Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 35 גראָשען

היינט 16 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 285/1580	Łódź, Piątek 7 grudnia 1928 r.	זעקסטער יאָהרגאַנג	לאָדז, פרייטאָג כד כסלו תרפ"ט	Nr. 285/1580

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

היינט דער לעצטער טאָג!!!

נור ביז היינט, פרייטאָג, דעם 7-טען דעצעמבער איז מיר געלונגען צו פערלענגערען דעם פערקויף פון די 50% קאָסמעטישע אַרטיקלען

צו שפּאָט ביליגע פרייזען

15 ביז 30 פּראָצענט אונטער'ן פּרייז

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראַטיס א פלאַקאָן עכט קעלניש וואַסער JOHAN MARJA FARINA און א טובקע צאָהן-פּאַסטע CHLORODONT

פּערפומעריע 22 PIOTRKOWSKA TELEF.: 31-43 i 59-67. S.BUCHWAJC

זאַל „הזמיר", אַל. קאָשטשושקי 21

שבת, דעם 8-טען און זונטאָג, דעם 9-טען דעצעמבער ד. י., 8.30 א זייגער אין אָוונד

2 גרויסע חנוכה-קאָנצערטען

פון דער בעריהמטער יודישער פאָלקס-לידער-זינגערין

הילדא דאָליצקא

אין פּראָגראַם: פאָלקס, חסידישע, פּאַלעסטינער און סינאַגאָגאַלע לידער.

בילעטען צו בעקומען ביי ה' האַמבורסקי (פּעטריקאָווער 42) און ביי ה' זעלמאַנאָוויטש (פּעטריקאָווער 12). 2886

אגודת לומדי שעורי ערב סאַלאַ 7.

פילהאַרמאָניע-זאַל, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

דינסטאָג, ד' דחנוכה, ד. 11 דעצעמבער, 8 א זייגער אָוונד קומט פאָר א גראַנדיעזע

חנוך הספר תורה-פייערונג

געשריבען אויף'ן נאָמען פון אונזער חבר הנפטר בעריש ז"ל פרענקעל און וועלכען עס בעטייליגען זיך די חשוב'סטע פערזענליכקייטען פון אָרטאָדאָקסישען יודענטום אין פּוילען. אין פּראָגראַם איז צוו. אַנד. אַן'אָרקעסטער פון 40 פערזאָן אונטער דער לייט. פון ה' מעלאַדיסטאַ און אַן'אייגענער כאָר אונטער דער לייטונג פון חבר אהרן גאָלדוואַסער.

גאַלעריע רעזערווירט פאַר פרויען.

בילעטען צו בעקומען אין פאָלגענדע ערטער: זאַגרבערג וואָסבאָרניאַ 20, פּאַפּיר-געשעפט אַלטמאַן נאָוואָמיעסקאַ 13, געלבאַרד צעגעלניאַנאַ 60, דאָבושינסקי פּאָמאָרסקאַ 12, פּאַרבער אַגראָדאָוואַ 8, שעורי ערב סאַלנאַ 7, און אין טאָג פון דער פייערונג ביי דער קאַסע פון זאַל.

60 יאָהר, יובילעאום פון קאַנטאָר מיטעלבערג.

זונטאָג, א פ' מקץ, ב' דחנוכה, 5 נאָכמ. אין דער „וואָהלינער שוהל" קומט פאָר

א חנוכה-ליכט-בענשען

מיט א אינטערעסאַנטען פּראָגראַם

פון חזן ה' מיטעלבערג מיט א גרויסען לאַדזער כאָר אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטען דיריגענט ה' י. רובין

בילעטען שוין צו בעקומען ביי ה' מונק (נאָוואָמיעסקאַ 20) און ביי ה' פערבער נאָוואָמיעיסקאַ 19 ביער האַלע ווי אויך אין וואָהלינער-שוהל די גאַנצע צייט ביי דעם אויבער-שמש ר' אברהם, זונטאָג א גאַנצען טאָג אין דער „וואָהלינער שוהל".

א גרויסער חנוכה-יום-טוב אין ווילקער שוהל, זאַבאַדניאַ 56

זונטאָג, פ' מקץ, 4.30 נאָכמ. צום 3. חנוכה-ליכטעל, ווערט איינגעאָרדענט

א רעליגיעזע חנוכה-פייערונג אין ווילקער שוהל.

דער חזן ה. קעסלער

וועט צינדען חנוכה-ליכט אין בעגלייטונג פון גרויסען שוהל-כאָר אונטער דער לייטונג פון דיריגענט-קאָמפּאָזיטאָר ה. סאָקאָלאָווסקי.

בעמערקונג: דער כאָר איז דאָפּעלט פערשטאַרקט און וועט אויספיהרען די שענסטע אַקטועלע חנוכה-קאָמפּאָזיציעס. 2882

איינטריטס-קאַרטען צו בעקומען זונטאָג א גאַנצען טאָג אין דער שוהל.

די פרויען-שוהל איז אָפען.

שניעגאָוועצעס

„פּעפּעגע" און אַנדערע

אין גרויסען אויסוואַהל ביי

W. MANDA

127 PIOTRKOWSKA 127

הורטאָוונע'קעס בעקומען ראַבאַט.

גרעסערע קעלער-רוימען

צו פאַבריקאַט ווערט פון זאָפאָרט געזוכט אין שטאָט. אָפערטען אין אדמ. אונטער ליטערע „K" 2900

Dr. med.

W. EYCHNER

גינעקאָלאָג-אַקושער

נאַרושער 11.

טעל. 34-72

[illegible] אָן פון 6–8 אָוונד.

יודישער פראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

אַלעע 1 מאַי 2.

אַכטונג, בעזיצער פון זינגער'ס ניי-מאַשינען פון פאַר דער מלחמה!

שבת, דעם 8-טען ה. ח. 7 א זייגער אָוונד, ווערט גערופען אין לאָקאַל פון מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, אַל. 1 מאַי 2, אַן'אויסערגעוועהנליכע פערזאַמלונג פון אַלע, וועלכע בעזיצען זינגער'ס מאַשינען פון פאַר דער מלחמה און עס ווערט איינגעמאָהנט פון די חובות די פולע 100 פּראָצ. פון דער סומע.

די פערזאַמלונג דאַרף אָננעמען א שטעלונג צו דער ידיעה וואָס האָט זיך געהאַט בעוויזען, אַז די פאַר'מלחמה'דיגע חובות פון דער פירמע זינגער ווערען אויף אַלע געביטען, וואו דער קריג האָט געהערשט אַנולירט. די פערזאַמלונג וועט זיך אויך משתדל זיין, אַז אין ערנסטען פאַל זאָל דער אָפּצאָהל נישט זיין גרעסער ווי פון פאַר'מלחמה'דיגע היפּאָטעק-חובות — 16 פּר.

צוליב דער וויכטיגקייט מוזען אַלע קומען!

פערוואַלטונג פון מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין.

מעבעל

אין א גרויסען אויסוואהל
פון די געוועהנליכסטע
ביז צו די עלעגאנטסטע
צו בעקומען אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען

נור
ביי
דער
פירמע
„MEBLOPOL"
ZIELONA 6, tel. 33-71

פיש=טראן

שוין אנגעקומען
פרישער
בוימאייל, זאווי זעמטליכע אויסלענדישע מינעראל=וואסער, ווי:
קארלסבאדער און ווישי-וואסער אויסערדעם האב איך ספעציעל ערמעסיגט די פרייזען
נור א קורצע צייט! פון אלע קאסמעטישע ארטיקלען נור א קורצע צייט!

Skład Apteczny i Perfumerja
J. GALEWSKI, Cegielniana 42
(róg Wschodniej), tel. 36-30.

צו דער חתונה פון אונזערע ליבע פריינד
רחל ברייטמאן
און אברהם סטראוטשינסקי
ווינשען א הארציגען מזל טוב
ר. מארגוליעס, ח. סאבאצקי,
2914 ק. הארענדארף, פויגעלפעלד, י. זשאק

צו דער חתונה פון מיינע ליבע פריינד
אברהם סטראוטשינסקי
מיט רחלי ברייטמאן
ווינשט פיל גליק
א. און ה. (דארף) הארענדארף
2913 בריסעל (בעלגיען).

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבע קוזינקע
פרל. עדושא שאלדראיעווסקא
מיט ה' יענקל שפיגעל
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיעל גליק און
צוויגעס צופרידענהייט ברידער און שוועסטערן
2916 ברוין.

פאלא און אהרן!
מזל טוב אייך צום געבורט פון אייער זיהנעלע.
זאל ער ביי אייך אהן זארג דערצויגען ווערען.
דבורה און רחל בוים.

א הארציגען מזל טוב
ווינשען מיר דער פאמיליע
אהרן און פאלא בוים
צום געבורט פון זייער ערשטען זוהן און מיר
ווינשען זיי א גרינגע ערציהונג
בראמבערג מלך, צעלא,
זאנגער וואלף, מאשקאוויטש.

Z intencji zaręczyn bratanki mojej
p. **MANI ARMÓWNY**
z p. **MOŃKIEM ZYLBERSZTAJNEM**
życzą różowej przyszłości
2935 Samuel Arm z Narzeczoną.

Zarząd
TELEFONÓW ŁÓDZKICH
P.A.S.T.

niniejszym podaje do wiadomości, że **od PONIEDZIAŁKU, dn. 10 GRUDNIA r. b. Zarząd Kasa i wszystkie biura przeniesione zostaną z dotychczasowego lokalu przy ul. Przejazd 38, do GMACHU SPÓŁKI przy ul.**

Al. T. Kościuszki 12.

Wszyscy interesanci P.A.S.Tej przyjmowani będą od poniedziałku już w nowym lokalu Al. T. Kościuszki 12 w godz. jak dotychczas od 9 do 14-ej.

Tamże należy kierować wszelką korespondencję. 2967

Z intencji zaręczyn
p. **SALI KROTERÓWNY**
z p. **MIETKIEM NUSBAUMEM**
składają najserdeczniejsze życzenia
2945 **Ch. Szafman z Żoną.**

Z intencji zaręczyn
p. SALI KROTERÓWNY z p. MOTKIEM NUSBAUMEM
życzymy wiele szczęścia i świetnej przyszłości
Edzia Grynberg, Róża Kroterówna
Hela Goldsztajnówna,
2948 i Różka Blimbaumówna.

Z intencji zaręczyn kolegi naszego
p. **MIETKA NUSBAUMA**
z p. **SALĄ KROTERÓWNĄ**
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości
MAKS NUGEL
2949 i LEON DZIAŁOSZYCKI.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען קוזין
משה וויגאדני
מיט פרל. פרימעט מארקעוויטש
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען
2929 דוד און לאה וויגאדני.

צו דער פארלאבונג פון אונזער ברודער, שוואגער און אנקעל ישראל אייזען
מיט פרל. לאלא ראגאזשינסקא
ווינשען פיל גליק
מענדעל און רוזשא אייזען
לאדז, אין דעצעמבער 1928 און פאמיליע.

צו דער פארלאבונג פון אונזער פריינדין
פרל. רוזשא קאהן
מיט ה' הערשל גאלדוואסער
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
וועלוויל רעדליך, יוסף גינגאלד

צו דער האכצייט פון
פרל. חוה'טשע זילבערשטיין
מיט ה' פסח לעבאוויטש
ווינשען א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
העניך קוטנער, ישעי' זשאלאנטש
און זיסמאן קויפמאן

מזל טוב ווינשען מיר דער פאמיליע
פאלא און אהרן בוים
צום געבורט פון זייער ערשטען זוהן און ווינשען
א לייכטע אהן זארג דערציהונג
רוזשא און לאטקא זילבערשטיין
2960 און יחיאל זאנגער

מזל=טוב מזל=טוב
צו דער חתונה פון אונזער פריינד
ה' עזריאל לאסמאן
מיט פרל. רחל בוכהאלטער
ווינשען מיר איהם א פרידליך צוזאמענלעבען און א גליקליכע צוקונפט
בערל פינטשעווסקי און פרוי, מאיר סקיבה
מ. הירשאווסקי און פרוי, משה מענענבוים און פרוי
לאדז, דעם 7 דעצעמבער 1928 ישראל הייצבערג.

GENTLEMAN

בעקאנטמאכונג.

די פערוואלטונג פון יודישען הילפס=פעראיין „עזרת אחים" אין לאדז, פראנציסקאנער 30, מאכט בעקאנט איהרע מיטגלידער, אז שבת, דעם 8-טען דעצעמבער, פינקטליך 10 א זייגער אווענד, קומט פאר אין זאל „קאלאסעאום", זאכאדניא 53,

די פייערליכע ערעפנונג פון אונזער פעראיין

מיט פאלגענדען פראגראם: 1) ערעפנונג, 2) בעגריסונגען, 3) צערעמאניע, 4) באנקעט.

בעמערקונג: די איינלאדונג איז גילטיג נאר פאר מיטגלידער און ביים איינגאנג מוז די קארטע געוויזען ווערען.

די פערוואלטונג.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געכטען געשטארבען אין עלטער פון 62 יאהר מיין ליבער מאן, אונזער הייסגעליבטער פאטער, שוויגער-פאטער, גרויס-פאטער און אנקעל

2964 נ. ע.

איטשע מאיר גושיבאווסקי

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, ד. 7 דעצעמבער ה. י. 12 בייטאג פון טרויער-הויז זגערזשער 51, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

2964 די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס מיין הארציגסטע פריינדין שפרינצעלע ווי אויך דער גאנצער פאמיליע צוקער צוליב'ן טויט פון זייער פאטער

יצחק (איטשע) מאיר צוקער נ"ע

עהרע זיין אנדענקען! בעריש זאלצבערג.

דעם טיפסטען בייליד דריקען מיר אויס אונזער געעהרטען וו.-פרעזעס און גבאי פון אונזער שוהל ה' וואלף יונה וויינבערג צוליב'ן טויט פון זיין אונפערגעסליכע מוטער

הדס נ"ע

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

דער יודישער בעקער=מייסטער=פעראיין
און די מתפללים פון דער בעקער=שוהל.

אויפרייסען אין לעמבערג און אין קראָקא.

לעמבערג, 6 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). אין רעדאַקציע פון „סלאָווא פּאָלסקע" איז נעכטען ביטאָג געקומען אַ פּאַסלאַניעץ און געבראַכט אַ פּעקעל, אין וועלכען עס האָט זיך געזאָלט געפינען אַ מתנה פאַר'ן דירעקטאָר פון פערלאַג, קשיזשינסקי.

ווען מען האָט געעפענט דאָס פּעקעלע, האָט זיך דערהערט אַן אויפרייס פון וואָס דאָס לאָקאַל איז שטאַרק בעשעדיגט געוואָרען, אַלע שויבען זענען אויסגעהאַקט געוואָרען און עס איז אויך ענטשטאַנען אַ שׂרפה, וואָס איז דורך די פייערלעשער פערלאָשען געוואָרען. בעת'ן אויפרייס איז קשיזשינסקי פערוואונדעט געוואָרען אין די הענד.

פּאָליציי האָט שפּעטער אַרעסטירט דעם פּאַסלאַניעץ, וועלכער האָט ערקלערט ביי דער אויספאָרשונג, אַז דאָס פּעקעלע האָט איהם געגעבען אַ פרוי.

קראָקא, 6 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). אין דער רעדאַקציע פון „אילוס. קוריער" איז נעכטען געקומען אַ פּאַסלאַניעץ, וועלכער האָט געבראַכט אַ פּעקעלע, אין וועלכען עס האָט אויך געזאָלט זיין אַ מתנה פאַר'ן דירעקטאָר. צוליב דעם, וואָס דאָס אויסזעהן פון פּעקעלע איז פאַרגעקומען פערדעכטיג, האָט מען דאָס זעהר פאָרזיכטיג געעפענט, ערשט האָט זיך פון דאָרט אַרויסגעשיט אַ פּראָשעק. ווען מען האָט דעם פּראָשעק אונטערגעצינדען, האָט זיך געוויזען אַ גרויסער פלאַם.

מען האָט וועגען דעם געמאָלדען פּאָליציי, וועלכע האָט פעסטגעשטעלט, אַז אין פּעקעלע געפינט זיך אויפרייס-מאַטעריאַל פון 1 מיט אַ האַלבען קילאָ.

אַ דאַנק דער פאָרזיכטיגקייט, איז אויסגעמיטען געוואָרען אַ קאַטאַסטראָפע.

די ווייטערדיגע פּאָליציייאישע אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס אויפרייס-מאַטעריאַל, וואָס האָט זיך געפונען אין די פּעקעלעך אין לעמבערג און אין קראָקא, איז פון זעלבען שטאָף, וואָס עס האָבען בענוצט די אוקראַינער, בעת דער לעצטער שיסעריי אין לעמבערג.

אברהם רייזען אין ווארשא.

וואַרשאַ, 6 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). נעכטען איז געקומען קיין וואַרשע דער בעריהמטער שריפטשטעלער אַברהם רייזען. ביים וואָקזאַל האָבען דעם שריפטשטעלער מקבל פנים געוועזען אייניגע ליטעראַטען.

אַנ'אינערליכע הלואה.

וואַרשאַ, 6 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). אויף דער נעכטינער זיצונג פון מיניסטאַרען-ראַט איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצולאָזען אַנ'אינערליכע הלואה אויף 100 מיליאָן זל.

צענטר. סוחרים- און פאַבריקאַנטען-פערבאַנד
אויף דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע. פּיעטריקאָווער 10.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט ווערט בעקאַנט געמאַכט, אַז זונטאָג, דעם 9-טען דעצעמבער ד. י., 7 אַ זייגער אָוועגד קומט פאָר אין פאַראיינס לאָקאַל

א פארוואהל-פערזאמלונג

און גלייכצייטיג אַ רעפעראַט
וועגען די וואהלען צו דער האנדעלס- און אינדוסטריע-קאַמער.

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער אנגעלעגענהייט ווערען געבעטען אַלע מיטגלידער פּינקטליך אין מאַסענווייז צו ערשיינען.

דער וואַהל-קאָמיטעט.
2976

די איינציגע און ביליגסטע איינקויפס-קוועלע פון
קאַלאָשען און באַטען
פון די בעסטע פאַבריקען. געפינט זיך זייט אַ רייהע יאהרען אויף
149 פּיעטריקאָווער 149
– איצט אונטער דער פירמע: –
Tow. Handlowe „GUMA"
הורט! דעטייל!

שנעל-לאַסט-אויטאָמאָבילען
זענען מעגליך נאָר אויף די פערפולקאָמסטע 6-צילינדראָווע אונטערטיילען
G. M. C. (General Motors Truks)
ספּעציעלער טיפ פון אונטערטיילען אויף אויטאָבוסען 20, 30, 40 פּערזאָן.
אָנקוקען און אינפאָרמאַציעס, בעפולמעכטיגטע פערטרעטונג אויף דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע:
„ELIBOR" Sp. Akc. Oddział w Łodzi
KILIŃSKIEGO 70, TEL. 172.

ד"ר מ. קאַליש
צאהנארצט, צאהנכירורגיע
עמפפאַנגט פון 11–2 און פון 4–8.
זשעראָמסקיעגא (פאַנסקאַ) 37.

PODZIĘKOWANIE.
Niniejszem dziękuję
p. D-rowi LEOPOLDOWI IWASZKIEWICZOWI
NARUTOWICZA 30
za skuteczne wyleczenie dziecka mego z choroby.
C. Fiszbajnowa
Nowo-Aleksandryjska 6.
2912

קירזשנער
– און –
דאַמען שניידער ווערקשטעל
מ. ברייטשטיין
זגערזשער 24
עס ווערן אָנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אָנפערטרויטע סחורות. צוגענגליכע פּרייזען בעסטע בעדינונגען

א לעצט צימער
צו שלאָפען פאַר 2 אָנשטענדיגע פריילינס איז צו פערמיטען.
צו ערפאַהרען וואָסקאָדניאַ 25, וו. 21. 2952

צו דער חתונה פון מיין פריינד
אבא ווײַנבערג
מיט פרל. זאשא אייזענבערג
ווינש איך אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
אברהם בלאכמאַן.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינד און קאָלעגע
יהושע ראַך
מיט פרל. חי' סענדער אויס סטריקוב
ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען. יוסף פריימאַן און פאַמיליע

1927 האַנדווערקער-פעראיין 1928
אַגראַדאָווא 9 — לוין-וועבער-סעקציע
שבת, דעם 8-טען דעצעמבער 8 אַ זייגער אין אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל פון פעראיין, אַגראַדאָווע 9
א גרויסע פייערונג
לכבוד דער 1-יאָהריגער עקזיסטענץ פון דער לוין-וועבער-סעקציע.
אין פּראָגראַם: ערעפנונג, בעגריסונגען, ליטעראַריש-מוזיקאַלישער טייל אויסגעפיהרט דורך די בעסטע אַרטיסטישע קרעפטען.
12 א זייגער ביינאַכט — א חבר'ישער באַנקעט.
בילעטען צו בעקומען ביים אַריינגאַנג.
2967

יודישער פראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין
אַל. 1 מאַי 2. (מענער-סעקציע).
מאַרינאַרקע-שניידער, אויפמערקזאַם!
שבת, דעם 8 טען דעצעמבער 7 אַ זייגער אָוועגד, קומט פאָר די נאָרמאַלע
פאַך-פערזאַמלונג
צוליב אַ גאַנצע רייה וויכטיגע פראַגען, וואָס איז דאָ צו בעהאַנדלען טאָר קיינער נישט פעהלען.
פאַך-קאָמיסיע פון מענער-מאַגאַזין
פאָרזיצער: איצקאָוויטש
לייטער פון פאַך: שערמאַן.
2972

יודישער פראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין
אַל. 1 מאַי 2. (דאַמען-סעקציע)
זונטאָג, דעם 9-טען דעצעמבער, 7 אַ זייגער אָוועגד קומט פאָר
א וויכטיגע פאַך-פערזאַמלונג
פון גאַנצען דאַמען-מאַגאַזין-פאַך.
די פערזאַמלונג דאַרף לעזען די קריטישע לאַגע, וואָס הערשט אין פאַך. אַלע מוזען אונבעדינגט קומען.
מיט אַכטונג
פאַך-קאָמיסיע פון דאַמען-מאַגאַזין.
2974

אכטונג, בלעכער-מייסטער, לאָדז
מיר מעלדען אַלע רעגעסטרירטע מיטגלידער, אַז פון מאָנטאַג, דעם 16-טען דעצעמבער פון 7 ביז 10 אין אָוועגד הויבען מיר אָן אַרויסצוגעבען די
די רעגיסטרירטע קאַרטען
אין פאַראיינס-לאָקאַל, פּיעטריקאָווער 22
מיט אַכטונג
די פערוואַלטונג.
2963

האַנדווערקער-פעראיין אַגראַדאָווע 9
אכטונג, מיטגלידער!
פאַך-פערזאַמלונגען קומען פאָר:
שבת, דעם 8 דעצעמבער – 2 מיטאָג דאַמען-מאַגאַזין-שניידער
זונטאָג, 9 „ – 11 פריה פלייש-טראַנספּאָרטירער
„ „ – 8 אָוועגד הויזען-צייג-שניידער
מאָנטאַג „ „ – 8 „ מאַרינאַרקע-מאַגאַזין-שניידער
מיטגלידער און נישט מיטגלידער! קומט אַלע!
די פערזאַמלונגען זענען זעהר דרינגענדע!

א שותּף
מיט קאַפּיטאַל פון 5 ביז 10 טויזענד זלאָטעס ווערט געברויכט צו זעהר אַ גאַנגבאַר אַרטיקעל אויב עס קען מעגליך זיין מיט אַ פראַנט געוועלב איז נאָך בעסער. אָפּערטען אין אַדמיניסטר. אונטער „A. B. C."

Dr. DONCHIN
מאַניושקי 1, טעלעפאָן 9-97
ספּעציאַל אַרצט פאַר אויגענקראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט קיין פוילען.
נעמט אָן טעגליך פון 10–1 מיטאָג און פון 4–7 נ.מ.
זונטאָג פון 10 ביז 1 ביי טאָג.

נייער נציב העליון אנגעקומען קיין א״י

זאָגט צו שטרענג אָפּצוהיטען די תקנות פון מאַנדאַט.

ירושלים, 6. (יט״א טעלעגראַפיש) היינט איז אַהער אָנגעקומען דער נייער נציב העליון לאָרד טשענסעלאַר, ס'איז פאַר איהם איינגעאָרדענט געוואָרען אַ פייערליכער קבלת פנים. דער נציב העליון האָט ערקלערט, אַז ער בעטראַכט פאַר זיין פייערליכע פליכט צו פערוואַלטען מיט א״י לויט די בעשטימונגען פון מאַנדאַט און די אינטערעסען פון אַלע גרופּען פון דער א״י בעפעלקערונג. נאָך דער עקאָנאָמישער דעפּרעסיע — האָט ווייטער ערקלערט דער נציב־העליון — וועלכע איז שוין איבערגעוואונדען געוואָרען, האָפט ער איצט אויף אַ גוטער ענטוויקלונג. דעם לאַנד שטעהען פאַר גוטע פּערספּעקטיווען. ער וועט איצט קאָנצענטרירען זיין אויפמערקזאַמקייט אויף דער ענטוויקלונג פון אויסנוצען די נאַטירליכע אוצרות און וועט ערמוטיגען די פּריוואַטע אונטערנעהמונגען אין דער ריכטונג.

דער נציב העליון האָט ווייטער ערקלערט אַז ער וועט בּרייט שטיצען די פערגרעסערונג פון דער בעפעלקערונג און האָט גערופען צו פּאַטריאָטיזם, וועלכער וועט פערזיכערען די גרויסע צוקונפט פון לאַנד.

52 שעה אין שניי-בערג.

אינסבּרוק, 6. (ספּ. טעל.) ביים אָפּרוימען די גרויסע אַנגעפאַלענע שניי־בערג אין דער געגענד פון ארול זענען בעשעפטיגט 170 אַרבייטער, צוליב דער דראָהענדער געפאַהר האָט מען געמוזט עוואַקוירען די איינוואוינער פון די הייזער, וואָס שטעהען נעבען באַהנהויף, צוזאַמען 15 פאַמיליעס, וואָס צעהלען 66 פערזאָן. ס'איז אָפּגעשניטען געוואָרען אַ צוג, וועלכער האָט געפיהרט 80 פערזאָן, ערשט נאָך 52 שעה אַרבייט האָט מען בעפרייט די פּאַסאַזשירען פון דער געפאַנגענשאַפט.

פאַר צוהאַקען די כלה מיט א שווערד.

לעמבערג, 6. (ספּ. טעל.) נעכטען נאָכמיטאָג איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען דער אורטייל איבער'ן אָפיציר זאַלענסקי, ער איז פערמשפּט געוואָרען פאַר בעגעהען אַ מאָרד אין אַן'אויפגערעגטען צושטאַנד אויף 5 יאָהר פעסטונג.

פּאָרוטשניק זאַלענסקי האָט צוליב דעם, וואָס זיין כלה האָט איהם פעראַטען, זי צוהאַקט מיט זיין שווערד.

ווי לעבּט זיך די יודען אין אוקראַינא?

אינטערעסאַנטער פּריוואַטער בריף.

דער ניו־יאָרקער „פאָרווערטס" ברענגט א אינטערעסאַנטען בריף וואָס איז אָנגעקומען פון אַ יוד פון װאָקראַינע צו אַ פריינד פון ניו־יאָרק. דער יוד שרייבט:

„די לאַגע, ליבער פריינד, איז אַ שווערע און ווען נישט די שטיצע, ווייס איך נישט ווי מיר וואָלטען געקענט דורכקומען. די עקאָנאָמישע לאַגע איז איצט אַ שווערע איבער גאַנץ רוסלאַנד. אָבער מעהר פון אַלעמען ליידען נאַטירליך אונזערע יודען, וועלכע טויגען נישט צו קיין אַרבייט, אָדער קענען קיין אַרבייט איבערהויפּט איצט נישט בעקומען, וואָרום עס געהען דאָך אַרום מאַסען בעלי־מלאכות אָהן אַרבייט, עס איז פּשוט אַ פראַגע פון טרוקענעם ברויט, און דאָס פעהלט זעהר אָפט אויס.

„אָבער צו דער זעלבער צייט זענען מיר דאַנקבּאַר דער רעגירונג; וואָרום ווען נישט זי, וואָלט מען אונז אפשר איינגאַנצען אויסגעקוילעט. דער אַנטיסעמיטיזם צווישען די קריסטען איז זעהר פערשטאַרקט. זיי שפּריצען מיט פייער און סטראַשען אונז אַלעמען אויסצושעכטען. מיר האָבען אָבער פאַר זיי קיין מורא נישט, וואָרום די סאָוויעטען־בּעאַמטע טוען אַלעס מעגליכעס דעם אַנטיסעמיטיזם צו אונטערדריקען. איך האָ בּנֵיך בעקלאָגט אויף... (דאָ געהט אַ נאָמען פו [דעם שרייבערס אַ שכן, אַן'אוקראַינער), וועלכער האָט געסטראַשעט, אַז אָט אָט מאַכט מען אויף אונז אַ פּאָגראָם. מען האָט איהם גלייך אַרעסטירט און מען האָט איהם גאַנץ גוט בעשטראָפט. דאָ סהאָט אָנגעוואָרפען אַן־אימה אויף דער גאַנצער שטאָט, איצט מאַכט מען אונז אויך אַנטיסעמיטישע סטראַשונקעס, נאָך מעהר אויפ'ן וואונק ווי מיט'ן וואָרט.

„עס וואָלט זיך זעהר וועלען בעקומען אַ שטיקעל ערד אויף צו בעאַרבייטען אין כערסאָן אָדער אין קרים, וואו דער אַמעריקאַנער „דושאָינט" שטיצט די ערד־אַרבייטער, אונזער רעגירונג טוט אויך אַלעס מעגליכעס צו העלפען, אָבער איצט איז אפילו אין די יודישע קאָלאָניעס אויך זעהר ביטער. עס איז געווען אַ האָפנונג אויף נייע לאַנד פאַר יודען אין סיביר אין בּיראָ־בּידזשאַן, זאָגט מען אָבער, אַז פון דעם איז גאָרנישט געוואָרען. עס איז זעהר ביטער. אָבער אַבי קיין פּאָגראָמען זענען נישטאָ איז אַלץ גוט.

בונט געגען קריסטען אין ווייטען מזרח.

לאָנדאָן, 6. (ספּ. טעל.) פון שאַנכאַי מעלדעט דער ענגלישער מיסיאָנער סימאָן וועגען אונרוהען פון מאהאָמעטאַנער אין דער פּראָווינץ קאַנגס. סימאָן זאָגט מודיע, אַז נאָכדעם ווי דער גענעראַל מאַ האָט זיך אָפּגעזאָגט צו פאָלגען די נאַנקינגער רעגירונג, האָט זיך זיין מיליטער צובונטעוועט און איינגעאָרדענט אַ פּאָגראָם אויף דער קריסטליכער בעפעלקערונג.

אין רוטעסאַן זענען ערמאָרדעט געוואָרען 14 טויזענד פערזאָן, גאַנצע דערפער זענען אויסגעראויבט און פערברענט געוואָרען.

ערד־ציטערנישען.

ניו־יאָרק, 6. (ספּ. טעל.) ביי דער ערד־ציטערניש, וואָס איז פאָרגעקומען אין טשילי, האָט געמאַכט אַ מורא'דיגען איינדרוק די פליהענדע טויטע קערפּערס, וועלכע די ערד האָט אַרויסגעוואָרפען פון בית־עולם. די דאָזיגע טויטע קערפּער ליגען נישט בעגראָבען און צוליב דעם דראָהט די געפאַהר פון עפּידעמיעס.

אויך מעלדעט מען פון לאָנדאָן, אַז אין טורקעסטאַן איז פאָרגעקומען אַ שטאַרקע ערדציטערניש ביי דער וואָלגא האָט די פערפלייצונג פערגאָסען 25 דערפער און איינגעריסען פיל בנינים.

אין דער געגענד פון אַסטראַכאַן האָט מען געפיהלט אַ שטאַרקע ערד־ציטערניש, וועלכע האָט אַרויסגערופען אַ פּאַניק צווישען די איינוואוינער.

ווי אזוי קעניג אמאנולאה דערשטיקט אנ'אויפשטאנד.

לאָנדאָן, 6. (ספּ. טעל.) ווי מ'מעלדעט פון פּעסהאַווער, איז אַן'אַפגאַנישע אָפּטיילונג פון טאַנקען און פּאַנצער־אויטאָס בעלאָדענט מיט קוילענוואַרפערס געקומען אין דער שטאָט יאַלאַבאַד, כדי אָפּצופיהרען אַ שטראָף־עקספּעדיציע געגען די שבטים, וואָס האָבען זיך צובונטעוועט געגען דעם קעניג אַמאַנולאה, גלייכצייטיג האָבען שטאַרקע פליהי־אָפּטיילונגען אויפ'ן בעפעהל פון קעניג באַמבּאַרדירט די געגענד, וואָס ליגט צווישען דאקא און יאַלאַבאַד.

אַ הויכער אַפגאַנישער גייסטליכער, וועלכער האָט אונטערשטיצט די צובונטעוועטע שבטים, איז אַרעסטירט געוואָרען און אויפ'ן בעפעהל פון קעניג דערשאָסען געוואָרען.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאַמפּאַניעיץ.

מיט'ן אָנטייל פון די ליבלינגס־אַרטיסטען באַריסאָווא, ראַבינאָוויטש און די בעקאַנטע פּרימאַ־אָנאַ נאַדיאַ קאַרעני

היינט, פרייטאָג, ד. 7 טן, שבת, ד. 8־טן און זונטאָג, ד. 9־טן, 9 אָוועגד

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!

דער גרעסטער שלאַגער פון אַמעריקאַ

די פערשעמטע כלה

אין 4 אַקטען מיט שעהנע געזאַנגס־נומערן און טענץ פון סיגאַל.

„די פערשעהמטע כלה" פערמאָגט אַ זעהר שענעם רייכען אינהאַלט

" " פערמאָגט פיל קאָמישע סצענעס מיט הומאָר און סאַטירע

" " האָט אַ רייכע אויסשטאַטונג און הערליכע עפעקטען

" " פערמאָגט פאָלקסטימליכע מוזיק און שעהנע קופּלעטען.

עס ווערען געזונגען נייע געזאַנגס־נומערן, וואָס לאָדז האָט נאָך נישט געהערט.

גרויסע לעצטע סענסאַציע! אויף דער ביהנע בעווייזט זיך אַ הערליכער צעפּעלין, ווי חתן־כלה מיט מחותנים פאָהרען פון אַמעריקאַ אויף אַ לופט־רייזע.

די הכנסה פון זונטאָג געהט לטובת דעם הילפס־פעראיין „תומכי אורחים".

שבת, 4 נאָכמ. און מאָנטאָג, ד. 10־טען, 9 אין אָוועגד צום 16־טען און 17־טען מאָל צו פּאָפּול. פּרייזן פון 1 ביז 2.50

חלומות פון ליבע

אין 3 אַקטען מיט 25 נומערן געזאַנג און טענץ פון ליליען.

אַלע פּיעסען זענען רעזשיסירט פון ל. ראַבינאָוויטש.

ס'נעמט אָנטייל (לויט א. ב.) פּראָיען: בעזמאַן, באָריסאָווא, נאַדיאַ קאַרעני, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאָדערמאַן, קאַמפּאַניעץ. מענער: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבּורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַטקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאָמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ריקאָוו.

אַדמינ.: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע.

אַנאָנס!!! אין פאַרבערייטונג „הערצער צו פערקויפען".

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער.

אייגענע פּראַקסיס פון ועמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: וואַקלאָדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע פוס, גאָרסעטען א. ז. ו.

עמפּפאַנגט פון 5–7 אין אָוונד.

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספּעציעליסט פאַר הויט־, האָר און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע, לישיי און ראַק, רענטגען־שטראַהלען און קווארץ־ליכט, עלעקטראָ־טעראַפּיע.

נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוונד.

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען.

פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86

נעהמט אָן פון 8–9½ פריה און פון 3½–4½ נאָכמ.

מעבעל

לעזט אויפמערקזאם!

אין א גרויסען אויסוואהל צו ביליגע פּרייזען און אויף גינסטיגע בעדינגונגען.

עמפּפעהלט די פירמע

Z. Bocian, Piotrkowska 41

(w podwórzu)

דער ווינטער־סעזאָן קומט! די פעלץ־פאַרבעריי פון

Richard Schoenmann

GDAŃSKA 8, font 2 piętro.

פון 10–1 און 2–7 נעמט מען אָן צו פאַרבען: ביבער, פישאַשערן, פאָקען, קאַראַקול, סקונקס, וואַשבערפעל, פוילענפעל, פיש, שאַפעל קאַנינפעל. סווערט געפאַרבט אין נאַטירליכע פאַרבען אָדער אַנדערע. די פאַרב־אַרבייטען ווערען פון אַ גוטען אויסלענדישע פאַכמאַן אויסגעפיהרט. מיר גאַראַנטירען פאַר די דויערהאַפטיגקייט צוגענגליכע פּרייזען. בעזונדערער ראַבאַט פאַר פעלץ־גרויסהענדלער און קירזשנער.

די ביליגסטע איינקויפס־קוועלע

דאמען־טאשען

קופערס און רייזע־וואַליזקעס צו צוגענגליכע פּרייזען עמפּפעהלט

ל. הערשפינגער 44 ווסכאָדניא 44

עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי ...

Tylko 18 zł.

kosztuje para damskich

śniegowców

„PEPEGE"

z aksamitnemi wyłogami.

Jersej czarny, fason niski.

ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE TYLKO WYROBÓW

„PEPEGE"

די חברשאַפט
צווישען דער סיים-אָפּאָזיציע און פּרעמיער באַרטעל.

וואָס טיפער מיר גענען אַריין אין דער ביוּ־רושעט־דיסקוסיע, אַלץ דרייסטער און שטאַרקער פיהלט זיך די אָפּאָזיציע, אַלץ דרייסטער און שטאַרקער ווערט אָנגעגריפען די רעגירונג, אַלץ מעהר וויל די אָפּאָזיציע בעקומען דעם איינפלוס אויף דער פיהרונג פון דער מלוכה.

באַלד אין אָנהויב האָט די אָפּאָזיציע געזוכט גען אויף אַ גאַנץ אַנדערע נאָטע. די רעפּוטאַטען: ראָמבסקי טראָמפּטשינסקי, וואָזשניצקי און טשאַ־פּינסקי האָבען נישט געוואָלט אָנהויבען דעם מעטיטום פון דער ביודזשעט־דיסקוסיע, ווייל זיי האָבען גע׳טענה׳ט, אַז די רעגירונג טוט סיי־ווי־סיי דאָס איהריגע, און די רעפּאַטען זענען נאָר, ווי זיי האָבען זיך עטליכע מאָל אויסגעדריקט, אַ ריינע קאָמעדיע. אָבער די טאַקטיק פון דער רעגירונג, איז געווען אַזאַ, אַז זי האָט געצוואונגען די אָפּאָזיציע צו בלייבען אין דער ביודזשעט־קאָמיסיע און פיהרען, אַפילו לייךענשאַפטליך די ביודזשעט־דיסקוסיע.

די רעגירונג האָט נישט דערלאָזען אַז די פערשירענע אינטערעסענטען זאָלען זיך אַזוי צושפּיצען, אַז ס׳זאָל קענען קומען צו אַן ערנסטען קאָנפליקט וואָס זאָל דערפיהרען צו ווענטגילטיגע קאָנסעקווענצען. נאָך דער רעדע פון אינערן־מיניסטער סקלאַדקאָווסקי העגען זיין דיספּאָזיציע־פאָנד האָט זיך נעקענט דוכטען, אַז קיין שום אויסוועג איז מעהר נישט פאַרהאַן און מ׳האָט געוואַרט אויף „געשעהענישען“. איז באַלד אין דער קאָמיסיע געקומען דער פּרעמיער באַרטעל, וועלכער ווערט געהאַלטען אין דער איצטיגער רעגירונג אַלס דעם שטאַרקסטען אָנהענגער פון פּאַרלאַמענטאַריזם, און מיט אַלע כוחות זיך בעמיהט צו פערריכטען דאָס, וואָס דער מיניסטער סקלאַדקאָווסקי האָט קאַליע געמאַכט.

דאָס זעלבע איז אויך געווען נאָך דער רעדע פון מינ. מאַראַטשעווסקי, וועלכער האָט אַזוי זיי ספּעציעל געדרייצט די אָפּאָזיציע. דער אָפּזאָג פון זיין רעדע וועגען דעם בריף פון פינאַנץ־מיניסטער האָט געבראַכט צו אַ קאָנסטערנאַציע אין דער קאָמיסיע און ווידעראַמאָל האָט די רעגירונג בעצייטענס פערכאַפּט דאָס קאַליע געמאַכטע און פּרעמיער באַרטעל איז געקומען אין דער קאָמיסיע כדי צו בערוהיגען די געמיטער. האָט טאַקע דער רעפּוטאַט וואָזשניצקי אין דער אַנוועזענהייט פון פּרעמיער רגעזאָגט:

— אַמלייכטסטען איז אונז זיך צו ווענדען צום פּרעמיער, ווייל ביי אַנדערע מיניסטאָרען איז נישט פאַרהאַן גענוג גוטען ווילען צו געבען זאַכליכע אויפקלערונגען. מינ. מאַראַטשעווסקי האָט גערעדט צו אונז אויף אַ גאַנץ אַנדערע שפּראַך און האָט אונז נישט געענטפערט דערויף, וואָ סמיר האָבען איהם געפרעגט.

פון דער אַנדערער זייט ווידער האָט דער פּרעמיער באַרטעל זיך אַזוי אויסגעדריקט וועגען זיין אַנוועזענהייט אויף די זיצונגען פון דער ביודזשעט־קאָמיסיע.

— וויפיל מאָל איך זאָל נישט קומען אויף די זיצונגען פון דער ביודזשעט־קאָמיסיע הויבט זיך אָן אַ גרויסע פּאָליטישע דיסקוסיע. מיינע קאַבינעט־קאָלעגען זענען אין דער גליקליכער לאַגע, ווייל איהר ערשפּאַרט זיי די האַזיגע דיסקוסיע.

אָט די דערמאָהנטע צוויי אָפּזאָצען בעדייטען, אַז די אָפּאָזיציע האָט נישט ברעה, חלילה, די רעגירונג אומצוּוואַרפען אָדער אויסצווירקען אין איהר וועלכע ס׳איז ענדערונגען. דעם געשאַפענעם בלאָק אָפּצוהיטען דעם פּאַרלאַמענטאַריזם געהט עס טאַקע דערין נישט צו ומאַכען קיין חזקה אויף שטענדיג, אַז די רעגירונג זאָל מעגען טון וואָס זי וויל און זיך נישט דאַרפען פערענטפערען פאַר דעם סיים. פּרעמיער באַרטעל פערענטפערט זיך און דאָס גענוגט דער לינקער אָפּאָזיציע.

אַ גאַנץ אַנדערע טאַקטיק פיהרען די ענדעקעס, פון די אַרויסטרעטונגען פון דעפּ. טראָמפּטשינסקי פיהלט זיך, אַז ווען די ענדעקעס וואָלטען געהאַט גענוג כוח וואָלטען זיי יאָ זיך אונטערגענומען צו שטורמען די רעגירונג. די ענדעקעס זוכען אַרויס די שווערסטע חטאים פון דער רעגירונג און אַטאַקירען כסדר. די ענדעקעס זענען אָבער היינט אַזוי שוואַך, אַז זיי קענען נישט חלומען וועגען צוריקקומען צו דער מאַכט.

שטעלט זיך איצט די פראַגע, פאַרוואָס פיהרט די רעגירונג איצט די טאַקטיק פון נישט צוקריגען זיך מיט׳ן סיים?

דאָס איז טאַקע אַ פראַגע, וועלכע אינטערעסירט שטאַרק די קולואַרען און וועגען דעם זענען פאַרהאַן פערשידענע השערות, זיכער איז אָבער, אַז די רעגירונג האָט אַ געוויסע אויסרעכנונג און ציל. די נאָהענטסטע צוקונפט וועט דאָס בעווייזען.

י. ד—ן.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלגיאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און וועגע־רישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנד־לונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–10 פריה, 12–2 נ.מ. און פון 4–8 אָוו.

דער פּאָליטישער מאָמענט
ליכט און שאָטענס אויפ׳ן באַלקאַן.

די מעטאָדען פון אינערליכער פערוואַלטונג, וואָס ווערען אָנגעווענדעט אין די באַלקאַנישע מלוכות, האָבען קיינמאָל נישט געקענט דינען אַלס מוסטערען פון דעמאָקראַטיזם און געזעצליכקייט, אַדמיניסטראַטיווער ווילקיר, וואַהלען פון „אונטער׳ן שטעקען“, כאַבאַר, פּויסט און רעוואָלווער לגבי פּאָליטישע געגנער, פּאָליציייאישע גוואַלדטאַטען און אַנדערע מעהר ווי טרויעריגע ערשיינונגען זענען תמיד געווען כאַראַקטעריסטיש פאַר אַלע לענדער פון דעם באַלקאַנישען האַלב־אינזעל. כדי צו האָבען אַזאַ בעגריף וועגען די באַלקאַנישע פּאָליטישע מעטאָדען, דאַרף מען נישט ספּעציעל לייענען די קאָרעספּאָנדענצען פון די אויסלענדישע בלעטער. ס׳איז גענוג זיך צוצוהערען צו די שטימען — ריכטיגער צו די יאָמער־געשרייען — פון די אָפּאָזיציאָנעלע פּאַרטייען אין יוגאָסלאַוויע, בולגאַריען, רומעניען און גריכענלאַנד, וועלכע כאַראַקטעריזירען דעם רעזשים אין יערען פון די דערמאָנטע לענדער, כדי צו בעקומען אַ פינסטער בילד פון די באַלקאַנישע פּאָליטישע מנהגים.

עס איז דעריבער אַ סאַטיספאַקציע צו פערנאָטירען גראָד פערקעהרטע ערשיינונגען. דער אומשטאַנד, וואָס אין רומעניען איז געקומען צו דער מאַכט די נאַציאָנאַל־פּויערישע פּאַרטיי, בעדייט נישט בלויז אַ פּשוטע ענדערונג אין צוזאַמענשטעל פון מיניסטאָרען־קאַבינעט. דאָס בעדייט אַ נייע עראַ אין דער מלוכה, וועלכע האָט צומיינסטענס געליטען צוליב׳ן מאַנגעל אין אַ פעסטער מלוכה־אָרדנונג. די רעגירונג פון מאַניו האָט שוין אָנגעשאַפען דעם בעלאַגערונגס־צושטאַנד, וועלכער האָט געגעבען אַ קאָלאָסאַלער מאַכט דער אָרטיגער אַדמיניסטראַציע, האָט אָפּגעשאַפט די צענזור, וואָס האָט זיך בעצויגען נישט נאָר אויף דער רומענישער פּרעסע, נאָר אויך אויף די אויסלענדישע זשורנאַליסטען. די נייע רעגירונג האָט צוגעזאָגט, אַז די וואַהלען צום פּאַרלאַמענט, וואָס דאַרפען פאָרקומען אינמיטען דעצעמבער, וועלען דורכגעפיהרט ווערען אָהן דעם געוועהנליכען „קאָנטראָל“ פון דער אַדמיניסטראַציע. אויב די האָזיגע הבטחה וועט געהאַלטען ווערען — און מאַניו האָט שוין בעוויזען, אַז אויף זיין וואָרט קען מען זיך פערלאָזען — וועלען די רומענישע וועהלער צום ערשטען מאָל פאַר פיל יאָהרען האָבען די מעגליכקייט פריי אַרויסצואָגען זייערע פּאָליטישע סימפּאַטיעס.

ס׳איז קיין צווייפעל נישטאָ מכּוח דעם, אין וואָסער ריכטונג עס וועלען זיין געווענדעט די סימפּאַטיעס פון די וועהלער: די פּאָפּולערקייט פון דער נייער רעגירונג איז אַזוי גרויס ביי אַלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, אַז איהר וועט נישט אויסקומען אָנצווענדען וועלכע ס׳איז נישט קינסטליכע וואַהל־מיטלען, ס׳איז דערין קיין וואונדער נישטאָ: רומעניען איז אַן אַגראַר־לאַנד, און די פּויערים־רעגירונג ענטשפּרעכט צום בעסטען דעם גרעסטען טייל פון דער בעפעלקערונג.

פאַר מאַניו׳ס קאַבינעט שטעהט, אַ דאַנק דער ווירטשאַפט פון די פריהערדיגע רעגירונג, אַ רייה שוועריגקייטען. די פינאַנציעלע לאַגע איז נאָר אַ שווערע, די אינדוסטריע נויטיגט זיך אין קאַפּיטאַלען א.אַ.וו. די נייע רעגירונג, אויב זי וועט געהן אויפ׳ן אָנגעצייכענטען וועג, וועט אָבער געניסען פון אַ פיל גרעסערען צוטרוי מצד דער איבעריגער וועלט, און דאָס וועט קאָנען מיטהעלפען צו דער סאַנאַציע פון דער רומענישער ווירטשאַפט.

.

אויב רומעניען האָט געקאָנט גובר זיין דעם פּאָליטישען קריזיס און אַרויף אויף עפּעס נייע וועגען, קאָן מען דאָס נישט זאָגען וועגען יוגאָסלאַוויען דער אַלטער שטרייט צווישען די סערבען און כאַרוואַטען האָט, נישט קוקענדיג אויף די בעמיהונגען מצד פערנינפטיגע מענשען פון ביידע צדדים, נישט נאָר נישט פערלוירען זיין שאַרפקייט, נאָר האָט אָנגענומען פיל ערנסטערע פאָרמען. די אָנגעשטרענגטע שטימונגען זענען געקומען צום אויסדרוק די טעג ביי דער פייערונג פון דעם יוגאָסלאַווישען מלוכה־יום־טוב. די כאַרוואַטישע סטודענטען האָבען אין זאַגרעב געפייערט דעם יום־טוב דורך אַרויסהענגען שוואַרצע פעהנער. עס איז צוליב דער האָזיגער דעמאָנסטראַציע געקומען צו בלוטיגע צוזאַמענשטויסען, בעת וועלכע עטליכע פערזאָן זענען געהרגעט געוואָרען און אַ צעהן פערזאָן זענען געוואָרען שווער פערוואונדעט.

פון דער פּאָליטישער אונאָרדנונג און אומזיכערקייט אין מאָרגענדיגען טאָג ליידען קודם כל די מאַטעריעלע אינטערעסען פון דער מלוכה די רעאַליזירונג פון דער הלואה, וועלכע איז פאָרגעליינט געוואָרען יוגאָסלאַוויען דורכ׳ן באַנקהויז ראָטשילד און וועלכע האָט געוואָלט דינען פאַר דער סטאַביליזאַציע פון דער וואַליוטע און פאַר באַהן־בוי־צוועקען, איז אָפּגעליינט געוואָרען אויף אַן אומבעשטימטע צייט.

די לאַגע איז אַזוי ווייט פערשאַרפט געוואָרען, אַז די סערבען גופא האָבען אַרויסגערוקט אַ פּראָיעקט אָפּצוטיילען כאַרוואַטיע. אַזאַ הערצאָגישער בעשלוס וואָלט אפשר געלעזט דעם אינערליכען פּאָליטישען קריזיס, וואָלט אָבער געשאַפען ערנסטע אויסערליכע קאָמפּליקאַציעס, ווייל מ׳קאָן זיין זיכער, אז אין דעם פאַל וועט איטאַליען נעהמען אין איהר האַנד די מאַכט איבער דער אונאָפּהענגיגער כאַרוואַטיען און אַזוי אַרום צושטערען דעם אַזוי אויך וואַקלדיגען גלייכגעוויכט אויפ׳ן באַלקאַן.

דאָס פערשטעהען אויך די כאַרוואַטען, וועלכע ווילען זיך נישט אָפּטיילען פון סערביען, נאָר זיי פערלאַנגען עס זאָל געענדערט ווערען די קאָנסטיטוציע און יוגאָסלאַוויען זאָל פערוואַנדעלט ווערען אין אַ רעצענטראַליזירטער מלוכה מיט אויטאָנאָמע פּראָווינצען.

ווי פּאַראַדאָקסאַל דאָס קלינגט נישט, נאָר פאַר דער ראַדיקאַלער פּאַרטיי, וועלכע שטעהט איצט ביי דער מאַכט אין יוגאָסלאַוויען איז ניכער אָנגענעהמבאַר דער געדאַנק וועגען אָפּטיילונג פון כאַרוואַטיע, איידער רעצענטראַליזירען די מלוכה־פערוואַלטונג. די מעשה איז די, וואָס אין יוגאָסלאַוויען, ווי אויפ׳ן גאַנצען באַלקאַן הערשט דער פּאָליטישער מנהג ביי דער ענדערונג פון אַ רעגירונג צו בייטען וואָס אַ גרעסערע צאָהל בעאַמטע, די פּאַרטיי, וועלכע בעקומט אין איהרע הענד די מאַכט, האָט די מעגליכקייט פונאַנדערצוטיילען צווישען איהרע אָנהענגער גרויסע און קליינע מלוכה־פּאָסטענס און אויף דעם אופן פערפעסטיגען איהרע פּאָזיציעס. די רעצענטראַליזאַציע פון דער פערוואַלטונג אין יוגאָסלאַוויען וואָלט געמאַכט אַ סוף צו דער האָזיגער פּראַקטיק.

פּ. ב.

אַ בריף פון ניו-יאָרק

ראָקפעלערס האַלבער מיליאָן פאַר יודישע קאָלאָניזאַציע אין רוסלאַנד.— וואָס איז מיט די יודישע פערברעכער אין ניו-יאָרק?— די רעדענדיגע קינאָס אויף יודיש.

(ספּעציעל פאַר׳ן „נייעם פאָלקסבלאַט“)

פון ב. סמאָלאַר

די בעשטייערונג פון אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר, וואָס דער יונגער ראָקפעלער האָט געגעבען לטובת דער יודישער קאָלאָניזאַציע אין ראַטען־רוסלאַנד, האָט אַרויסגערופען אַ היבש ביסעל אינטערעס אין די היגע יודישע קרייזען.

עס איז שוין נישט צום ערשטען מאָל, וואָס ראָקפעלער גיט געלד פאַר יודישע אינסטיטוציעס. פאַר די לעצטע צוויי יאָהר האָט ער אויסגעטיילט היבשע הונדערטער טויזענדער דאָלאַר פערשידענע יודישע צדקה־אַנשטאַלטען. דאָסמאָל טראָגט זיין בעשטייערונג נישט קיין כאַראַקטער פון קיין צדקה. זי איז אייגענטליך אַן ערמוטיגונג פאַר דער יודישער קאָלאָניזאַציאָנס־אַרבייט, פון וועלכער ראָקפעלער איז אַ פּרינציפּיעלער אָנהענגער.

פאַר יענע, וואָס שטעהען נאָהענט צו די קרייזען פון „דזשאָינט“ אין ניו־יאָרק, איז די נייעס וועגען ראָקפעלער׳ס בעשטייערונג געקומען נישט אומגעוואַרטעט. מען האָט געוואוסט, אַז ראָקפעלער וועט נעהמען אַן אַנטייל אין דעם פאָנד פון צעהן מיליאָן דאָלאַר, וואָס ווערט איצט געשאַפען צו פערברייטערען די קרעדיט־טעטיגקייט פאַר יודישע קאָלאָניסטען אין רוסלאַנד. נאָך מיט אַ צייט צוריק ווען ראָזענוואַלד האָט מיטגעטיילט, אַז ער גיט פינף מיליאָן דאָלאַר צושטייער דעם האָזיגען פאָנד, האָט מען געוואוסט, אַז אויך ראָקפעלער וועט געבען אַ בעדייטענדע סומע אַלס בייששטייערונג פאַר דעם פאָנד. נאָכמעהר, עס זענען פערהאַן אַ צאָהל גרויסע אַמעריקאַנער פיהרער און אינדוסטריעלער, וואָס האָבען אויך, אויסער ראָקפעלער׳ן, אויסגעדריקט זייער גרייטקייט צו קומען צו הילף דעם געפּלאַנטען קאָלאָניזאַציאָנס־פאָנד מיט בעדייטענדע בייששטייערונגען פון זייער זייט.

דער פאַקט אָבער, אַז ראָקפעלער האָט פערשפּראָכען צו העלפען די יודישע קאָלאָניזאַציע אין רוסלאַנד איז נישט געווען בעוואוסט די ברייטע יודישע מאַסען, און ווען אַ ראָקפעלער האָט צוגעשיקט זיין טשעק פון אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר, איז עס באמת געווען די סענסאַציע פון טאָג אין די ניו־יאָרקער יודישע קרייזען.

צוזאַמען מיט דע סהאַלבען מיליאָן, וואָס ראָקפעלער האָט געגעבען, איז שוין אין אַמעריקאַ דער וויל געשאַפען געוואָרען איבער 8 מיליאָן דאָלאַר אויפ׳ן חשבון פון די צעהן מיליאָן, וואָס דאַרפען געשאַפען ווערען. עס איז נישט קיין צווייפעל, אַז די סומע, וואָס איז נויטיג צו דערגענצען די צעהן מיליאָן דאָלאַר וועט אויך געשאַפען ווערען אַזוי שנעל ווי דער פאָרשטעהער פון „דזשאָינט“ אין רוסלאַנד, ד״ר ראָזען, וועט קומען צו אַ געגויע פערשטענדיגונג מיט דער סאָוויעטישער רעגירונג אויף וואָס פאַר אַן אופן די קרעדיט־טעטיגקייט זאָל אָנגעפיהרט ווערען, און ווי אַזוי די אַרבייט פון דעם אַלגעמיינעם צוואַנציג מיליאָן דאָלאַר־פאָנד זאָל פערוואַלטעט ווערען.

* * *

— ווי גרויס איז דער פּראָצענט פון יודישע פערברעכער אין ניו־יאָרק?

די האָזיגע פראַגע איז אויפגעהויבען געוואָרען אין פערבינדונג מיט דער ערקלערונג פון אַ גלח, וואָס האָט מיט אַ צייט צוריק אין אַ רעדע בעשולדיגט, אַז 75 פּראָצענט פון די פערברעכער אין ניו־יאָרק זענען רוסישע יודען.

אַזאַ ערקלערונג האָט נאַטירליך נישט געקענט פערשוויגען ווערען און דער „אַמעריקאַנער יודישער קאָמיטעט“ האָט זיך גענומען צו מאַכען אַ גענויע אויספאָרשונג וועגען דעם, ווי גרויס איז באמת די צאָהל יודישע פערברעכער אין ניו־יאָרק. און וואָס פאַר אַ פּראָצענט מאַכען די יודישע פערברעכער אויס לגבי דער אַלגעמיינער צאָהל פערברעכער.

די רעזולטאַטען פון דער האָזיגער אונטערזוכונג זענען פערעפענטליכט געוואָרען דורך לואי מאַרשאַל. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז אין דער צייט, ווען יודען זענען 27 פּראָצענט פון דער אַלגעמיינער בעפעלקערונג אין ניו־יאָרק. איז אָבער די צאָהל יודישע פערברעכער נישט מעהר ווי 19 פּראָצענט. די פּראָפּאָרציע איז נאָך אַביסעל קלענער אין די שטעט אַרום ניו־יאָרק. מאַרשאַל ווייזט אָן דורך גענויע סטאַטיסטיק, אַז בלויז 10 פּראָצענט פון יענע, וועלכע געפינען זיך אין די אורמעס פון שטאַט ניו־יאָרק זענען יודען, אין דער צייט ווען די יודישע בעפעלקערונג פון שטאַט ניו־יאָרק מאַכט אויס 16 פּראָצענט.

די בעהויפּטונגען, אַז 75 פּראָצענט פון די פערברעכער אין ניו־יאָרק זענען יודען איז דעריבער פולשטענדיג פאַלש און איבערטריבען, פּונקט ווי עס איז פאַלש און איבערטריבען יענע טייל פון דער האָזיגער בעהויפּטונג, אַז די יודישע פערברעכער זענען מעהרסטענטיילס אַזעלכע, וואָס קומען פון רוסלאַנד

* * *

פאַר די יודישע טעאַטער־ליבהאָבער פון אויסלאַנד וועט זיין זעהר אינטערעסאַנט די נייעס, אַז דער יודישער קונסט־טעאַטער פון מאָרים שוואַרץ האָט אונטערגעשריבען אַ קאָנטראַקט מיט אַ פילם־קאָמפּאַניע אויף אויפצופיהרען דעם רעפּערטואַר פון דעם קונסט־טעאַטער אין די רעדענדיגע קינאָס אויף יודיש.

עס איז פערהאַן נישט איין שטאָט, וואָס וואָלט געוואָלט האָבען ביי זיך אויף עטליכע פאָרשטעלונגען דאָס יודישע קונסט־טעאַטער פון ניו־יאָרק. דאָס אָבער קען קיינמאָל נישט דערגרייכט ווערען, צוליב די גרויסע אויסגאַבען מיט וועלכע אַזאַ זאַך איז פערבונדען. צוליב די זעלבע טעמים קענען אויך די יודען פון אַזעלכע לענדער ווי פּוילען, ליטע אָדער אַרגענטינע, נישט האָבען די געלעגענהייט צו זעהען ביי זיך אויף נאַסטראָלען דאָס יודישע קונסט־טעאַטער פון מאָרים שוואַרץ, וואָס איז איינער פון די בעסטע יודישע טעאַטערס.

די „וואַקאַ־פילם־קאָרפּאָראַציע“ אין אַמעריקע, אַ פילם־קאָמפּאַניע, וואָס פיהרט אויף רעדענדיגע פילמען. איז דעריבער געפאַלען אויף אַ שכל און האָט אָנגעהויבען פערהאַנדלען מיט מאָרים שוואַרצ׳ן וועגען אויפפיהרען זיין רעפּערטואַר פאַר רעדענדיגע קינאָס. אַלע פּיעסען וואָס מאָרים שוואַרץ קונסט־טעאַטער האָט געשפּילט פאַר די 12 יאָהר פון זיין עקזיסטענץ קענען אויפגעפיהרט ווערען אין די רעדענדיגע קינאָס אויף יודיש מיט זעהר קליינע אויסנאַמען. די איינקונפט פון אַזעלכע רעדענדיגע קינאָס אויף יודיש קען זיין זעהר אַ גרויסע, מחמת די קינאָס קענען געוויזען ווערען אין אַלע טיילען פון דער וועלט. דאָרטען וואו עס זענען פערהאַן יודען, וואָס פערשטעהען די יודישע שפּראַך, ווייל וועלכער יוד וועט עס נישט געהן זעהען אַ יודישען פילם, בפרט נאָך ווען אַלע העלדען פון דעם פילם וועלען קענען נישט בלויז געזעהען ווערען אויף דעם לייוועגט, נאָר אויך געהערט ווערען אין דעם קלענסטען פּראָווינץ־טעאַטער פון דעם קלענסטען פערוואָרפענעם שטעטעל.

די פערהאַנדלונגען פון דער „מאַקאַ־פילם־קאָמפּאַניע“ מיט מאָרים שוואַרץ וועגען אויפפיהרען זיינע פּיעסען אַלס רעדענדיגע פילם אויף דעם לייוועגט, האָבען זיך איצט פערענדיגט מיט דעם, וואָס עס איז געשלאָסען געוואָרען אַ קאָנטראַקט צווישען ביידע צדדים אויף גאַנצע דרייצעהן יאָהר. דאָס ערשטע בילד, וואָס וועט אויפגעפיהרט ווערען וועט זיין שלום־עליכם׳ס „טביה דער מילכיגער“ און די צווייטע וועט זיין גאָרדינס „גאָט, מענש, טייוועל“.

— די רעדענדיגע פילמען אויף יודיש וועלען פאַקטיש האָבען אַ ברייטער פעלד, ווי די פילמען אויף ענגליש, — האָט דער פּרעזידענט פון דער „וואַקאַ־פילם־קאָרפּאָריישאָן“ עפנטליך ערקלערט.

ער האָט אָנגעוויזען, אַז צוליב דעם, וואָס יודיש איז אַ וועלט־שפּראַך, וועלען די פילמען אויף דער יודישער שפּראַך געצייגט ווערען אין אַמעריקאַ, אין ענגלאַנד, אין רוסלאַנד, אין דייטשלאַנד, אין פּוילען, אין רומעניען, אין אַרגענטינאַ, אין קאַנאַדאַ און אומעטום, וואו עס איז פערהאַן אַ יודישע בעפעלקערונג, וואָס וויל זעהן און הערען מאָרים שוואַרץ און זיין קונסט־טעאַטער.

אַז די קאָמפּאַניע וועט האָבען אַן ערפאָלג מיט איהרע קינאָס אויף יודיש, איז ביי קיינעם קיין צווייפעל נישט. די פראַגע איז אָבער אויב דער ערפאָלג פון די פילמען קען אַמאָל נישט פיהרען צו דעם אונטערגאַנג פון יודישען טעאַטער אין אַלגעמיין. אויב די רעדענדיגע פילמען אויף יודיש וועלען האָבען אַן אָפּגאַנג, דאַן וועלען זיי אין אַ געוויסער מאָס זיין אַ טויט־קלאַפּ פאַר די קלענערע יודישע טעאַטערן. סיי אין ניו־יאָרק און סיי אין אַנדערע שטעט. זיי, די האָזיגע טעאַטערן לעבען אַזוי אויך דורך אַ קריזיס. יעדע מינדעסטע קאָנקורענץ, אין וועלכער פאָרם זי זאָל נישט קומען, קען זיי אינגאַנצען ליקווידירען. (יט״א).

דאגת פרעזידענט אין עסטרייך

(א בריף פון ווין).

באמ. דער בריף איז געשריבן פאר די וואַלען פון א פרעזידענט. די וואַהלען זענען פארגעקומען ד. 5-טען דעצעמבער. געוועהלט איז געוואָרען דער קאנדידאט פון די קריסטליך-סאציאלע ווילהעלם מיקלאס.

— ווי מיינט איהר, ווער וועט זיין געוועהלט אלס פרעזידענט? — האָב איך געפרעגט מיט עטליכע וואָכען צוריק אַן עסטרייכישען זשורנאַליסט.

— ס'פערשטעהט זיך, אַז הובער! — האָט יענער געענטפערט.

— כ'מיין נישט אין אַמעריקע, כ'מיין אין עסטרייך!

— אַ, אַזוי גאָר, כ'האָב גאָר פערגעסען, אַז ביי אונז אַליין דאַרפען באַלד פאָרקומען וואַהלען פון אַ פרעזידענט.

פערגעסען וועגען דעם, האָט נישט ער, אייגער. נאָר עסטרייך האָט ווי פערגעסען, אַז דעם 5-טען דעצעמבער דאַרף זי וועהלען אַ נייעם ראש פון דער רעפובליק. דעם טיפסטען אינטערעס האָט דאָ ביי אַלעמען אַרויסגערופען די פראַגע, ווער עס וועט אַריין אין „ווייסען הויז" אין וואַשינגטאָן, אָבער ווער עס וועט פערטוישען אין וויענער פרעזידענטען-הויז מיכאל האַינישען — וועגען דעם האָט קיינער נישט געטראַכט.

דער איינפאַכער בירגער, ווען מען שטעלט איהם די פראַגע וועגען אַ פרעזידענט, ענטפערט איינפאַך:

— זאָל בלייבען האַיניש: ער איז אַ גוטער מענש, און אין אויסלאַנד איז ער אָנגענומען. קיין בעסערען וועט מען נישט געפינען.

און ווען מען דערמאָנט איהם, דעם ראַזיגען בירגער, אַז האַיניש איז שוין צוויי מאָל געוועהלט געוואָרען, און דעם דריטען מאָל טאָר ער, לויט דער קאָנסטיטוציע נישט געוועהלט ווערען, ענטפערט ער:

— אַ גרויסע זאָרג! די קאָנסטיטוציע קען מען ענדערען, אַז מען דאַרף ענדערט מען אויך געזעצען".

*

אַזוי רעכענען נישט נאָר די פשוטע בירגער, דער קאַנצלער אַליין, פּרעלאַט זייפעל, שטעהט אויך אויף דעמזעלבען שטאַנדפונקט. דעם איינציגען אויסגאַנג זעהט ער אין דער ענדערונג פון די ענטשפרעכענדע פונקטען פון דער קאָנסטיטוציע, און אין טאָג פון דעם צעהן-יעהריגען יובל פון דער עסטרייכישער רעפובליק איז ער אַרויסגעטרעטען מיט אַ גאַנצן ראַדיקאַלען פאָרשלאַג: 1) אָפּשאַפען דעם פונקט פון דער קאָנסטיטוציע, לויט וועלכען איינע און דיזעלבע פּערזאָן קען נישט אויסגעוועהלט ווערען אַלס פרעזידענט מעהר, ווי צוויי מאָל; 2) אַדורכפיהרען אַ געזעץ וועגען דעם, אַז אַ פרעזידענט ווערט געוועהלט נישט דורכ'ן פּאַרלאַמענט און דורך דעם מלוכה-ראַט, ווי עס איז לויט דער איצטיגער קאָנסטיטוציע, נאָר דורך דעם גאַנצען פאָלק; און 3) פערלענגערען די בעפולמעכטיגונג פון ה' האַיניש ביז דעם געזעצליכען דורכפיהרען פון דער אויבענדערמאָנטער רעפאָרם.

מצד זייפעל'ן איז דאָס געוועזען זעהר דרייסט.

זייפעל האָט נישט געקענט נישט וויסען, אַז די סאָציאַליסטען וועלען שאַרף און ענטשלאָסען אַרויסטרעטען געגען זיין פאָרשלאַג, אַפילו דערפאַר אַליין, וואָס דער פאָרשלאַג שטאַמט פון איהם אַליין.

אין דער לעצטער צייט האָבען זיך די בעציהונגען צווישען קאַנצלער און דער אָפּאָזיציע שטאַרק פערשאַרפט; ער האָט גרלות'דיג און זעהר נישט פּאָליטיש אָפּגעוואָרפען דעם פאָרשלאַג פון די סאָציאַליסטען איינצושטעלען כאָטש אַ צייטווייליגען אינערליכען שטיל-צושטאַנד. זיי האָבען איהם פאָרגעלעגט צו פערבאָטען ביז צום סוף יאָהר מאַסען-אַרויסטרעטונגען, סיי מצד די רויטע, סיי מצד די פּריש-אויסגעבאַקענע פאַשיסטען, און זייפעל האָט זיך געשטעלט אין דער איהם ווייניג פּאַסענדער פּאָזע פון אַ מוסאָליני, און גאַנג קאַטעגאָריש געפאָדערט אַ פולע קאַפּיטולאַציע:

— שטערט אונז נישט אין פּאַרלאַמענט, זאָגט זיך אָפּ פון די אָבסטרוקציעס, דעמאָלט וועלען מיר רעדען! —

די אונטערהאַנדלונגען זענען איבערגעריסען געוואָרען.

— ה' זייפעל וויל קריג, וועט ער איהם האָבען! — האָט אויפ'ן צווייטען טאָג געזאָגט פון דער פּאַרלאַמענט-טריבונע דער זיינער שטאָדט-פרעזידענט קאַרל זייץ.

און די קריגס-טעטיגקייט האָט זיך ווידער אָנגעהויבען. און מיט אַ וואָך שפּעטער טרעט דער קאַנצלער אַרויס מיט אַ פאָרשלאַג צו ענדערען די קאָנסטיטוציע, וואָס עס איז אָהן דער צושטימונג פון די סאָציאַליסטען אַבסאָלוט אונמעגליך!

עס פערשטעהט זיך, אַז די סאָציאַליסטען ווילען אַפילו נישט הערען וועגען דעם. זיי האָבען נישט גאָרנישט געגען האַינישען און וואָלטען גערן פערלענגערט זיין קאַדענץ, נאָר אַ חוץ דעם, וואָס זיי ווילען נישט פערשאַפען דאָס פערגעניגען זייער קריגעריש-געשטימטען פיינד — זייפעל, זענען זיי פּרינציפּיעל געגען ענדערען די קאָנסטיטוציע ובפרט די פונקטען וועגען פרעזידענטען-וואַהלען. וועהלען אַ פרעזידענט דורכ'ן גאַנצען פאָלק — קלינגט, פערשטעהט זיך, גאַנץ דעמאָקראַטיש, עס איז אָבער אויך פאַר דער דעמאָקראַטיע געפעהרליך. דעם קליינעם פלימער פון דעם גרויסען נאַפּאָלעאָן האָבען אַרויסגעטראָגען צו דער מאַכט די שטימען פונ'ם גאַנצען פאָלק; פאַר איהם האָבען געשטימט די מיליאָנען רעאַקציאָנער-געשטימטע און פּאָליטיש גאַנץ קיינסט-רייפע וועהלער — הויפּטזעכליך פויערים, וועלכע עס האָט איינפאַך אימפּאָנירט דער נאָמען — נאַפּאָלעאָן; פראַנקרייך האָט בעצאָהלט דערפאַר מיט דער אויסמאַטערנדער צווייטער אימפּעריע און מיט סעדאַן.

ביי ענגליכע פּסיכאָלאָגישע אומשטענדען איז אויך געוועהלט געוואָרען הינדענבורג אויפ'ן פּאָסטען פון מלוכה-פרעזידענט. פאַר איהם האָבען אויך געשטימט מיליאָנען וועהלער, ווייל עס האָט אימפּאָנירט דער נאָמען, נישט קוקענדיג אויף דעם מפלה'דיגען אויסגאַנג פון דער מלחמה, איז דער נאָמען „הינדענבורג", פאַר דער בירגערליכער מאַסע דאָך געבליבען בעקרוינט מיט עפּעס אַן'אָרעאָל. ווען דער פרעזידענט פון דער דייטשער רעפובליק וואָלט געווען געוועהלט נישט דורכ'ן גאַנצען פאָלק, נאָר דורך דער געזעצגעבערישער קערפּערשאַפט וואָלט הינדענבורג נישט געדאַרפט נעהמען אויף זיינע אַלטע פּלייצעס דעם שווערען עול פון רעפּרעזענטירען די רעפובליק, וועלכער איז פרעמד זיין גאַנצער וועלט-אַנשויאונג און איז אין אַ סתירה מיט זיין גאַנצער פערגאַנגענהייט.

אין עסטרייך זענען, אמת, פאַראַן נישט קיין נאַפּאָלעאָנען, נישט קיין הינדענבורגס, איבערהויפּט קיין זאַיין מענש מיט אַ הויכען נאָמען אָדער מיט אַ קריגס-אָרעאָל, אָבער אַ קאָנסטיטוציע שרייבט זיך דאָך נישט אויף צוויינטיגען טאָג. היינט איז עסטרייך נישט אין דער סכנה צו ווערען אַ פּלאַץ פאַר רעסטאַנאַנישע העלדישקייטען פון עפּעס אַ פּאָליטישען אַוואַנטוריסט.

וואָס אָבער קען מיט זיך ברענגען דער מאָרגען?

דער נומער מיט דעם ענדערען די קאָנסטיטוציע איז נישט אַדורך. די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי האָט זיך קאַטעגאָריש אַקעגענגעשטעלט און זייפעל האָט געמוזט דעם פאָרשלאַג צוריקציהען. עס איז נאָר צו בעדויערען, וואָס ער האָט דעם פראָגנאָזע נישט פאָראויסגעזעהען.

אין דער אָפיציעלער מעלדונג וועגען דעם ווערט מעלאַנכאָליש ערקלערט: צוליב דעם, וואָס די סאָציאַליסטען זענען געגען רעווידירען די קאָנסטיטוציע, איז נויטיג אָנצונעמען אַ קאַנדידאַט אַלס פּרעזידענט פון דער רעפובליק. דעם 5-טען דעצעמבער דאַרף פאָרקומען אַ געמיינזאַמע זיצונג פונ'ם פּאַרלאַמענט מיט'ן מלוכה-ראַט. אויף דער זיצונג וועלען אַרויסגעשטעלט ווערען קאַנדידאַטען אַלס האַינישעס נאָכפאָלגער.

דערווייל ווערט געפיהרט אַן'אינטענסיווע הינטערקוליסען-אַרבייט. געפינען אַ קאַנדידאַט, ער זאָל זיין אָנגענעהמבאַר פאַר ביידע גרופּעס און נישט זיין אייננאַנצען פאַרבלאָז — איז גאַנץ שווער. די רעגירענדע גרופּע וואָלט גערן אויף דעם אָרט אַרויסגערוקט זייפעל'ן אַליין, נאָר די קאַנדידאַטור איז פאָראויסגעזעהען אַדורכצופאַלען. די סאָציאַליסטען ווילען בשום אופן נישט אַדורכלאָזען אַזאַ קאַמפּס-קאַנדידאַטור. וועניג שאַנסען האָט אויך דער געוועזענער קאַנצלער ראַמעק, אויך ער איז אַ קאַמפּס-קאַנדידאַט. מעהר-וועניגער בעריימטערע נעמען זענען אויך פאַראַן צווישען די סאָציאַליסטען: קאַרל רענער, וועלכער איז שוין אויך געוועזען קאַנצלער, אָטאָ בויער און קאַרל זייץ.

איינציגע שאַנסען צו פערנעהמען האַינישעס אָרט האָט אפשר נאָר דער פּרעזידענט פונ'ם פּאַרלאַמענט ה' מיקלאַס. ער געהערט אמת, צום קאָנסערוואַטיווען לאַגער, אָבער ווי עס פּאַסט פאַר אַ מענש, וועלכער פערנעהמט אַזאַ פּאָסטען, שטעהט ער אין אַ זייט פון די פּאָליטישע רייסעריי און בעמיהט זיך אונטערצושטרייכען זיין לאָיאַליטעט — איבערהויפּט אין דער לעצטער צייט; עס איז מעגליך, אַז ער גרייט זיך בעצייטענס צו אַלס קאַנדידאַט אויף דעם פּרעזידענטען-פּאָסטען.

אין דער פּרעסע הערען זיך אַליין אָפּטער שטימען פאַר קאַנדידאַטען, גאַנץ אונשולדיגע אין פּאָליטישען זין. מען רוקט אַרויס קאַנדידאַטורען פון בעוואוסטע פּראָפעסאָרען, געלעהרטע, שריפטשטעלער; בעזונדערס — דעם בעוואוסטען פּראָפעסאָר וואַגנער-יאַאורעג, וועלכער האָט פּאַראַיאָהרען בעקומען די נאָבעל-פּרעמיע, דעם כירורג אייזעלבערג, דעם שריפטשטעלער אַרטור שניצלער. אין צייטונג לעגט פאָר האַלב אין שפּאַס, האַלב ערנסט, אַוועקצושטעלען בראש פון דער רעפובליק דעם קאָמפּאָזיטאָר ריכאַרד שטראוס...

אין דעם ראַזיגען פאָרשלאַג איז אייגענטליך פאַראַן אַ געוויסער לאָגיק: עסטרייך איז געוויסער מאָסען בערעכטיגט צו שטאָלצירען מיט איהרע דערגרייכונגען אויפ'ן געביט פון מוזיק. דאָס איז פּמעט דאָס איינציגע, האָס עס איז איהר געבליבען פון דער געוועזענער גרויסקייט.

וו. ט—ן.

א נייער געזעץ \ אלס מיטעל געגן סעקסועלע פערברעכנס \ (א בריף פון קאפענהאגען)

אין דענישען פּאַרלאַמענט האָט דער יוסטיץ-מיניסטער אַריינגעטראָגען אַ געזעץ-פּראָיעקט, וואָס זיינע גרונד-פּרינציפּען זענען נאָך דער אייראָפּעאישער געזעצגעבונג אומבעקאַנט. דאָס איז דאָס געזעץ וועגען „סטעריליזאַציע" (אַן'אָפּעראַציע פון די געשלעכטס-אָרגאַנען, וועלכע מאַכט אונמעגליך די בעפרוכפערונג דורך דער אָפּערירטער פּערזאָן).

אין משך פון פיר יאָהר האָט געאַרבייט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע פון דאָקטוירים און יוריסטען, און די קאָמיסיע איז געקומען צום בעשלוס, אַז די נויטווענדיגקייט אין אַזאַ געזעץ איז רייף געוואָרען און מסתּם וועט שוין איינגיכען די דענישע געזעצגעבונג רייכער ווערען מיט'ן „געזעץ וועגען סטעריליזאַציע".

דער פּאָרזיצער פון דער קאָמיסיע, דער אָנגעזעהענער דענישער יוריסט האַאַק האָט וועגען דעם געזעץ געגעבען פאָלגענדע ערקלערונגען:

— די אידעע פון סטעריליזאַציע איז נישט ניי. ענליכע קאָמיסיעס אַרבייטען שוין אין רייטשלאַנד, שוועדען און פינלאַנד. אָבער דענעמאַרק וועט אין דער הינזיכט זיין אַ פּיאָנער, איינפיהרענדיג סטעריליזאַציע פון פערברעכער.

אין אַמעריקע האָבען אַ רייהע שטאַטען איינגעפיהרט דאָס געזעץ. אין קאַליפאָרניע ווערט סטעריליזאַציע אָנגעווענדעט אַלס שטראָף פאַר געוויסע פערברעכענס. דאַגעגען אין אַנדערע שטאַטען ווערט די סטעריליזאַציע בעטראַכט אַלס ווידערשפּרוך צו דער קאָנסטיטוציע פון די פעראייניגטע שטאַטען.

אין דענעמאַרק וועט סטעריליזאַציע אָנגעווענדעט ווערען נישט אַלס שטראָף, נאָר מיט'ן הסכם פון די פּערזאָנען, איבער וועלכע זי וועט געמאַכט ווערען. פּאַקטיש איז שוין אַזאַ פּראָבע געמאַכט געוואָרען אין דענעמאַרק אין צוויי פאַלען: אין ביידע פאַלען איבער פּערזאָנען, וועלכע האָבען נישט געקאָנט בעהערשען זייערע טעמפּעראַמענטפולע געשלעכטליכע נייגונגען, און די פּערזאָנען האָבען אַליין געבעטען מ'זאָל זיי בעפרייען פון דער לאַסט, וועלכע האָט זיי עטליכע מאָל געבראַכט אין טורמע אַריין. די אָפּעראַציעס זענען דורכגעפיהרט געוואָרען און דאַן זענען ביידע פּערזאָנען געוואָרען גאַנץ נאָרמאַלע מענשען.

די סטעריליזאַציע ענדערט געוויסע פיזישע אייגענשאַפטען פון דער בעטרעפענדער פּערזאָן, זי רופט זיך אָבער נישט אָפּ אויף די פּסיכישע אייגענשאַפטען. דאָס איז געדערט געוואָרען וועגען מענער. דאַגעגען ביי פרויען ענטשטעהט נאָך דער אָפּעראַציע דער פּעריאָד, וואָס ווערט אָנגערופען „דער געפעהרליכער עלטער".

דאָס געזעץ זעהט פאָר אויך סטעריליזאַציע פון פרויען, הגם דאָס געהערט צו אויסנאַהמס-פאַלען. אַזאַ פאַל איז געווען מיט אַ פרוי, וועלכע איז עטליכע מאָל בעשולדיגט געוואָרען אין קינדער-מאָרד צו דער פרוי איז אָנגעווענדעט געוואָרען סטעריליזאַציע.

די ערפאַהרונג האָט בעוויזען אויך נאָך עפּעס: די פערברעכערס, וועגען וועלכע עס האַנדעלט זיך דאָ, געהערען זעהר אָפּט צו אינדיווידען, ביי וועלכע ס'איז שווער פעסטצושטעלען זייער געשלעכט (הערמאַפראָדיטען). אָט די מענשען בעגעהען אָפּט פערברעכענס פון פערגוואַלטיגונג.

אין געזעץ-פּראָיעקט זענען פאָראויסגעזעהען די קאַטעגאָריעס מענשען, געגען וועלכע עס קען אָנגעווענדעט ווערען סטעריליזאַציע:

„פּערזאָנען, וועמעס געשלעכטליכע בערעפּערנישען אָדער געשלעכטליכע נייגונגען צווינגען צו בעגעהן פערברעכען".

„פּסיכיש אומנאָרמאַלע פרויען, בנוגע וועלכע די געזעלשאַפט איז פעראינטערעסירט, ווי וואַלען נישט האָבען קיין קינדער".

בנוגע די ערשטע — פערברעכערס-פערגוואַלטיגער — זעהט דאָס געזעץ פאָראויס פּוּלשטענדיגע קאַסטראַציע (אָפּעראַטיווע בעזייטיגונג פון טיילען פון די געשלעכטס-אָרגאַנען). בנוגע די צווייטע איז פאָראויסגעזעהען אַן'אָפּעראַציע, וועלכע מאַכט זיי אונמעגליך די פאָרטפּלאַנצונגען. דער אונטערשייד צווישען דענישען און אַמעריקאַנישען געזעץ בעשטעהט אין דעם, וואָס אין אַמעריקע ווערט די אָפּעראַציע דורכגעפיהרט אַלס שטראָף, אין דענעמאַרק — מיט'ן הסכם פון פערברעכער. דאָס געזעץ בעציהט זיך אָבער נישט אויף פּערזאָנען, וואָס יאָגען זיך נאָך מינדעריעהריגע. די אויספאָרשונגען האָבען בעוויזען, אַז דאָס איז אָנבעלאַנגט פון אומנאַטירליכקייטען אין מאַרך און סטעריליזאַציע קאָן דאָ גאָרנישט טהעלפען.

מ'דאַרף בעמערקען, אַז געגען נייעם געזעץ הערען זיך פיל פּראָטעסטען. איינציגע אָנגעזעהענע געלעהרטע האַלטען פאַר נויטיג אָנצווייזען, אַז אונזערע ביאָלאָגישע קענטנישען וועגען די פונקציעס פון ערבשאַפט זענען נאָך צו מאַנגעלהאַפט און אַז די אָפּעראַציעס דאַרפען געמאַכט ווערען מיט גרויס פאָרזיכטיגקייט.

דאָס נייע געזעץ האָט נאַטירליך אַרויסגערופען אַ דיסקוסיע וועגען „פערברעכערישקייט על-פּי ירושה" און וועגען טיפּען פון פערברעכער. וועגען איין פאַל, איבריגענס, אַ גאַנץ לוסטיגען, האָט פיל געשריבען די דענישע פּרעסע, די מעשה איז געווען אַזוי:

אין אַ גרויסע קאָפּענהאַגענער פירמע האָבען זיך ביינאַכט אַריינגעכאַפּט גנבים. זיי האָבען אויפגעבראָכען די מאַסיווע אייזערנע קאַסע, זענען אָבער אַוועק מיט ליידיגע הענט: קיין געלד איז אין קאַסע נישט געווען. די גנבים זענען אריין אין גרימצאָרן, פאַר פערדרוס האָבען זיי צוריסען אַלע ביכער, דאָקומענטען און קאָנטראַקטען, וואָס זיי האָבען געפונען, און זענען אַוועק.

אַזוי ווי די פערברעכער האָבען געאַרבייט אין הענטשקעס, האָבען זיי קיין שפּורען פון די פינגער אויך נישט איבערגעלאָזט, די פּאָליציי איז דעריבער פון די בעאַמטינס, אַן'18-יעהריג מיידעל, בעמערקט אַז אין דיקטאָפאָן (אַ מין פאָנאָגראַף, אין וועלכע עס ווערען אַריינדיקטירט אויפטראַגען פאַר די בעאַמטע) איז אַריינגעשטעלט אַ נייער וואַלץ. זי האָט דעם אַפּאַראַט געלאָזט אין גאַנג און צו איהר גרויסער שרעק האָט זי דערהערט אַזאַ בוקעט פון גע-מיינע זירעל-ווערטער, אַיעלכע „פּראָפּאָזיציעס" „אויפ'ן אַדרעס פונ'ם שעהנעם מיידעל, וואָס אַרבייט געוויס לויט'ן דיקטאַט פון אַפּאַראַט" אַז זי איז שיער נישט געפאַלען אין חלשות הערענדיג.

די יונגע בעאַמטע, פרויליין האַנסען האָט שנעל אָפּגעווישט פון וואַלץ „די שרעקליכע ווערטער" און האָט אין משך פון צוויי טאָג די גאַנצע מעשה געהאַלטען בסוד. אויפ'ן דריטען טאָג האָט זי שוין מעהר נישט געקאָנט זיך איינהאַלטען און האָט די געשיכטע איבערגעגעבען — בסוד סודות, פערשטעהט זיך, — איהרס אַ חבר'טע. די חבר'טע האָט עס — אויך בסוד — דערצעהלט אַ צווייטער חבר'טע, די ווידער איהר חתן, דער חתן — דעם פערוואַלטער, דער פערוואַלטער — דעם דירעקטאָר פון דער פירמע, און דער דירעקטאָר האָט מיטגעטיילט וועגען דער זאַך דער פּאָליציי.

די ידיעה, וועלכע ס'האָט איבערגעגעבען דאָס פרויליין האַנסען איז געווען זעהר אַ וויכטיגע. נאַטירליך האָט זי נישט געקאָנט איבער'חזר'ען דאָס, וואָס זי האָט געהערט אין דיקטאָפאָן, אָבער דער זין פון די רייד איז געווען קלאָר, אַ חוץ דעם האָט זי כאַראַקטעריזירט דאָס קול פון פערברעכער. פאַר דער פּאָליציי איז קלאָר געווען, אַז דעם פערברעכער דאַרף מען זוכען צווישען די פּערזאָנען, וועלכע זענען בעקאַנט מיט זייערע געשלעכטליכע אומנאָרמאַליטעטען. און ווירקליך, אין אַ פּאָר טאָג אַרום האָט מען איינעם פון די קאָפּענהאַגענער „מלינה'ס" אַרעסטירט אַ פערברעכער, וועלכער איז בעקאַנט אונטער'ן נאָמען „לוסקע לאַס". פערשטעהט זיך, אַז יענער האָט געלייקענט שטיין'און ביין און מ'האָט געמוזט דורכפיהרען אַ קאָנפראָנטאַציע צווישען פרויליין האַנסען און לוסקע—לאַס, כדי זי זאָל דערקענען זיין שטימע.

זיי האָבען זיך בעגעגענט פאַר'ן טיש פון אויס-אויספאָרשונגס-ריכטער. מ'האָט לוסקע-לאַס'ן פאָרגעלייגט עפּעס צו זאָגען, און ווי צערטליך ער האָט נישט געקוקט אויפ'ן מיידעל, ווי ווייך ער האָט נישט אַרויסגערעדט די ווערטער — פאַר איהר איז קיין ספק נישט געווען, אַז די שטים איז די זעלבע.

אָבער לוסקע-לאַס האָט געלייקענט.

דאַן האָט דער ריכטער געבעטען דאָס מיידעל, זי זאָל איבערחזר'ען עטליכע ווערטער פון די, וואָס זי האָט געהערט אין דיקטאָפאָן.

זי האָט נאָר געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

— איהר מוזט דאָס טון פאַר'ן גערימט — האָט דער ריכטער געזאָגט.

— קיינמאָל נישט און פאַר קיין פּריז נישט — האָט געענטפערט דאָס בעשיידענע מיידעל.

ענדליך איז זי מסכים געווען אָנצושרייבען „די שרעקליכע ווערטער אויף פּאַפּיר.

אָבער די פּעדער האָט זיך נישט בעוועגט אין איהר האַנד.

מיט גרויס רחמנות האָט לוסקע-לאַס געקוקט אויפ'ן אָרימען מיידעל. ער האָט זעהר נישט געוואָלט זיך מודה זיין, אָבער ענדליך האָט ער נישט אויסגעהאַלטען:

— ה' ריכטער, — האָט ער געזאָגט — צו וואָס זאָל מען מאַטערען דאָס מיידעל? איהר זעהט דאָך, אַז דאָס איז נאָך אַזאַ פיינעלע, וואָס... און אין דיקטאָפאָן האָב איך געזאָגט אָט וואָס...

און דאָ האָט זיך אַ נאָס געטון! די „שעהנסטע" ווערטער, די „אידעלסטע" אויסדרוקען. אַ געמיש פון געמיינסטען ציניזם מיט די צאַרטסטע ליבע-ווערטער. דער ריכטער, די פּאָליציי-אַגענטען און צייטונגס-קאָרעספּאָנדענטען האָבען געהערט מיט גרויס אינטערעס די מאָדנע אויסדרוק פון סעקסועלער פערדאָרבענקייט. דאָס מיידעל האַנסען איז געפאַלען אין חלשות.

דער ריכטער האָט אָפּגעשטעלט לוסקע-לאַס'ן, דאָס מיידעל האָט מען אַרויסגעטראָגען פון זאַל. דאַן האָט זיך לוסקע-לאַס געווענדעט צום ריכטער:

— דאָס פיינעלע איז שוין נישטאָ, זאָל איך פאָרזעצען? אין אַפּאַראַט האָב איך אַריינגערעדט נאָך מעהר!

לוסקע-לאַס האָט אַליין געבעטען מ'זאָל צו איהם אָנווענדען דאָס נייע געזעץ. דאָס וועט איהם אויסדינגען נישט בעפרייען פון שטראָף פאַר איינבראָך-גנבה.

מ. נ—ן.

Dr. med. **H. Lubicz**
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-52
זפּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען. היילונג מיט קורצן לאַמפּע (האָר-אויספאַל)
נעהמט אָן פון 8-10 און פון 5-8 אַוונט.

לאָדז, 7 דעצעמבער 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 7 דעצעמבער 1928

מאַרישע די קאָנפעדעראַטקע

מײנע אײניקלעך צוּפֿעלע און יוגנטלעכע הנגבה־געלדר —

מרים האָט זי געהייסען, גערופען האָט מען זי אָבער מאַרישע די קאָנפעדעראַטקע. איהר פאָטער ר׳ ישראל משה איז געווען פון כמה דורות אַ תּושב אין דאָרף וולאָסטאָוויץ, דריי קילאָמעטער פון פּילעוו, וואו ס׳איז פאַרצייטענס געווען אַ גרויסער ישוב פון יודען, דעריבער האָט מען איהם אויך גערופען ר׳ ישראל משה וולאָסטאָוויצער.

דאָרט אין דאָרף האָט ער געהאַט לאַנג נאָך פון זיינע עלטערען געירשענט, און האָט עס אויך מיט זיינע אייגענע הענד בעאַרבייט, גראָד ווי זיינע אָבוֹת תהאָבען עס געטון.

דערביי האָט ער אויך אַביסעל צוגעהאַנדעלט מיט וואָל, תבואה אויך מיט בהמות, און מיט וואָס ס׳האָט זיך נאָר געלאָזט.

קומענדיג צו אַ ביסעל פערמעגען, האָט ער זיך אַריינגעדרעהט אין פילעווער הויף, ביי די פירשטען טשאַרטאָריסקי׳ס, און מיט זיי געשעפטען געפיהרט, ווערענדיג ביי זיי אַ גאַנצער יוצא ונכנס און אויך זייער הויף־פאַקטאָר.

פון צייט־צו־צייט פלעגען די פירשטליכע קינדער אויפקומען אויף בעזוך קיין וולאָסטאָוויץ, צו ר׳ ישראל משה׳ן; זיי האָבען זיך גע׳חברט מיט זיינע קינדער, און ווען ס׳איז פאָרגעקומען אַ פייערונג אין „הויף" פון אַ קינד׳ס נאָמענסטאָג, אָדער אַנ׳אַנדערע פערגניגונג לכבוד דעם קליינוואַרג, זענען אויך פערבעטען געוואָרען דעם יודישען הויף־פאַקטאָר׳ס קינדערלעך, איבערהויפּט די מיידלעך, וועלכע זענען זעהר גערעכטען געווען אין יעדער בעציהונג.

מרים, דאָס בע׳חנטע מיידעל האָט גאַנץ בעזונדערס אויסגענומען אין פירשטליכען הויף מען האָט זי דאָרט שטאַרק ליב געהאַט. דעם פירשט׳ס קינדער פלעגען זיך מיט איהר צוזאַמען אָפט שפּילען, זינגען און טאַנצען. אויך ריזעלבע לעהרע״ס, וואָס האָבען געלערענט מיט די קינדער פון פירשט, האָבען געלערענט מיט איהר, און מאַרישע האָט אויך שטאַרק בעגעהרט צו לערנען. איבערשטייגענדיג מיט איהרע פעהיגקייטען און פלייס דעם פירשטס קינדער, וואָס האָבען מעהר אין זין געהאַט דאָס שפּילען ווי דאָס לערנען.

און כאָטש מאַרישע האָט בעקומען אין הויף אַ גויאישע ערציהונג האָט זי דאָך גוט געוואוסט אַז זי, אַלס אַ יודיש קינד, מוז לעבען לויט די יודישע מנהגים, אַ יודיש לעבען.

דעריבער האָט זי זיך נישט געלאָזט בעאיינפלוסען פון דער פּוילישער סביבה, צווישען וועלכע ס׳איז איהר אויסגעקומען יאָהרענלאַנג צו לעבען און צו פערקעהרען.

אַזוי איז פערגאַנגען אַ געוויסע צייט, דאָס וולאַסטאָוויצער מיידעל איז אונטערגעוואַקסען, ר׳ ישראל משה, איהר פאָטער, האָט שוין געפּלאַנעוועט מיט זיין גערעטענער טאָכטער אַ שידוך צו טון, דערווייל האָט זיך געמאַכט אין פּוילען אַ בונט, אין וועלכען דער פילעווער „הויף" איז אויך געווען שטאַרק אַנגאַזשירט און פעראינטערעסירט, ס׳איז ענטשטאַנען די אַזוי־גערופענע „ראַדאָמער קאָנפעדעראַציע" און אונזער מאַרישע האָט פערלאָזט איהר דאָרף און איהרע עלטערען און געשוויסטער און געוואָרפען זיך אין די כוואַליעס פון דער ראַזינער בעוועגונג.

.2

די טשאַרטאָריסקי׳ס פון פילעוו, בעקאַנט מיט דעם צונאָמען די „פאַמיליע", האָבען אין פּאָליטישען לעבען אין פּוילען געשפּילט אַ גאַנץ בעזונדערע ראָלע, און אויגוסט דעם דריטען׳ס צייטען איז די „פאַמיליע" געווען אָנהענגערס פון אַ רוסישער אָריענטאַציע, צוליב וואָס זי האָט געהאַט גרויסע שונאים אין די אַריסטאָקראַטישע פּוילישע קרייזען אין לאַנד און אין אויסלאַנד.

די דאָזיגע שנאה האָט זיך נאָך פערשטאַרקט נאָכ׳ן טויט פון אויגוסט דעם דריטען, ווען מען פראָהן די „פאַמיליע" האָט געוואָלט בעזעצען מיט איינעם פון זייערע מענשען. 3

ביי דער וואַהל פון אַ נייעם קעניג, האָט זיך דאָס פייער פון דער מחלוקה פון די דאָזיגע צדדים נאָך מעהר צופלאַקערט. דאָס האָט גורם געווען, אַז יעקאַטערינא די צווייטע זאָל אַרויפזעצען אויף פּוילענס טראָהן צוזאַמען מיט פרייסען דעם יונגען „סטאָלניק" פון ליטע, סטאַניסלאַוו אויגוסט פּאָניאַטאָווסקי, רעמועלבען פּאָניאַטאָווסקי, וועלכער איז געווען דער דיפּלאָמאַטישער פערטרעטער פון דער „פאַמיליע" ביים רוסישען הויף.

אָבער ווען יעקאַטערינע האָט געשטרעבט מיט דער הילף פון איהר פאַוואָריט דורכפיהרען אין פּוילען איהרע מיליטערישע פּלענער, האָט זיך אָנגעהויבען אַפילו די „פאַמיליע" צו בונטעווען און אַקעגנענצושטעלען איהר רצון, אָבער פּאָניאַטאָווסקי האָט אַלץ יעקאַטערינען נאָכגעגעבען, געפינענדיג זיך אונטער דעם איינפלוס און בעהערשונג פון רוסישען אַמבאַסאַדאָר פירשט רעפּניק, וועלכען יעקאַטערינע האָט ספּעציעל דעמאָלט געשיקט דורכפיהרען מיט געוואַלט איהרע פּלענער און אַמביציעס אין פּוילען.

די שנאה צום קעניג האָט בעקומען די איר־בערמאַכט אַפילו ביי דער „פאַמיליע", זיינע פריהערדיגע פריינד און אום צו שטירצען דעם קעניג מיט די רוסישע פּלענער איז ענטשטאַנען די ראַדאָמער גענעראַל־קאָנפעדעראַציע מיט׳ן פירשט ראַדזיוויל אין דער שפּיץ (1766).

אַ יודיש־פּוילישע העלדין

פון משה פיינקינד

.3

אונזער מאַרישע, פערקעהרענדיג אין טשאַרטאָריסקים הויז און זייענדיג בעאיינפלוסט פון דעם הויף־פּאַטריאָטיזם, איז אַריינגעטראָטען אין די רייהען פון די קאָנפעדעראַטען, און ווען פּוילען האָט גע חלום׳ט צו פיהרען מלחמה מיט רוסלאַנד, בעת רוסלאַנד איז פערטון געווען מיט דער טערקישער מלחמה, האָט מאַרישע דעמאָלט דורכגעפיהרט די געפעהרליכסטע שליחות מיט גרוים מסירת נפש, ווערענדיג דעריבער שטאַרק געשעצט אין די רעוואָלוציאָנערע קרייזען און בעטראַכט אַלס סימבאָל פון טרייקייט און העלדישקייט.

אָבער נאָכ׳ן ליקווידירען דורך רעפּנין׳ען די ראַדאָמער קאָנפעדעראַציע און ווען די בעוועגונג האָט זיך איבערגעטראָגען (1768) קיין באַר אין דער בראַצלאַווער וואָיעוואָדזטווע, האָט זיך באַלד אויך מאַרישע איבערגעטראָגען אויף יענעם פראָנט. דאָ האָט זי אין די רייהען פון די באַרער — קאָנפעדעראַטען בלוטיג און העלדיש געקעמפט געגען דעם מיליטער, וואָס רעפּניק האָט אויך דאָ אַהערגעשיקט צו ליקווידירען די „פּאָווסטאַניע". אָבער צוליב דער איבערמאַכט פון רעפּניקס מחנות, וועלכע האָבען צוזאַמען מיט עטליכע פּוילישע פעררעטערישע פּולקען געשטורמט די באַרער קאָנפעדעראַטען, האָבען די לעצטע געליטען גרויסע מפּלות אויפ׳ן שלאַכטפעלד, די פּוילישע פּאָווסטאַנצעס האָבען מיט זייערע טויטע קערפּערס בעדעקט יעדען שפּאַן ערד, אָנן קוים איין טייל פון זיי איז געלונגען זיך צו ראַטעווען פון טויט אריבערלויפענדיג קיין מאָלדאַווע, צווישען זיי האָט זיך אויך געפונען די פערוואונדעטע מאַרישע, אָדער מאַריאַשע, ווי מען האָט זי שוין דאַן גערופען אויפ׳ן וואָלינער פראָנט.

ערשט אין דער צייט פון קאָשטשושקאָ׳ס אויפשטאַנד געגען רוסלאַנד ווייזט זיך מאַרישע ווידער אויפ׳ן האָריזאָנט פון פּוילענס פרייהייטס־בעוועגונג. דעמאָלט וואַנט זי ערשט פון דער פרעמדער מאָלדאַווע אַהיימצוקומען צו איהרע עלטערען אין איהר דאָרף אַריין. אָבער שוין ערשעפּט און פיזיש געבראָכען איז זי צוריקגעקומען קיין וולאַסטאָוויץ. און באַלד דערנאָך האָט זי זיך געזעגענט מיט איהר העלדיש לעבען אויסהויכענדיג איהר פּאַטריאָטישע נשמה אין איהר הײם, אין יענעם דאָרף, וואו איהר וויג איז געשטאַנען און וואו זי האָט אויך איהר קבר געפונען.

אין די טעג, ווען אין די יודישע הייזער האָט מען געפייערט דאָס נס פון חנוכה, דעם זיג פון די פאַרצייטיגע פרייהייטס־העלדען געגען יון הרשעה אין די דאָזיגע טעג האָט ר׳ ישראל משה וולאַסטאָוויצער צוזאַמען מיט׳ן גאַנצען דאָרף געטרויערט נאָך דער יודישער העלדין, נאָך מאַרישע, די קאָנפעדעראַטקע, וועלכע איז געפאַלען אַלס קרבן אין קאַמף פאַר דער פרייהייט פון פּוילען.

.4

די לעגענדע דערציילט אויך, אַז נאָכ׳ן טויט פון מאַרישען, האָט דער פילעווער הויף פערבעטען די יודען פון וולאַסטאָוויץ צו זיך קיין פּילעוו, געבענדיג זיי אַנ׳אָרט צו וואוינען און צו בויען זיך תּיוער, אַ שוהל, אַ בית־הקברות א.אַ.וו.

און אַ גרויסע צאָהל יודען האָבען טאַקע רעמאָלט פערלאָזט דאָס דאָרף און זיך בעזעצט אַרום דעם הויף, און צוליב דעם יודישען ישוב איז פּילעוו מיט דער צייט אויסגעוואַקסען און געוואָרען אַ שטאָדט.

ראַגעגען פון דעם יודישען ישוב אין וולאַסטאָוויץ איז נאָר דאָרט פערבליבען דאָס בית־עלמין, אויף וועלכען ס׳געפינען זיך נאָך עטליכע פערניחומטע מצבות. אַ שטיק פּוסט פעלד איז היינט דאָס בית־הקברות, אויף וועלכען די פּויערים פּאַשען זייערע בהמות. אָבער ווען מען פרעגט זיי וועגען דער יודישער מאַרישע, דערמאָהנען זיי זיך באַלד און רעדען וועגען איהר מיט גרוים כבוד אָנ־ווייזענדיג אונטער אַ פערדאָרט ביימעל דאָס תּיל־גע אָרט, וואו זי איז געקומען צו קבורה, אויף וועלכען אָרט, דערציילען זיי זענען פערצייטענס געקומען אַ סך מענשען צו פאָהרען און האָבען דאָרט מתפּלל געווען.

קיין מצבה אָבער בעצירט נישט היינט מעהר איהר איינזאַם פערלאָזט קבר, אויך קיין בערגעל וואָס פערדעקט איהר קערפּער, איז נישט מעהר צו זעהען, און קיינער קומט אויך נישט מעהר אַהער אַ טרעהר אויף איהר קבר צו פערגיסען.

יודישע גלייכווערטלעך

פון אַ. אלמי

אויב די יונגע יודישע ליטעראַטור קען זיך נאָך נישט פערמעסטען מיט די פיל־עלטערע און רייכערע אייראָפּעאישע ליטעראַטורען, געהערט אָבער דער יודישער פאָלקלאָר צו די רייכסטע אין דער וועלט. פאָלקלאָר איז יענער טייל ליטעראַטור, וואָס האָט קיין טאַטען נישט. דאָס זענען לידער, ווערטלעך, מעשיות, חכמות, וואָס זענען געשאַפען געוואָרען פון פאָלק אַליין. אַ טייל פון די פאָלקס־שאַפונגען זענען אַזוי שעהן, אַזוי קלוג, אַזוי רייך, און אַזוי פילפאַרביג, אַז די וואָס האָבען עס געשאַפען, האָבען, אָהן שום צווייפעל, בעוועסען קינסטלערישען טאַלאַנט. אָבער ווער זענען זיי געווען? דאָס ווייס מען נישט. מען ווייס בלויז, אַז זיי זענען געווען קינדער פון פאָלק.

יעדעס פאָלקס־לידעל, פאָלקס־מעשה, אָדער פאָלקס־ווערטעל איז אַ סך מאָל איבערגעשאַפען געוואָרען. געהענדיג פון מויל צו מויל אין פערלויף פון הונדערטער יאָהרען, האָט זיך עס כּסדר געענדערט. עס איז דערפון אָפּגעקומען און צוגעקומען. עס קריגט אַמאָל אויך אַ גאַנץ אַנדער כאַראַקטער. דעריבער האָט כמעט יעדע פאָלקס־מעשה, פאָלקס־ליד אָדער פאָלקס־ווערטעל צו עטליכע נוסחאות.

פעלקער האָבען אויך כּסדר גענומען איינע פון די אַנדערע. עס איז וואונדערליך צו זעהן וואָס פאַר אַ ווייטע רייזעס — לידלעך און מעשיות האָבען דורכגעמאַכט, וואָס פאַר אַ פערבינדונג האָבען, דאַכט זיך, יודען אָדער פּאָלאַקען און רוסען מיט בינעזער און אינדוסען? דאָך געפינט איהר, אַז אַ טייל יודישע פאָלקס־מעשיות און פאַבלען זענען זעהר ענהליך צו געוויסע יודישע אָדער כינעזישע פאָלקס־שאַפונגען. לייענענדיג מיט אַ צייט צוריק אַ בוך אינדישע פאַבלען, וואָס זענען בעקאַנט אַלס „רושאַטאקא", האָב איך זיך אָנגעשטויסען אויף איינינע, וואָס זענען מיר שוין בעקאַנט געווען פון דער יודישער פאָלקס־שאַפונג.

עס איז שווער צו זאָגען ווער ס׳האָט ביי וועמען גענומען, וואָרים דאָס איז נישט נאָר אַזוי וועגען גלאַט פאָלקס־מעשיות, נאָר אויך וועגען גאַנצע ביכער. איבערהויפּט וואָס אַנבעלאַנגט די רעליגיעזע פאָרשטעלונגען וועגען גאָט, אָדער ווי די וועלט איז בעשאַפען געוואָרען. נעהמט צום ביישפּיל, די געשיכטע מיט׳ן מבול, מיט דעם נביא יונה, וועלכען אַ פיש האָט איהם איינגעשלונגען — געפינט איהר אַזעלכע געשיכטען ביי אַ סך פעלקער, למשל, ביי די אינדוסען און ביי איינינע שטאַמען פון אַמעריקע, ווי די גאַוואַהאָ־אינדיאַנער.

ביי די פאַרצייטיגע גריכען איז פערהאַן אַ לעגענדע וועגען פּראָמעטעאוס, וועלכער האָט גע־גנבעט פייער פון הימעל און איז דערפאַר בעשטראָפט געוואָרען פון די געטער. נו, געפינט איהר צוויי אַזעלכע מעשיות, וועגען גנבענען פייער פון הימעל ביי צוויי אינדיאַנישע שבטים פון אַמעריקע. דער שפּרונג פון אַמאָליגער גריכענלאַנד קיין אַמעריקע איז זעהר אַ היבשער. וואָס מיינט דאָס? איז שוין מיט טויזענדער יאָהרען צוריק געווען אַ פערבינדונג צווישען דער אַלטער וועלט און דער „נייער" אָדער די פעלקער האָבען אויף וועלכען עס איז אַנדער וועג זיך אויסגעטוישט מיט זייערע שאַפונגען?

אויף די פראַגען איז דערווייל קיין ענטפער נישטאָ. יעדענפאַלס איז עס נישט די טעמע פון מיין איצטיגער אַרטיקעל. איך האָב נאָר די פראַגען בערירט פערבייגעהענדיג, אום אָנצואווייזן אויף די וואַנדערונגען פון די פאָלקס־שאַפונגען.

און איצט וויל איך זאָגען עטליכע ווערטער וועגען די מעשה׳לעך, וועלכע איך וועל באַלד דערציילען, — מעשה׳לעך, נישט קיין זעלבסשטענדיגע, נאָר אין פערבינדונג מיט געוויסע יודישע ווערטלעך. מיט אַ יאָהר צוואַנציג צוריק האָב איך אין פערשידענע שטערט און שטעטלעך פון פּוילען און גאַליציען געזאַמעלט יודישע פאָלקס־לידער און פאָלקס־מעשה׳לעך. אַ טייל פון די אָנגעזאַמעלטע לידער זענען אַריין אין נח פּרילוצקים זאַמלונגען פון יודישען פאָלקלאָר. אָבער בעת איך האָב געזאַמעלט די פאָלקס־שאַפונגען, האָב איך זיך אָנגעשטויסען אויף נאָך אַנ׳אינטערעסאַנטען געביט פון פאָלקלאָר. איך האָב אויסגעפונען, אַז אויף אַ גרויסען טייל ווערטלעך האָט דאָס פאָלק צו דערציילען מעשה׳לעך פאַרוואָס די ווערטלעך זענען געשאַפען געוואָרען.

מען מעג, נאַטירליך, אָננעהמען, אַז אַ טייל פון די מעשה׳לעך זענען בעשאַפען געוואָרען שוין לאַנג נאָכדעם ווי די ווערטלעך זענען אַרומגעגאַנגען אין פאָלק. אַ יוד וויל וויסען פאַרוואָס זאָגט מען אַזאַ און אַזאַ ווערטעל. עס מוז דאָך טראַכט ער, עפּעס ליגען דערין — מען זאָגט דאָך נישט גלאַט אין דער וועלט אַריין... נו, אויב ער קען נישט דער־גרונטעווען דעם „פאַרוואָס", טראַכט ער אַליין צו עפּעס אַ געשיכטע, אום צו בערעכטיגען דאָס ווערטעל. די געשיכטע ווערט דערנאָך פּאַמעלעך פאַרשפּרייט פון מויל צו מויל און פון לאַנד צו לאַנד.

נאַטירליך איז יעדער ווערטעל געבויט אויף לעבענס־ערפאַהרונג, אויף אַ לעבענס־פילאָזאָפיע. אַז מען זאָגט צום ביישפּיל: „נישט אַלץ, וואָס שיינט איז גאָלד", בעציהט עס זיך אויף פערשידענאַרטיגע ערפאַהרונגען. עס מיינט, ערשטענס, טאַקע גאָלד אַליין: אַ שטיקעל מעטאַל קאָן אַזוי בליאַסקען ווי גאָלד און דאָך איז עס אַ פּראָסטע שטיקעל מעטאַל. עס מיינט אויך ערפאַהרונג מיט מענשען. איינער קען אויסזעהן רייך, פאַרנעהם, און דאָך פייפט ביי איהם דער דלות. אָדער איינער מאַכט דעם איינדרוק פון אַ פיינעם, עהרליכען מענשען, אָבער דאָס איז נאָר פון אויבען. אין אמת׳ען איז ער אַ מענש, מיט אַ פערדאָרבענעם כאַראַקטער. עס קאָן זיך אויך בעציהען אויף אַ פרוי, וועלכע איז זעהר ווייט פון שעהנקייט, אָבער אַז זי שמירט זיך אָן און פאַרבט זיך אָן און פּוצט זיך אויס זעהט זי אויס שעהן.

דאָס איז נאָר איין ווערטעל פון אַ סך הונדערטער, וועלכע זענען ווי אָפּגעמאָסטען פאַר אַלערליי ערפאַהרונגען. און אַ חוץ דעם האָבען נאָך די ווערטלעך גאַנצע געשיכטעס הינטער זיך.

פאַרוואָס זאָגט מען „אויפ׳ן גנב ברענט דאָס היטעל"?

ביי יודען איז פערהאַן אַ ווערטעל „אויפ׳ן גנב ברענט דאָס היטעל". דאָס ווערטעל איז זעהר פּאָפּולער. ווערט וועגען דעם דערציילט אַזאַ געשיכטע:

אין אַ שטערטעל איז פאָרגעקומען אַ יאַריד. ביינאַכט האָט אַ גנב אויסגעליידיגט עטליכע קראָמען און פון דאָרט אַרויסגענומען ווערטפולע זאַכען. אויף מאָרגען אין דער פריה איז אויפ׳ן יאַריד געווען אַ מהומה. אַלע האָבען זיך געטומעלט איבער דער גנבה. און פערשטאַנען האָט מען, אַז דער גנב מוז זיך נאָך געפינען אויפ׳ן יאַריד. אָבער די פּאָליציי האָט נישט געהאַט קיין שום שפּור צום גנב.

דאָ איז איינעם פון דעם עולם אויפ׳ן יאַריד איינגעפאַלען אַ קלוגער געדאַנק. ער האָט פּלוצלונג אַ געשריי געטון:

— אוי, אויפ׳ן גנב ברענט דאָס היטעל!

אַ יונג, וועלכער איז געשטאַנען צווישען עולם, האָט אַ דערשראָקענער זיך אַ כאַפּ געטון צו זיין היטעל אויפ׳ן קאָפּ — און אַלע האָבען גלייך געוואוסט, אַז ער איז דער גנב...

„ער איז אַריינגעפאַלען ווי אַ יון אין סוכה".

מיט׳ן נאָמען יון (יאָוען) ווערען בעצייכענט די אַמאָליגע גריכען; אָבער יודען אין רוסלאַנד האָבען גערופען מיט דעם נאָמען די רוסישע סאָלדאַטען. דער ווערטעל „אַריינגעפאַלען ווי אַ יון אין סוכה", בעציהט זיך, אַלזאָ, אויף אַ רוסישען זעלנער. דאָס ווערטעל ווערט אָנגעווענדעט אין יעדען פאַל, ווען אַ מענש פאַלט אַריין אין דער נישט־ריכטיגער געזעלשאַפט, אָדער ווען איינער קומט אָן אין מיטען אַ שמועס נישט וויסענדיג וועגען וואָס מ׳האָט גערעדט, איידער ער איז אַריינגעקומען, מישט ער זיך אַריין און עס קומט אַרויס אַ מישענינע, אָהן אַ זין.

וועגען דעם אָפּשטאַם פון דעם ווערטעל ווערט דערציילט אַזאַ מעשה:

אין דער צייט פון דער קרימער מלחמה, ווען רוסלאַנד האָט געפיהרט מלחמה מיט טערקיי און די רעגירונג האָט געהאַלטען נאָכאַנאַנד אין מאָפּילױזירען סאָלדאַטען. האָט מען אַ סך סאָלדאַטען אַריינגעשטעלט צו דער ציווילער בעפעלקערונג, וועלכע האָט זיי געמוזט אויסהאַלטען מיט עסען און וואוינונג.

צום ערנסטען האָט דערפון געליטען די יודישע בעפעלקערונג. ערשטענס, האָט מען ביי דער יודישער בעפעלקערונג איינקוואַרטירט אַ גרעסערע צאָל סאָלדאַטען, ווי ביי דער נישט־יודישער בעפעלקערונג; צווייטענס, איז עס געווען אין די פרומע יודישע הייזער זעהר נישט בעקוועם צו האָבע [ביי] זיך גוי׳אישע סאָלדאַטען.

די געשיכטע, וועלכע מיר דערציילען דאָ, האָט פּאַסירט אום סאַמע סוכות אין אַ קליינע יודישע שטעטעל. יודען זענען געזעסען אין די סוכות און געזאָגט „אושפּיזין" (אַזאַ תּפילה, אין וועלכער די אבות אברהם, יצחק און יעקב ווערען איינגעלאַדען צו קומען אין סוכה אַריין). די שטימונג איז געווען אַ יום־טוב׳ריגע, אַ גוטע, פּלוצלינג דערהערט זיך אַ טומעל און אין דער סוכה פאַלען אַריין עטליכע רוסישע פּאָניעס, מיט ביקסען — און זיי כאַפּען זיך גלייך צו צו דער אכילה, אַזוי אַז די יודען האָבען שוין דערנאָך נישט געהאַט וואָס צו עסען. און אַזוי ווי אום יום־טוב קען מען דאָך נישט איינקויפען און נישט קאָכען, האָבען די יודען, נעבעך, געהונגערט.

אָט אַזוי, הייסט עס, זענען די יונים אַריינגעפאַלען אין סוכה אַריין מיט די שפּיזען, פּונקט ווען די יודען האָבען געזאָגט „אושפּיזין" — און דעמאָלט זאָל דאָ סהאָבען געבוירען געוואָרען דער ווערטעל „אַריינגעפאַלען ווי אַ יון אין סוכה"...

(נאָך וועט קומען).

קלעמאַנסאָ'ס סך הכּל פון פיר דורות פראַגרעס

(וועגען זיין בוך: „אין אָוונט פון דענקען")

פון דר. נחום סלושץ

די אַלטע וועלט געהט אונטער, די נייע האָט דערוויל שווערע „חבל, לידה", און עס איז פאַרלויפיג אַ גרויסער ספק אויב זי וועט אַזוי גיך געשאַפען ווערען, און דער פּראָצעס אין אַ לאַנגער.

זייט דעם 18־טען יאָרהונדערט האָט פראַנקרייך געהאַט איהרע „משכּילים", דאָס הייסט מענשען מיט אַן'אומאָבהענגיגען גייסט, און מיט אַ פּאָזיטיווען ראַציאָנאַליסטישען דענקונגס־אַרט, וועלכע האָבען בעאורטיילט אַלעס אין דער אַרומיגער נאַטור און געזעלשאַפט לויט דעם ריינעם מענשליכען פערשטאַנד, מיט אַ קריטישען אָפּט סקעפּטישען בליק. די ראָזיגע מענער בעקאַנט אַלס די ענציקלאָפּעדיסטען, האָבען מיט זייערע ווערק געהאָלפען בעפרייען דעם מענשליכען מח פון דער „סבל ירושה", פון דעם שווערען יאָך פון אַ טויזענדיעהריגער קריסטליכער טראַדיציע. אַנטקעגען דעם קאַטוילישען כּלל: „איך גלויב, הגם דאָס איז אַן־אַבסורד", וועלכער האָט בעהערשט דאָס לעבען פון די קריסטליכע פעלקער אין מיטעלאַלטער און האָט געפיהרט צו דער אינקוויזיציע און צו אַלע אַנדערע העסליכע פאַנאַטישע מעשים, איז אויפגעשטאַנען אַ גרויסער דור, פון ראַציאָנאַליסטען און פּאָזיטיוויסטען, וואָס האָט פּראָקלאַמירט דעם שכל אַלס דער איינציגער פּרוב־שטיין פון מענשליכען וויסען, און האָט דערקלערט, אַלין וואָס קען נישט קאָנטראָלירט ווערען דורך לאָגיק און קלאָרער קריטיק פאַר נאַריש און גרונטלאָז.

איינער פון די הויפּט־פיהרער פון די „שכל"־מענשען, די „משכּילים", אָדער אינטעלעקטועלען אין אַכצענטען יאָרהונדערט, איז געווען דער גרויסער וואָלטער. דידעראָ און אַנדערע האָבען דורכגעפיהרט די בעפרייאונג פון מענשליכען גייסט פון די קייטען פון אַ פינסטערער פערגאַנגענהייט. זיי האָבען עס פערפלאַנצט די אידעען, וואָס האָבען געבראַכט צו דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, צו די פּרינציפּען פון טאָלעראַנץ און גלייכהייט, מיט וועלכען דער ליבעראַליזם פון ניינצענטען יאָרהונדערט איז געווען דורכגעדרונגען. דאָס וואָס די ערנסטע משכּילים זענען געווען פאַר דעם איבערבוי פון דעם יודישען געזעלשאַפטליכען לעבען אין דער געטאָ, זענען די פראַנצויזישע „אינטעלעקטועלען" געווען פאַר דער מאָדערנער פראַנקרייך, און די לענדער, וואָס שטעהען אונטער איהר גייסטיגער השפעה.

אָבער די מענשהייט שטעהט קיינמאָל נישט אויף איין אָרט און אידעען בייטען זיך. זייט דעם פראַנצויזיש־פּרייסישען קריג פון 1870 האָט דער ליבעראַליזם געקראָגען אַ שווערען קלאַפּ. אַנשטאָט דעם פרייהייטס־גייסט און דער ברייטער טאָלעראַנץ איז געקומען דער שאָוויניסטישער נאַציאָנאַליזם, וואָס האָט זיך געשטיצט אויף דעם סענטימענטאַלען ראָמאַנטיזם, אויב נישט אויף דער רעליגיעזער רעאַקציע, וואָס איז אייגענטליך נישט מעהר ווי אַ נייע פאָרם פון דער קריסטליכער ענגהערציגקייט און פאַנאַטיזם. עס איז איצט גוט בעקאַנט וואוהין דער ראָזיגער עקסטרעמער נאַציאָנאַליזם האָט געפיהרט. די וועלט־מלחמה און די חורבות, וואָס זי האָט געמאַכט אין אייראָפּע, איז דער רעזולטאַט פון אָט דעם נאַציאָנאַליזם. אָבער אַפילו נאָך דער מלחמה איז דער ראָזיגער שמאָלער און ענגהערציגער שטאַנדפּונקט געבליבען הענגען איבער די פעלקער ווי די שווערט פון דאַמאָקלעס. דער הומאַנער קולט איז אינגאַנצען פערלאָזען געוואָרען; די וויכטיגקייט פון שכל־הישר פון לאָגיק און פערשטאַנד ביים בעהאַנדלען געזעלשאַפטליכע און נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען איז געשטעלט געוואָרען אָן אַ זייט.

עס מוז דאָ „פונדעסטוועגען געזאָגט ווערען, אַז דער נאַציאָנאַליזם פון ביז דער וועלט־מלחמה, וואָס האָט זיך געשטיצט אויף דעם ראָמאַנטיזם, האָט דאָך געהאַט אַ געוויסען אידעאַלען אונטערשלאַג. פיל פון די ראָמאַנטיקער־נאַציאָנאַליסטען זענען געקומען צו זייערע איבערצייגונגען אַ דאַנק דער בעגייסטערונג פאַר דער גרויסער פערגאַנגענהייט פון זייער פאָלק און איהר אַמאָליגער קולטור. די גרויסע פראַנצויזישע ראָמאַנטיקער, פון שאַטאָ־בריאַן, וועלכער האָט דיכטעריש בעזונגען פון די פראַנקען און די בלוט־דורשטיגע קרייץ־צוגען, ביז פּיער לאָטי, וועלכער האָט אויף אַ סענטימענטאַלען אופן בעשריבען דאָס לעבען פון די עקזאָטישע, ווייטע פעלקער און וועלכער האָט אַליין געהאָלפען אין דער בעפרייאונג פון טערקיי, זענען זיכער נישט געווען קיין ווילדע שאָוויניסטען אָדער פאַנאַטיקער, אומגעקעהרט, זיי האָבען אויפגעזעקט די איידעלע, איינגעשלאָפענע געפיהלען אין די מענשליכע הערצער, זיי האָבען בעוויזען, אַז די נשמה און דאָס האַרץ האָבען זייערע שעהנקייטען און זענען אין מענשליכען לעבען נישט ווייניגער וויכטיג ווי דער ראַציאָנאַליזם. ביי אונז, יודען, זענען אַזעלכע ראָמאַנטיקער געווען: ר' שמואל דוד לוצאַטאָ, פּרץ סמאָלענסקי, אברהם מאַפּו און ר' זאב יעבץ, און אַ דאַנק זיי האָט דאָס יודישע געפיהל זיך בעפרייט פון דער טרוקענער לאָגיק פון די משכּילים און זיך צוריקגעקעהרט צו דער גרויסקייט און שעהנקייט פון דער פערגאַנגענהייט און ראָמאַנטיזם פון יודישען פאָלק.

אָבער די וועלט־מלחמה האָט געמאַכט אַ סוף צו אַלע גוטע „איזמען". אַנשטאָט ראַציאָנאַלים, וועלכער פיהרט צו דער נאָבעלער פערעהרונג פון דער וויסענשאַפט, אַנשטאָט דעם נאַציאָנאַליזם וואָס דערהויבט די ראָמאַנטישע פעלקער צו אַ זעלבסטשטענדיגען קולטורעלען לעבען, הערשט איצט דער טיראַנישער עגאָאיזם. טראַדיציע, לייסטונגען פאַר דער מענשהייט און קולטור, ליבע צו אַ גרויסער, שעהנער פערגאַנגענהייט, גייסטיגען און עסטעטישע געפיהלען, — אַלעס וואָס איידעלט אויס און בעצירט דעם מענשליכען גייסט איז פערשוואונדען פאַר דעם אומבעגרענעצטען עגאָאיזם, וועלכער בעהערשט איצט פעלקער און יחידים.

פעלקער ווערען איצט געשאַצט לויט דעם סכום קויהלען, פּעטראָל און כעמישע לאַבּאָראַטאָריעס, וואָס זיי בעזיצען, אָדער לויט דעם קורס פון זייער וואַלוטע, און דער יחיד ווערט אָפּגעשאַצט לויט דער צאָהל פון זיינע אויטאָמאָבּילען אָדער די געריכטען פון זיין טיש. אַ שריפטשטעלער ווערט גערעכענט לויט דער צאָהל פערקויפטע עקזעמפּלאַרען פון זיין בוך. אַלטע, עפּאָכעמאַכענדע נאַציעס, די שטאָלצע ענגלאַנד, ווי די קליינע, אַמאָל בעריהמטע פּאָרטוגאַל, מוזען זיך בויגען פאַר די, וועלכע בעהערשען דעם וועלט־מאַרק. די לעצטע מאָהיקאַנער פון דענקער און ריכטער, וועלכע האַלטען נאָך פון דער מדה צו לערנען תורה לשמה, און נישט נאָר פאַר געלד אָדער ביליגען כּבוד, ווערען דערווייטערט פון דער ביהנע דורך דעם דראַנג פון די אומגעדולדיגע, יונגערע, ווייניגער בעגאַבטע אָבער מעהר חוצפּה'דיגע געלעהרטע און שרייבער, וואָס האָבען מעהר אין זינען די הבלי עולם הזה ווי דעם ריינעם גייסט.

דאָרט אין פערוואָרפענעם דאָרף־אין וואַנדע, ביי דעם אַטלאַנטישען אָקעאַן, זיצט דער אַלטיטשקער, 86־יעהריגער דזשאָרזש קלעמאַנסאָ אין זיין פאָטערס און זיידענס הייזקע און מאַכט אַ סך הכּל פון די איבערקערענישען וואָס די לעצטע דורות האָבען געבראַכט. ער וועלכער האָט בעת זיין לאַנג לעבען דורכגעמאַכט אַלע שבעה מדורי גהינום פון פּאָליטישען און גייסטיגען לעבען פון די לעצטע דורות. ער וועלכער האָט שטענדיג געפיהרט אַ לעבען פון טעטיגקייט, האָט עס געפונען פאַר מעגליך צוריקצוציהען זיך פון דער גרויסער וועלט און אָפּגעבען זיך אַ חשבון הנפש פון דעם, וואָס די מענשהייט האָט איבערגעלעבט פאַר דעם לעצטען האַלבען יאָרהונדערט און פון דעם, וואָס קומט איצט פאָר. זיינע צוויי בענדער „אין אָוונט פון דענקען" זענען דער רעזולטאַט פון די ראָזיגע בעטראַכטונגען. אין דעם ראָזיגען לעצטען ווערק פון זיין לעבען בלייבט דער אַלטער קריטיקער און דיכטער טריי די פּרינציפּען פון זיין יוגענד. דערווייטערענדיג זיך פון די קאַמפּף־פּאַסיען און די הנהגות, וועלכע די פּאָליטיק האָט איהם געצוואונגען צו מאַכען, ערשיינט קלעמאַנסאָ אין דעם גרויסען ווערק אַלס פעסט־איבערצייגטער ראַציאָנאַליסט, אַלס דער לעצטער פון די אינטעלעקטועלען פון פראַנקרייך און פון דער וועלט.

אין דעם גאַנצען בוך בלייבט דער אַלטער פּאָליטיקער און וויסענשאַפטלער געטריי צום וויסענשאַפטליכען שטאַנדפּונקט און האַלט, אַז דער מענשליכער שכל דאַרף בעהערשען דאָס געפיהל און די טראַדיציע. ער פערטיידיגט דעם ריינעם פערשטאַנד און די לאָגיק און בעקעמפט אָהן רחמנות די נייע מיסטישע חקירות. ביי יעדער געלעגענהייט וויזט ער אָן וואָס פאַר אַ טרויעריגע ראָלע דאָס קריסטענטום האָט געשפּילט אין דער אונטערדריקונג פון מענשליכער פרייהייט און גייסטיגער אומאָבהענגיגקייט. ער לאָזט נישט דורך קיין געלעגענהייט צו בעווייזען ווי ווייט און ווי טיף דאָס קריסטענטום האָט זיך פערזינדיגט געגען פרייהייט, געגען מענשליכקייט און געגען דעם פאָרטשריט פון דעם מענשליכען גייסט און קערפּער.

קלעמאַנסאָ'ס פריינד און זיינע לעהרער זענען יודען, אָדער אַזעלכע, וואָס שטאַמען פון יודען. און צווישען די ראָזיגע פערעהרט ער גראָדע די יעניגע, וועלכע האָבען, ווי ער אַליין, בעקעמפט דעם קריסטליכען מיסטיציזם. אַפילו בעת ער דערמאָנט יעזוס'ען, בעטאָנט ער זיין יודישע אָפּשטאַמונג און וואָס ער האָט אָפּגעקאָסט דאָס יודישע פאָלק. אַלס פרייגייסט לאַכט ער אויס דאָס קריסטענטום, וואָס האָט פון איהם געמאַכט אַ גאָט. דער ראַציאָנאַליסטישער דענקער פיהלט אַ נאָהענטע גייסטיגע קרובות'שאַפט מיט שפּינאָזאַ'ן און ווייסט ווי אַזוי צו שעצען דעם גרעסטען יודישען פילאָזאָף פון אַלעקסאַנדריע, וועמען דאָס קריסטענטום האָט דערקלערט פאַר אַ קריסט, הגם דער גרויסער גריכיש־יודישער דענקער האָט געלעבט פאַר דער שאַפונג פון קריסטענטום.

אָבער אַממעהרסטען ווערט ער „לעצטער אינטעלעקטועל" צוגעצויגען צו דער עסטעטיש שעהנע און גייסטיג־רייכע פערזענליכקייט פון דעם ערשטען אינטעלעקטועל, פון דעם פאָטער פון דעם מאָדערנעם גייסט אין דער ליטעראַטור און דער געזעלשאַפט, — דער גרויסער מאָנטען.

צווישען די נייקריסטען אָדער פּאָרטוגעזישע אַנוסים וועלכע האָבען זיך געראַטעוועט אין באָרדאָ פון דער אינקוויזיציע האָט זיך געפונען די רייכע פאַמיליע לאָפּעץ, וואָס האָט געשפּילט אַ ראָלע אין עקאָנאָמישען לעבען פון דער גאַנצער געגענד. אַ טאָכטער פון דער פאַמיליע האָט חתונה געהאַט מיט דעם זון פון אַ געוויסען אייקעם, אַ תבואה־סוחר, וועלכער איז געוואָרען זעהר רייך און האָט בעקומען אַ טיטעל פון קעניג. דער נאָמען אייקעם שטאַמט פון צפון פלאַנדריע, אָבער די פּראָפעסיע און אַנדערע פאַקטען, בעזונדערס דאָס משדך זיין זיך מיט דער משפּחה לאָפּעץ, וואָס זענען אין זעכצענטען יאָרהונדערט געווען טרייע יודען, בעווייזט דאָס די אייקעמס האָבען אויך געשטאַמט פון יודען. די אייקעמס, אָבער, וועלכע האָבען בעקומען דעם טיטעל „דע מאָנטען" האָבען אָפיציעל געלעבט אַלס קריסטען.

ר' משה פאַסטוך / דער געהיימניספול־לער למד־וואָווניק

**** פון ****

י. מאַרגאָשעס

נישט דער בעל שם טוב הקדוש און נישט זיין חבר ר' הערש פּאָטאָקער, צו וועמען ער איז געפאָהרען קיין פּרעמישלאַן, זיך מיט איהם מתיעץ זיין וועגען די פראַנקיסטען, דאָס זיי זאָלען האָבען אַ מפּלה, זיי ביידע האָבען נישט געקענט פערגלייך דעם בעהאַלטענעם צדיק ר' משה פּאַסטוך. פון ר' הערש פּאָטאָקער, וועלכער האָט געוואוינט אין פּרעמישלאַן, איז דער בעל שם טוב געוואָהר געוואָרען וועגען איהם, ווייל ר' הערש האָט איינמאָל געהאַט די געלעגענהייט איהם צו זעהן פון דער ווייטענס און ער איז געקומען — מיט זיין פיינעם חוש פאַר אַזעלכע זאַכען — צו דער איבערצייגונג, אַז ער האָט דאָ צו טון מיט אַ בעהאַלטענעם גרויסען צדיק, ביי וועמען מען קען זיכער פועל'ן ישועה פאַר'ן גאַנצען כּלל ישראל. עס איז דערפאַר צווישען זיי ביידע בעשלאָסען געוואָרען, דאָס זיי זאָלען זיך לאָזען אין די בערג אַריין, וואו דער ראָזיגער פּאַסטוך פּאַשעט די בהמות פון זיין האַר.

נישט אַזוי לייכט איז זיי דאָס אָנגעקומען. ערשטענס, האָט דער ראָזיגער פּאַסטוך געהאַט אַ מנהג, צו פּאַשען זיינע בהמות שאָף און רינדער, בעזונדער פון אַלע אַנדערע פּאַסטוכער, אויף אַזעלכע ערטער, צו וועלכע מען קען שווער צוקומען, צווייטענס, האָט ער שטענדיג אַכטונג געגעבען דאָס ער זאָל זיך נישט צוזאַמענקומען מיט אַנדערע מענשען.

עס האָט גענומען דעם בעל שם טוב און זיין בעגלייטער ר' הערש פּאָטאָקער, אַנ'ערך צוויי טעג ביז זיי האָבען דערגרייכט דעם פּלאַץ, וואו דער פּאַסטוך האָט זיך געפונען מיט זיינע סטאַדעס. זיי האָבען געהאַט בעשלאָסען, דאָס זיי זאָלען פריהער איהם בעאָבאַכטען פונדערווייטענס, ווי אַזוי ער פיהרט זיך, כּדי זיי זאָלען זיך קענען איבערצייגען, אויב ער איז טאַקע באמת איינער פון די בעהאַלטענע צדיקים...

צווישען ווילדע און שווער צוגענגליכע בערג האָבען די צוויי צדיקים, דער בעל שם טוב הקדוש און זיין בעגלייטער ר' הערש פּאָטאָקער, פאַר זיך דערזעהען אַ מענשען, זעהר אַ מגושם'דיגען, אָנגעטון אין אַ גראָבער סערמיענגע שטעהן נישט ווייט פון אַ ברייטען גרוב און שרייען אָט די ווערטער:

— רבונו של עולם, איך האָב דיך זעהר ליב! ווען דו וואָלסט געהאַט דיינע אייגענע בהמות וואָלט איך זיי זיכער געפּאַשעט בחנם!...

ביי אָט די ראָזיגע ווערטער איז ער — מיט גאָר אַ שטאַרקען כּוח אַריבערגעשפּרונגען אויף דעם צווייטען זייט גרוב און דערביי האָט ער אויסגערופען:

— אָט דאָס טו איך פון דיינעטוועגען, רבונו של עולם!

אַזוי האָט ער געהאַלטען אין איין שפּרינגען, מיט אַלע זיינע כּוחות, אַהין און צוריק איבער דעם ברייטען גרוב.

דאָס האָט אַזוי אָנגעהאַלטען איבער אַ שעה צייט, ביז ער איז אַוועקגעפאַלען אַ פערמאַטערטער און אַ מידער און ער האָט זיך קוים געקענט ריהרען פאַר שוואַכקייט. דער בעל שם טוב הקדוש און זיין בעגלייטער האָבען איצט בעשלאָסען זיך מיט איהם אַריינצולאָזען אין אַ שמועס און איהם צו דערצעהלען פון די גרויסע צרות וואָס ערוואַרטען איצט כּלל ישראל, אין גאַנץ פּוילען דורך די פראַנקיסטען.

זיי זענען איצט צו איהם צוגעגאַנגען און געוואָלט מיט איהם אָנהויבען צו רעדען, אָבער ער האָט זיי אַפילו נישט געוואָלט ענטפערען.

— איך בין איצט אַ שכיר־יום, אַן'אָנגעשטעלטער ביי אַ בעל־הבית, און טאָר דערפאַר נישט מבטל זיין פון מיין אַרבייט.

— פאַר וואָס'זשע האָסטו ערשט איצט געהאַלטען אין איין שפּרינגען פון איין זייט גרוב צום צווייטען און דו האָסט גאָר קיין מורא נישט געהאַט, אַז דאָס וועט דיר שטערען אין דיין אַרבייט אַכטונג צו געבען אויף די סטאַדעס? — האָט דער בעל שם איצט ביי איהם געפרעגט.

— אָט דאָס איז אַ גאַנץ זאַנדערער ענין. פון'ם רבונו של עולם'ס וועגען, מעג איך אַלעם טון, — איז געווען זיין ענטפער.

— דאָס וואָס איך וויל איצט מיט דיר רעדען איז אויך פון'ם רבונו של עולם'ס וועגען, און דערפאַר מעגסטו און מוזט מיך אויסהערען — האָט דער בעל שם טוב הקדוש אַרויסגערעדט מיט גרויס מסירת הנפש.

דער בעהאַלטענער צדיק האָט איצט שוין געשוויגען און זיך צוגעהערט צום בעל שם, וועלכער האָט איהם אויספיהרליך דערצעהלט וועגען די שבתי צבי'ניקעס און זייערע שטיקעס, דורך וועלכע זיי ווילען איצט דאָס גאַנצע יודישע פאָלק אומברענגען.

דער פּאַסטוך איז זעהר שטאַרק אויפגעקאָכט געוואָרען, ווען ער האָט דערהערט די ראָזיגע דבורים, ער האָט אָנגעהויבען צו פעראַרבייטען מעשים ער האָט זיך תיכף צוריקגענומען צו זיין פריהערע עבודה, צו שפּרינגען אַהין און צוריק איבער'ן גרוב. ווייל מעהר האָט ער געבעך נישט געקענט...

דער בעל שם האָט אָבער באַלד איינגעזעהן, אַז כאָטש דער ראָזיגער מענש פערמאָגט אַ גאָר הויכע נשמה, איז ער געבעך אַזוי פערגראָבט, און קען גאָרנישט, אַזוי מען קען איצט מיט איהם גאָרנישט אויפטון. האָט זיך דער בעל שם מושב געווען, אַז מען דאַרף איהם קודם כּל אַביסעל אויסשלייפען און מיט איהם אָנהויבען צו לערנען יודישקייט און אויף אַזאַ אופן וועט ער מסוגל זיין גאָר אַ סך אויפצוטון.

— איז דאָ נישטאָ ערגיץ אַ גרוב מיט וואַסער — האָט דער בעל שם טוב געפרעגט דעם פּאַסטוך, און ווען ער האָט איהם אָנגעוויזען אויף אַ קוואַלען אין ריינעם טיכעל וואַסער, האָבען איהם ביידע, דער בעל שם טוב און ר' הערש אַריינגעפיהרט אין וואַסער אַריין, אַז ער זאָל זיך טובל'ען זיין גוף, אַ זאַך וועלכער ער האָט פריהער קיינמאָל נישט געוואוסט צו טון...

דערנאָך האָט דער בעל שם טוב הקדוש מיט איהם אָנגעהויבען צו לערנען פּשוט אַלף־בית. ער האָט באַלד מקבל געווען און איידער עס איז אַוועק אַ האַלבע שעה, האָט ער שוין געקענט דעם גאַנצען אַלף־בית פון אויסענווייניג.

אַזוי זענען זיי מיט איהם אָפּגעזעסען אַ גאַנצען טאָג און איהם געהאַלטען אין איין לערנען יודישקייט, ער האָט אַלעס זעהר גוט אויפגענומען און באַלד געקענט נאָכזאָגען. אַז דער בעל שם האָט איהם דערצעהלט וועגען חורבן פון'ם בית המקדש און אַז זייט דעמאָלט איז די שכינה, און צוזאַמען מיט איהר, דאָס גאַנצע יודישע פאָלק, אין גלות, האָט דער צדיק אָנגעהויבען ביטערליך צו וויינען. זיינע קולות און געשרייען זענען געגאַנגען ביז עד לב השמים. ביידע, דער בעל שם און זיין בעגלייטער, ר' הערש פּאָטאָקער, האָבען פערשטאַנען, אַז איצט איז דער ריכטיגער עת רצון און זיי האָבען פון זייער זייט אויך נישט געשוויגען, נאָר מכוון געווען די ריכטיגע יחודים און מתפּלל געווען אַז די רשעים זאָלען האָבען אַ מפּלה און עס זאָל שוין איינמאָל נעהמען אַ סוף צו אַלע יודישע צרות, דער גואל צדק זאָל נתגלה ווערען און די יודען אויסלייזען פון'ם גלות.

עס איז גאָר קיין שום ספק נישט, אַז דער מאָלט איז געווען דער ריכטיגער שעת הכּושר פאַר דעם גאַנצען יודישען פאָלק אויסגעלייזט צו ווערען פון אַלע זיינע אומגליקען. דאָס האָט אָבער דער רשע מרושע, דער שטן, ימח שמו, זעהר שטאַרק נישט געשמעקט. ווען די ישועה וואָלט דערמאָלט געווען געקומען, וואָלט ער זיכער געווען פערבליבען גאָר אָהן אַ שטיקל אַרבייט. ער האָט דערפאַר אָנגעהויבען צו פעראַרבייטען מעשים, כּדי די דריי גרויסע צדיקים צו שטערען פון זייערע הייליגע יחודים. און מעשה שטן הצליח, דער ימח שמו'ניק האָט דאָך דאָס זייניגע אויסגעפיהרט...

פּלוצים, ווען זיי אַלע דריי זענען געווען אויף

(ווייטער זעה 9־טע זייט).

פאָטאָגראַפירט אייך בור
אין קונסט פאָטאָגראַפישען אַנשטאַלט
„Parisien"
69 BRZEZIŃSKA 69
וואו עס ווערען אויסגעצי־פערטיגט די שענסטע אויפנאַהמען לויט די נייעסטע פאָטאָ־טעכניק.
פינקטליך! / רעיעל! / ביליג!
צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נומער 1.

ליבע, חתונות, גט'ען \

אַמאָליגע צייטען האָט מען נאָך געקענט, ווען ס'איז אָפּגעפּאַסט עטליכע קערבלעך ביי שדכנות, איצט אָבער, ווען אַ ליאַרע מענשלינג (מיידעל) פּיצט (בעקענט) זיך אַליין צו צום יאָט (יונגערמאַן) און איבערנאַכט שפּרינגט אַרויס אַ פּאַרטיגע פּאָרפאָלק, קען מען שוין, מ'שטיינס געוואָגט, ביי דער ליכטיגער פּרנסה אין מיטען מאַרק די קאָפּיטעס אויסציען.

אַזוי כאַראַקטעריזירט די בעציהונגען, וואָס הערשען אויף דעם געביט אין די אונטערוועלטישע קרייזען, רבקה'לע די באָבע, אַ געוועזענע מוהבע פון אַ פריילעך הייזעל און היינט אַ שדכנטע אין דער נעטער געזעלשאַפט פון גנבים, פּראָסטיטוטקעס, קאַטאַרינישעס און שנאָרערס.

אין יענע ספערען בעטראַכט מען פאַר אַ גאַנץ נאַטירליכע ערשיינונג ווען אַ 13־14 יעהריג יונגעל פערפיהרט אַ רעגולערע ליבע מיט אַ מיידעל פון 10—12 יאָהר.

אמת, אַזעלכע קינדערישע ליבעס טרעפען זיך אין די היינטיגע צייטען גאַנץ אָפט אויך אין דער אַנשטענדיגער געזעלשאַפט. די שול־ און אַרבייטער־יוגענד איז אָבער שוין אויף אַ פיל אינטעליגענט, אַז זי קאָן איהר פרייע צייט אויספילען מיט אייגענע פון שול, ספּאָרט, קינאָ, פּאַרטייאַ"וו. דעריבער טאַקע גליטשט זיך איהר ליבע נישט אַלעמאָל אַרויס פון די ריינע פּלאַטאָנישע גרענעצען.

גאַנץ אַנדערש איז אָבער מיט דער יוגענד פון לומפּענפּראָלעטאַריאַט. דאָ האָבען מיר צו טון מיט אַ ווילדע, פערגראָבטע, גייסטיג־צוריקגעשטאַנענע עלעמענט.

מוז זיך, זעלבסטפערשטענדליך, דאָס טעמע פון זייער אונטערהאַלטונג באַלד אויף דער ערשטער „ראַנדקע" אויסשעפּען אַזוי, אַז דער אינטערעס פון זייערע ווייטערע בעציהונגען קאָן זיך האַלטען נאָר אויף געשלעכטליכען צוזאַמענלעבען.

ביי אַזעלכע אומשטענדען, איז פערשטענדליך, פאַרוואָס ס'לאָזען זיך באַלד מערקען ביי די מיידלעך „בולטע סמנים" פון זייער פריהצייטיגער ליבע. דעמאָלט ערשט נעהמען זיך צוזאַמען זייערע עלטערען און משפּחה און מיט סקאַנדאַלען און היזשאַלעי צווינגט מען דעם שניעקעיאַטען „בעל־מלאכה" צו שטעלען אַ חופּה מיט'ן פערפיהרטען מיידעל.

ווי פון אונטער דער ערד, וואַקסט שוין אין אַזעלכע פאַלען אַרויס ר' זיינוועל, דער רעליגיעזער מנהיג פון באַלוטער אונטערוועלטישען יודענטום, מיט זיינע פיר רויטע שטאַנגען און פאַר אַ צוויי זלאָטעס איז ער שוין איינגעוועגס מקדש דאָס קינדערישע פּאָרל כדת משה וישראל.

קיין גרויסע זיבען זאַכען גרייטען דער כלה'ס עלטערען נישט צו. מען ברענגט אַ מאַנאָפּאָלקע, עטליכע שמאַלץ־הערינג, אַ 2־3 געבאַקעלטע ברויט מען קאָכט אָפּ אַ פעטען קרופּניק און די מחותנים מיט די פּאָר געסט נעהמען זיך רוקען ווי בליגרע פערד. שפּעטער נעהמט אַ קאַטערינקע אונטערגרילצען אַ וואַלץ און דער פערזאַמעלטער עולם האָט קעט צו אַ טענצעל.

פערשטעהט זיך, אַז נישט אַלע חתונות קומען פאָר אַזוי בלאַס און טרוקען.

ס'ווערען נישט זעלטען געשלאָסען אויך גערעטע שדוכים, הגם מיט קליינע אויסנאַמען איינשליסליך נאָר פון דער אייגענער סביבה.

אויך אין אַזעלכע פאַלען זענען חתן־כלה קיינמאָל נישט עלטער ווי 16־17 יאָהר.

מעהרסטענטיילס ווערען שוין אַזעלכע שמחות געפּראַוועט פיר המלך. אַפילו די תנאים ווערען איינגעאָרדענט אין עפענטליכע זאַלען מיט'ן גרעסטען פּראַכט און גלאַנץ.

אַזוי, אַז נישט איין שעהנער בעל־הבית מעג זיך ווינשען צו קאָנען מאַכען נישט קיין ערגערע חתונות.

געוועהנליך ווערט דער זמן חתונה אָפּגעלייגט אויף אַ זעהר קורצע צייט, שפּעטסטענס אויף 2 ביז 3 חדשים.

די חתונה־מאָלצייט קומט פאָר נאָך אין אַ גרעסערען זאַל אָדער אין זייער בית תפילה מיט נאָך מער בריטקייט און רחבות'דיגקייט.

די גאַנצע סצענע פון דער אונטערוועלט שטעלט זיך אין דעם טאָג אויף די פיס. די מחותנים פערבעטען די קאַרפּען־קעפּ בכיון, הגם זיי געפינען זיך נישט גאַנץ אָפט מיט זיי אין קיין נעהנטערע בעציהונג. וויסענדיג, אַז די חברה האָבען מיט קליינע אויסנאַמען אַ זעהר גוטהערציגע נאַטור און ווען דעם יונגען פּאָר־פאָלק שענקען ווערטפולע מתנות.

די שמחה דויערט איינינע נעכט, דער עולם לאָזט זיך וואוילגעהן אויף וואָס די וועלט שטעהט. מען צעהוליעט זיך פראַנק און פריי און מיט פון דער גאַס.

זעלטען טרעפט, אַז אַזאַ חתונה זאָל גלאַטיג דורכגיין. געוועהנליך ברעכט שוין אים צווישען עפּעס אַ קליינינקייט אַנ'אַוואַנטורע, אויב נישט צווישען החתן־כלה אָדער מחותנים — איז צווישען די פערזאַמעלטע געסט. ווי ס'זאָל אָבער נישט זיין, ווערען שוין אין אַזאַ מצווה־טענצעל אַ פּאָר פערשי'ן צוטרייבערט ווי די הערינג.

.2

שטעלט זיך פאָר, אַז דאָס פּאָרל האָט שוין מיט מזל חתונה געהאַט.

ביי לייטען, ווי געוועהנליך, דינגט מען אַ דירה אָדער מען אָרדענט איין, בפרט, בעת דער יוצטיגער וואָוינונגס־נויט, אַ צימער ביים ווייבס עלטערען און דאָס יונגע פּאָר־פאָלק הויבט אָן צו פיהרען אַ זעלבסטשטענדיג לעבען.

אין די קרייזען פון לומפּען־פּראָלעטאַריאַט, כירט מען זיך אָבער אויף אַנ'אַנדערען אופן. קיין קיין אייגענע וואוינונג ריכטעט מען זיך נישט איין, נאָר מען דינגט אַ ווינקעל ביי אַ שכן, וואו ס'האַלטען זיך שוין געוועהנליך אויף עטליכע משפּחות אַ־

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען־קרענקען
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81
[illegible]

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער־קרענקהייטען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־לאָמפּען־שטראַהלען
נעהמט אָן פון 2—3 נאָכמ. און פון 4—7 אָוונט.

טיפּען און בילדער פון דער לאָדזער אונטערוועלט

רער ס'ווערט אָפּגעגעבען דעם יונגען פּאָר־פאָלק עפּעס אַ ווינקעל ביים ווייבס עלטערען.

אַזוי ווי אין יענע קרייזען וואוינט מען כמעט אויסשליסליך אין איין שטוב און מיט קינדער איז מען ב"ה געבענטשט און אַזוי ווי די קינדער מאַכט מען זעהר יונג חתונה און אַלע אויסגעגעבענע קינדער אָרדענט מען אויך איין אין זעלבען שטיבעל, קען מען זיך שוין לייכט פאָרשטעלען, וואָס אין אַזאַ הקדש טוט זיך אָפּ, בפרט, ווען מען נעהמט נאָך אין אַכט, אַז יעדען פון די יונגע פּאָר־פעלקער פעהלט אויך נישט ב"ה קיין קינדער.

אָפּסערווירענדיג דאָס לעבען פון יענע עלעמענטען — מוז מען בעשטעטיגען דעם אָנגענומענעם אין דער וויסענשאַפט כלל, אַז אין וואָס ערגערע סאַניטאַרע און עקאָנאָמישע בעדינגונגען אַ סאָציאַלע קאַטעגאָריע לעבט, אַלץ גרעסער איז איהר פרוכטבאַרקייט, אַלץ שנעלער פערמעהרט זי זיך און ווי אויף צו להכעיס די אויספיהרונגען פון די אַמטליכע סטאַטיסטיקעס ווירקען נישט די ענגשאַפט, רומפּעקייט און אַנטיהיגיענישע הויך און לעבענס־בעדינגונגען אויף דעם געזונד־מצב און שטערבליכקייט פון יענע שיכטען.

נישט קוקט דערויף, וואָס די קינדער פּאַניעווען זיך דאָרט אַרום אין דער בלאָטע, ווערען איינגעוויקעלט אין קויטיגע שמאַטעס און קיינער קוקט זיך נישט אויף זיי אַרום, גלויבט מיר, אַז די פּראָצענט־פערהעלטניש פון דער ראָרטיגער שטערבליכקייט איז בעדייטענד קלענער אין פערגלייך מיט יענע שיכטען, וואו מען קעכעלט און צערטעלט די קינדער, וואו זיי באָדען זיך ממש אין ריינקייט און וואוילטאָג.

וואָס שייך ווייטער זייער געזונדצושטאַנד, מעג מען זיך שוין זיכער יעדער איינער פון אונז, וואָס היט אָפּ פּינקטליך אַלע הגיינע כללים פון דער היגיענע, וואונשען, אַז אויף איהם געזאָגט.

אין איין פּרט, זעהט איהר, מוז מען קאָנסטאַטירען; אַז די דערמאָנטע הקדש־בעדינגונגען ווירקען יאָ פאַטאַל, און נעמליך: אויף דער ערציהונג און מאָראַלישע געשטאַלטונג פון די דאָרטיגע איינוואוינער.

און עס איז גאָר קיין וואונדער נישט, ווייל דאָס פרייע געשלעכטליכע צוזאַמענלעבען פון עטליכע פּאָר־פעלקער אין איין שטיבעל, די כסדר'דיגע קריוערייען און געשלעגערייען, וועלכע קומען אומפערמיידליך פאָר ביי אַזעלכע אומשטענדען, מוזען, זעלבסטפערשטענדליך, רעמאָראַליזירען די עלטערע און נאָך מעהר די יונגערע עלעמענטען פון אַזעלכע הקדשים'דיגע דירות.

איין זאַך מוז אָבער דאָך פעסטגעשטעלט ווערען, אַז טראָץ דער רעמאָראַליזירענד־ווירקענדער אַטמאָספער ליווערען די דאָזיגע עלעמענטע אין פערגלייך מיט די איבריגע שיכטען פון דער געזעלשאַפט די קלענסטע צאָהל פּראָסטיטוטקעס. די דאָזיגע ערשיינונג איז צו פערדאַנקען דריי סיבות: ערשטענס — יונגע חתונות, צווייטענס, וואָס מען איז זיך משדך נאָר פון דער היימישער סביבה און דריטענס, ווייל געפינענדיג זיך נעהנטער מיט פּראָסטיטוטקעס, ערוועקט זיך ביי יענע עלטערען פּונקט ווי ביי יענקעל שאַפּשעוויטש'ען פון ש. אַש'ס „גאָט פון נקמה", ניכער אַנ'עקעל און האַס צום פּראָסטיטוציע־לעבען.

(סוף קומט)

ר' משה פּאַסטוך

(ענדע פון 8־טע זייט)

רעם העכסטען שפּיץ פון זייער התלהבות, האָט זיך דערהערט אַ זעהר שטאַרק געקלינגערי פון גלאָקען. דאָס האָבען די קלויסטערס אין און אַרום די דערפער, וואו זיי זענען געווען, אָנגעהויבען צו קלינגען... עס האָבען זיך בעוויזען פייערען, פון פייערישע הייזער, וועלכע זענען געווען נישט ווייט אַוועק און גאַנצע סנאָפּעס פייער האָבען געשאָסען אַזש ביז צום הימעל...

ר' משה פּאַסטוך'ס סטאַרעס האָבען זיך זעהר דערשראָקען און האָבען אָנגעהויבען זיך צו צולויפען אין אַלע זייטען פון די בערג און טאָלען. דער בעל שם און ר' הערש האָבען תיכף פערשטאַנען אַז דאָס איז דעם שטן'ס אַ שטיקעל אַרבייט און זיי האָבען זיך דערפאַר נישט געלאָזט שטערען אין זייער עבודה און זיי האָבען מכוון געווען נאָך גרעסערע יחודים. דער צדיק ר' משה פּאַסטוך, וועלכער איז אָבער נאָך געווען ניי אין אַזעלכע ענינים, ער האָט זיך פון'ם שטן געלאָזט אַריינגנאַרען און ער האָט אָנגעהויבען נאָכצולויפען די שאָף און רינדער און אויף אַזאַ אופן, איז ער אָפּגעריסען געוואָרען פון זיינע כוונות און יחודים...

דער בעל שם און ר' הערש, האָבען, אין אָנפאַנג, אַפילו געפּרובט דעם ר' משה'ן נאָכצולויפען און נאָכצושרייען, אַז דאָס אַלעס איז מעשה שטן און אַז ער זאָל חלילה נישט אונטערברעכען פון זיינע איצטיגער כוונות, ווייל די צייט פון דער גאולה איז שוין גאָר נאָהענט, עס האָט אָבער גאָרנישט געהאָלפען. דער שטן האָט זיי אַלעמען גובר געווען. ר' משה פּאַסטוך האָט געהאַלטען אין איין נאָכלויפען זיינע סטאַרעס און ער האָט מעהר נישט געשענקט קיין אויפמערקזאַמקייט צו די ווערטער וועלכע מען האָט איהם נאָכגעשריגען.

מעהר האָט דער בעל שם און ר' הערש פּאָטאָקער, דעם בעהאַלטענעם צדיק ר' משה פּאַסטוך שוין נישט געזעהן. ר' הערש האָט אַפילו נאָך שטאַרק חשק געהאַט, דאָס ווי זאָלען ביידע דעם פּאַסטוך נאָך אַמאָל אויפזוכען און אַלעס ווידער אָנהויבען אויף אַ נייעס. דערפון האָט אָבער דער בעל שם טוב הקדוש מעהר נישט געוואָלט הערען. ער האָט צו זיין חבר געגעבען צו פערשטעהן, אַז מעהר קען מען שוין די זעלבע כוונות נישט מכוון זיין, און אַז אויב עס איז דאָס געלונגען דעם שטן פריהער צו צעשטערען, וועט עס איהם איצט אָנקומען נאָך פיל לייכטער.

דער בעל שם איז אַוועק מיט אַ טרויעריגען געמיט. עס איז איהם נישט געלונגען גובר צו זיין די קליפּה און די פּראַנקיסטען. עס איז איהם אָבער כאָטש געבליבען די איינע טרייסט, דאָס בשעת זיינע יהודים איז עס איהם דאָך געלונגען צו פּועל'ן דאָס די שבתי צבי'ניקעס זאָלען זיך אָפּטיילען פון'ם כלל ישראל און מיט איהם מעהר קיין מגע ומשא נישט האָבען און אויף אַזאַ אופן איהם קענען ווייניגער צרות אָנטון...

ר' הערש פּאָטאָקער, וועלכער איז ווייטער געבליבען אין פּרעמישלאַ, האָט דערנאָך געוואָלט אויסגעפינען דעם בעהאַלטענעם צדיק, ר' משה פּאַסטוך. ער האָט געוואָלט מיט איהם נאָך מעהר לערנען יורישקייט. ער האָט איהם אָבער שוין מעהר נישט געקענט געפינען. ער איז זיכער רעמאָלט פערשוואונדען געוואָרען און זעהר האָט איהם שוין קיין שום בן אָדם נישט געזעהן...

דער שוואַרצער וואָלף
(ראָמאַן).

14)

וואָלאַרעק איז אַריין אין אַ פינסטער זייטיג געסעל, איז אַדורך עטליכע הייזער, אַריין אין אַ דראָזשקע און זיך געהייסען פיהרען צום בריוקער וואָגזאַל.

אינמיטען וועג איז ער אָבער אַרויס פון דער דראָזשקע און זיך געלאָזט געהן ווייטער.

דער שנעלער גאַנג האָט איהם דערהיצט, און אַביסעל בערוהיגט די צורודערטע נערווען.

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט ביי אַ גרויסער אַלט־פּרענקישער געביידע, און דורכ'ן אָפענעם טויער אַריין אין הויף.

דאָרט האָט ער זיך איבערצייגט, אַז אין הויף איז קיינער נישטאָ, און ער האָט פאַרזיכטיג אָנגעקלאַפּט אין אַ טיר אויף דער רעכטער זייט הויף.

די טיר האָט זיך שטיל געעפענט.

וואָלאַרעק האָט אַרויסגענומען פון טאַש אַ שוואַרצע סאַמעטענע מאַסקע, און אַריבערטרעטענדיג די שוועל, האָט ער זי מיט אַ שנעלער בעוועגונג אָנגעטון אויפ'ן פּנים.

מיט'ן טונקעלען לאַנגען קאָרידאָר, וואָס איז געווען אַדורכגעזאַפּט מיט אַ שווערען פוילען ריח, און וואָס איז בעלויכטען געווען מיט איין־איינציגע ליכט, איז ער אַדורך אין דער טיף, און אַריין אין אַ קליין, אָרעם־מעבלירטען צימער.

אַ קרענקליכער, בלאַסער יונגערמאַן, וואָס האָט געלייענט בעת־מעשה אַ בוך. זיצענדיג ביים טיש, האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין אָרט, און איז איהם אַוועק אַנטקעגען, פערנויגענדיג זיך פאַר איהם מיט גרויס דרך ארץ:

— גוטנ'אָווענד! — האָט ער אויסגערופען מיט דער פאַמיליערישקייט פון אַנ'אַלטען בעקאַנטען

— זעט איך, פּיטע! איך האָב אייך שוין לאַנג נישט געזעהן דאָס פערגעניגען צו זעהן, גנעדיגער הער!

— יאָ, שוין לאַנג! — האָט וואָלאַרעק געענטפערט, אַוועקזעצענדיג זיך אויף אַנאָפּגעריי־בענעם הייכען שטול.

— איהר האָט מיר עפּעס געבראַכט צו ווייזען, גנעדיגער הער?

דער יונגערמאַן האָט פערנומען זיין פּלאַץ ביים טיש.

— זעלבסטפערשטענדליך! — האָט וואָלאַרעק טרוקען געענטפערט, פונקט ער וואָלט געוואָלט זאָגען: „צוליב וואָס דען אַנדערש וואָלט איך אַהער געקומען?"

איהם האָט אינטערעסירט אַנצוקוקען דער אומבעקאַנטער נייער אויסדרוק אויף דעם יונגענ־מאַנ'ס פּנים, וואָס איז איצט געווען ווי פערשעהמט און אָנגעשטרענגט...

בעקאַנט זענען זיי שוין געווען לאַנגע יאָהרען.

די טראַנזאַקציעס צווישען זיי פלעגען די גאַנצע צייט ביז איצט ווערען אַדורכגעפיהרט, לויט'ן פּלאַן, וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דורכ'ן „רבי" קאַראָל שולץ, און וואָס איז פאָרטגעזעצט געוואָרען דורכ'ן תלמיד — דורך וואָלאַרעק'ן.

געפיהרט האָט זיך עס אויף אַזאַ אופן:

אַ בעשייטענע, לפנים אומשולדיגע רעפּעשע, אַדרעסירט צו איינעם פון די אינהאַבער פון אַ גרויסער יובעליר־פירמע אין אַמסטערדאַם פלעגט מקדים זיין צו צוזאַמענטרעפענישען.

די דאָזיגע צוזאַמענטרעפענישען פלעגען תמיד פאָרקומען אויף איינעם און דעמזעלבען אָרט, שטענדיג — צווישען האַלבער נאַכט און פאַרטאָג...

דעם קרענקליכען יונגנמאַן איז בעפוילען געוואָרען קיינמאָל זיך נישט צו אינטערעסירען מיט דער פּערזאָן אין דער מאַסקע, וואָס פלעגט קומען צו איהם.

בזה האופן פלעגט דער „שוואַרצער וואָלף" פערהאַנדלען דעם גרעסטען טייל פון זיין רויב. זעלבסטפערשטענדליך זענען ביי איהם אויך געווען אַנדערע וועגען צו פערהאַנדלען די גנבות. אָבער דער דאָזיגער אופן איז געווען פון תמיד אָן דער זיכערסטער; דער „ראַיעלסטער", און קיין שום אַנדער פאַסער האָט נישט געצאָהלט אַזעלכע פיינע פּרייזען.

אָפּט פלעגט פּאַסירען, אַז פערענדיגענדיג די טראַנזאַקציע, פלעגט נאָך וואָלאַרעק בלייבען זיצען אַ שעה אַנדערהאַלבען שמועסען געמיטליך מיט דעם מאָגערען, קרענקליכען יונגנמאַן.

דער דאָזיגער יונגערמאַן פלעגט אין אַזעלכע פאַלען אַרויסנעהמען פון קאַמאָד אַ פלאַש גוטען ליקער און ציגאַרען און האָט זיך אויסגעזעהט מיט'ן אָנגענעהמען געפיהל, אַז קיינער חוץ איהם האָט נישט אַזאַ געלעגענהייט פריי צו רעדען מיט דעם בערימטען, אומדערגרייכבאַרען „שוואַרצען וואָלף"...

טאָ פון וואַנען האָט זיך עס פּלוצים צו איהם גענומען די פערשעמטקייט, אומגעשיקטקייט און אַפילו שרעק?

וואָלאַרעק האָט ווידער דערפיהלט אַ שטאַרקע אומרוהיגקייט.

ער האָט שווייגענדיג אַרויסגענומען פון טאַש אַ לעדערנעם פּוטליאַר, דערלאַנגט איהם דעם יונגנמאַן און זיך צוריק אַוועקגעזעצט אין אַ פרייער פּאָזע, אַ פוס פערלעגט אויף אַ פוס.

בעת מעשה האָט ער אָנגעטאַפּט זיין רעוואָלווער אין הויזען־קעשענע.

דער יונגערמאַן, האָט מיט אַ לייכטער פערנייגונג צוגענומען און אויפגעעפענט דעם פּוטליאַר. די וואונדערבאַרע איידעלשטיינער, וואָס האָבען אַ בלישטש געטון פאַר זיינע אויגען, האָבען איהם דאָס מאָל נישט איבערראַשט.

נישט געאיילט האָט ער גענומען אַ פערגרעסער־גלאָז, און בעטראַכט איינעם נאָכ'ן אַנדערען די בריליאַנטען.

דערנאָך האָט ער צוריק פאָרזיכטיג איינגעלעגט די שטיינער אין פּוטליאַר, צוגעמאַכט איהם, און געוואָלט עפּעס, קענטיג זאָגען וואָלאַרעק'ן.

ער האָט אָבער געשוויגען.

— נו? — האָט וואָלאַרעק אומגעדולדיג אַ פרעג געטון.

— מיר דוכט זיך, — האָט דער בלאַסער יונגערמאַן זיך אָפּגערופען, צורודערט פויקענדיג מיט די פינגער איבער'ן פּוטליאַר — מיר דוכט זיך, אַז דאָס זענען די בריליאַנטען פון דער פרוי אַמבער.

— יאָ־ אַזוי איז עס! — האָט וואָלאַרעק שפּאָטיש אַ שמייכעל געטון.

— אַ גרויסער שאָד,

— וואָס?

— יאָ, אַ גרויסער שאָד...

— קאָן איך וויסען, וואָס עס איז אייך אַ שאָד?

דער יונגערמאַן האָט אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס, און פּאַמעליך צוריקגערוקט דעם פּוטליאַר צו וואָלאַרעק'ן.

— עס טוט מיר זעהר לייד, נאָר איך קאָן גאָר נישט מאַכען... איך האָב בעקומען פון מיינע שעפען אַ בעפעהל נישט צו קויפען ביי אייך די דאָזיגע סחורה.

— פאַרוואָס?

דער יונגערמאַן האָט ווידער אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס און בלאַס אַ שמייכעל געטון.

— ס'איז מיר אייך שווער צו זאָגען. מען האָט מיר נישט געגעבען קיין דערקלערונגען. איך האָב בעקומען אַ בעפעהל זיך צוזאַמענצוטרעפען מיט אייך און אייך וואָרענען, אַז מיין פירמע איז געצוואונגען צו איבעררייסען מיט אייך די בעציהונגען כל זמן אייער סיטואַציע וועט בלייבען אַזאַ, ווי זי איז אין דעם איצטיגען מאָמענט.

— אין אַזאַ סיטואַציע בין איך איצט? — האָט וואָלאַרעק פערוואונדערט איבערגעחזרט — זייט אַזוי גוט, קלעהרט מיר אויף, וואָס בעדייט דאָס אַלץ?

— איך ווייס נישט, גנעדיגער הער! איך גיב אייך נור דאָס איבער, וואָס מ'האָט מיר געזאָגט.

וואָלאַרעק האָט אַראָפּגענומען פון טיש דעם פּוטליאַר און צוריק אַריינגעלעגט איהם אין טאַש.

(פאָרטזעצונג קומט).

דער קונדרס

הומאָר — סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שאַרפּצינגעל

חנוכה=פּאָליטיק.

די פּאָליטיק פון חנוכה איז געשטיצט אויף אַ נס.

פאַרהאַן אָבער פעלקער, וועלכע לעבען אַפילו נישט אום חנוכה, אויך נאָר בלויז מיט ניסים.

אונז איז געשעהען אַ נס מיט אַ קרינגעל אייל, אַנ׳אַנדערען איז געשעהן אַ „נס ביי דער ווייסעל", אָדער נאָר אַ נס פון אַ וועלט-מלחמה...

ווען מען זאָל נעהמען נאָר גוט זוכען, וועט זיך אַרויסשטעלען, אַז די גאַנצע וועלט-פּאָליטיק איז געשטיצט אויף ניסים, אַזוי, אַז אויף דער וועלט וואָלט געקענט זיין אַ גאַנץ יאָהר חנוכה.

נישט אומזיסט שרייען אַנטיסעמיטען, אַז דער יודישער גייסט האָט בעהערשט די וועלט. מען זעהט דאָך דאָס בעשיינפערליך: יודען האָבען אַמאָל געהאַט אַ נס אין זייער פּאָליטיק און אַנדערע פעלקער לעבען נאָך היינט אַרום ניסים אין זייער פּאָליטיק.

דעריבער דאַרף חנוכה זיין אַנ׳אַלוועלטליך, אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטישער יום-טוב.

די פעלקער-ליגע דאַרף זיך מיט דעם ענין פערנעהמען.

אַ סבה.

פרידריך דער גרויסער פלעגט שטענדיג פערברענגען אין דער געזעלשאַפט פון זיין לייב-דאָקטאָר.

איינמאָל, ווען דער לייב-דאָקטאָר איז געקומען, האָט פרידריך איהם נישט אויפגענומען.

ווען די סוויטע האָט געפרעגט פאַרוואָס, האָט פרידריך געענטפערט:

— איך בין היינט קראַנק...

אויף אַ זיכערע בריק.

צו אַ יונגען רענטיסט איז געקומען אַנ׳עלטערער מאַן או והאָט זיך געלאָזט אַרויסנעהמען אַ צאָהן.

ווען דער מאַ ןאיז אַרויסגעגאַנגען, גיט דעם רענטיסט׳ס יונג ווייבעל איהם אַ פרעג, וויפיל ער האָט ביי דע סאַלטען גענומען און ווען דער רענטיסט האָט איהר געענטפערט „פינף דאָלאַר" האָט זי אויסגערופען:

— נאָך וואָס האָסטו ביי איהם גענומען אַזוי פיל געלד פאַר איין צאָהן, ער וועט דאָך שוין מעהר נישט וועלען צו דיר קומען.

— ער וואָלט שוין סיי ווי מעהר נישט געקומען, — בערוהיגט זי דער רענטיסט. — עס איז דאָ געוועזן זיין לעצטער צאָהן.

חנוכה ליכט און ווייבער!

— וואָס איז דער אונטערשיד צווישען חנוכה-ליכט און אַ שלעכט ווייב?

— חנוכה-ליכט ברענען בלויז אַ וואָך צייט, און אַ שלעכט ווייב אַ גאַנץ יאָהר...

פון אויסלענדישען מאַרק

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלוטירטען צאָל

גוטע סימנים.

קליינער סעמי. — איך האָב גאָר וואָס דער׳הרג׳עט פינף פליגען: צוויי מענער-פליגען און דריי ווייבליכע.

פאָטער. — ווי אַזוי ווייסטו, וועלכע זענען מענער- און וועלכע פרויען-פליגען?

סעמי. — די צוויי ערשטע זענען געשטאַנען אויף אויף דער פלאַש בראַנפען און די דריי אַנדערע אויפ׳ן שפּיגעל.

נישט צופיל.

שרויקאָפּ (צו אַ פרוי, וואָס וויל אָנקלאָגען איהר מאַן אויף אַ גט) — שלוּאַ, און צו די אַלע יסורים, וואָס ער האָט אייך אָנגעטאָן, האָט ער נאָך גענומען פערקלענערען דאָס וואָכענגעלד, וואָס ער פלעגט אייך געבען צום לעבען, און דאָס, הייסט עס, איז שוין פאַר אייך צופיל...

פרוי. — ניין, צו ווינציג...

ער איז אפשר גערעכט.

אָנגעשטעלטער (ביים אַריינגאַנג צום קאָנצערט-זאַל, צו שפּעטגעקומענע בעזוכער) — איהר קענט איצט נישט אַריינגעהן. דער קאָנצערטיסט האָט אָנגעזאָגט, אַז נאָכדעם ווי דער קאָנצערט וועט זיך אָנהויבען זאָל מען בשום אופן נישט עפענען די טיר.

בעזוכער — אַהאַ, ער האָט אַ פּנים מורא, אַז אַזוי ביך ווי איהר וועט עפענען די טיר וועט זיך דאָס ביסעל עולם צולויפען...

טענות פון אַ געליבטע.

געליבטע (צו איהר ליבהאָבער): אַ גאַנצען אָוונד האָסטו זיך נישט אונטערגעהאַלטען מיט מיר, פונקט ווי איך וואָלט געווען דיין אייגענע ווייב...

הנערות הללו...

טאַטע: גצוואָלד יודען! כאַפּט מיר אויס מיין „חנוכה-לייכטער". זעהט, „צכס רצהרען ווי די בערען".

ליכטיג און פינסטערניש.

(חנוכה׳דיגעם).

ווידער צינדען מיר די ליכטלעך
אין דער חנוכה-מנורה,
און ס׳איז פינסטער דאָך, רבותי,
אַז עס נעהמט אַרום אַ מו-א...

טאַטע זיסער גאָט אין הימעל,
מו פון אונז די תפלות הערען,
אפשר נסים ועסטו ווייזען,
ס׳זאָל אַ ביסעל ליכטיג ווערען!...

זעהסט דאָך: ס׳העלפט נישט גאַז, עלעקטריע,
ווען ס׳א׳ז פינסטער אינ׳ם האַרצען,
ס וויל נישט טרויעריגער עלענד
זיך ענטשלייערען פון שוואַרצען...

זעהסט: ס׳איז חושך אין נשמות,
קאַלעמוטנע, זויער, ביטער...

כאַלט אין ארבע פנות עולם,
אוש עס כאַפּט אַרום אַ ציטער...

און ס׳דערוואַרעמט נישט דער ראַדיאָ,
מיט׳ן פליהען אין דער לופטען,
נישט מאָמאָר-ציוויליזאַציע
פון דעם דור אין לייד געפּרובטען...

טאַטע, זעהסט: ס׳איז וואַזשנע חושך,
ס׳קומט נישט אָן דער שיין דער מינדסטער...
טו אַ נס מען זאָל נישט מיינען,
אַז דו זעהסט נישט אין דער פינסטער...

צינדען ווידער מיר די ליכטלעך,
שטיל, הכנעה׳דיג זיי ברענען —
צינ-עז מיר אויף וויפיל ס׳לאָזט זיך
לויכטען מיר ווי ווייט מיר קענען

יאָקעל בן פלעקעל.

לאָזוער טרענדער.

טרענדעט אַ גאַנץ-יאָהר.

וואָס פאַר אַ יום-טוב איז משטיינס געזאָגט, חנוכה פאַר לאָזו.

וואָס איז, מ׳עסט לאַטקעס? אַז די לאָזוער לאַטקעס זענען גאָר לאַטעקעס.

וואָס מ׳דרעהט מיט׳ן טרענדער? אַז ווען הערט מען דאָס אויף אין לאָזו צו דרעהען?

וואָס מ׳שפּילט אין „אָקע"? און ווען קוקט דאָס אַוועק די „אָקאָ" פון שטייער-אַמט?

וואָס מ׳לאָזט אוים שמאַלץ? אַז דאָס שמאַלץ האָבען שוין לאַנג אַראָפּגענומען אונזערע לל-טוער, ראָזאָרעס, רעפּוטאַטען, סענאַטאָרען וכדומה פריצים.

אָבער די הויפּטזאַך איז אין לאָזו דער טרענדער. צו וואָס ערשט גיסען פון בליי, אָדער שניצען פון האָלץ און אויסקריצען נ׳ ג׳ ה׳ ש׳ וואָס אַמאָל האָט מען דערויף געזאָגט "נטע גנב האַקט שלאָס" און היינט הייסט עס „נעהמען, גזלנים, הרגענען, שיסען".

דער טרענדער ווערט היינט געמאַכט גאַנץ פּשוט: פון פּאַפּיר, (אַ וועקסעלע). מ׳דרעהט איהם וויפיל מ׳וויל אין פערלויף פון אַ גאַנ קיאָהר און ס׳איז אָסור להשתמש בהם. דער לאָזוער טרענדער האָט זיך זיין שם אין דער גאַנצער וועלט. און מיט איהם איז געשעהען אַנ אמת׳ער נס חנוכה. צוערשט האָט ער געסטייעט אויף איין חודש און איצט סטייעט ער שוין אויף גאַנצע 8 חדשים, דער נס וועט זיין נאָך שטאַרקער ווי פון חנוכה, ווייל ער וועט סטייען אויף גאַנצע 12 חדשים.

בכלל איז טרענדער אין פּוילען זעהר שטאַרק אָנגענומען. דרעהט די „אַגודה" מיט דער אָפּאָזיציע אין דער קהלה, הרעהט דער רעגירונגס-בלאָק מיט דער אָפּאָזיציע אין סיים, דרעהט דער פינאַנץ-אַמט מיט די סוחרים, דרעהט כינ. באַרטעל מיט דער צונג, דרעהט זיך דאָס יודישע רעדעל („קאָ-לאָ"), דרעהט דער אינערן-מיניסטער אַ ספּאָרעק, דרעהט די קראַנקען-קאַסע מיט די וואַהלען און דרעהט יעדער סוחר אַ וועקסעלע און יעדעס מאָל פאַלט דער טרענדער אויף איינעם פון די א׳תיות נ׳ ג׳ ה׳ ש׳, „נעהמען, גנבענען, הרגענען, שיסען". דעריבער לעבען זאָל חנוכה, די טראַדיציע פון טרענדער.

ל מ ך.

מ׳זאָגט

אַז דער בעל-שמחה איז אַ פרעסער, קומט די געסט נאָרנישט אָן.

אַז דער בייטעל איז פול, איז דער מאָגען רוהיג און שטיל.

אַז דאָס ווייב דאַרף שוין האָבען, שיקט מען ערשט נאָך דער באָבען.

איידער דו זאָרגסט וועגען מאָרגען, פערריכט וואָס דו האָסט נעכטען פערדאָרבען.

איידער דער יוד גערט אין מאַרק אַריין, קאָסט איהם אַלץ וואָלוועל.

שותפות.

— מיין מאַן און איך האָבען בשותפות אַ באַנק.

— ווי אַזוי פיהרט איהר דאָס?

— מיין מאַן טראָגט אַהין אַריין דאָס געלד און איך — אַרויס...

וואָלטער׳ס איינפאַל.

דער בעריהמטער פראַנצויזישער רענקער וואָלטער איז געוועזן אויף אַ בעזוך אין לאָנדאָן פונקט אין דער צייט ווען עס האָט געהערשט אין ענגלאַנד אַ ביטערער האַס געגען די פראַנצויזען.

געהענדיג אין גאַס איז ער אַרומגערינגעלט געוואָרען פון אויפגערעגטע פערביי-געהער, וועלכע האָבען געשריען: „אַרונטער מיט דעם פראַנצויז, הענגט איהם!"

דער גרויסער שריפטשטעלער איז גלייך אַרויף אויף אַ שטיין-טרעפּ און האָט אויסגערופען: „ענגלענדער, איהר ווילט מיך הרגענען דערפאַר וואָס איך בין אַ פראַנצויז, בין איך דען נישט גענוג געשטראָפט דערמיט, וואָס איך בין נישט קיין ענגלענדער?"

די פערזאַמעלטע האָבען אויסגעשריען „הורראַ!" און איהם מעהר נישט געשלעפּט.

פרייער בעלעמער.

צום פרעזעס מינצבערג.

איך ווענד זיך דורך דער פערמיטלונג פון חשוב׳ען „קונדרס" צום פּרעזעס מינצבערג מיט פאָלגענדע אָנפראַגען:

1) צי איז דעם פרעזעס מינצבערג בעוואוסט, אַז מיר האָבען היינט, אויף דער וועלט חנוכה?

2) צי האָט דער פּרעזעס מינצבערג, וועלכער זאָגט, אַז ער פערטרעט דאָס אָרטאָדאָקסישע יודענטום, — געוואָרנט דערפאַר, אַז די תלמודים פון די יודישע פאָלקס-שולען און חדרים זאָלען בעזאָרגט ווערען מיט די חנוכה-מאכלים: גריוון און לאַטקעס? און 3) פאַרוואָס אָרדענט די קהילה נישט איין אָווענד-קורסען פאַר פרומע בחורים, זיי צו לערנען קאָרטען-שפּיל, לכבוד חנוכה?

איך וואַרט אויף תשובה.

ב. רוס,
געוו. קהלה-פרעזעס.

נישט שלעכט.

— נו, ווי אַזוי האַלט עס מיט אייער ניי׳ער כלה?

— נישט שלעכט: די שוויגער האָט מיך געשאָלטען, דער שווער האָט מיר געגעבען אַ פּאָר פּעטש, און די כלה האָט מיר אָפּגעגעבען דעם בריליאַנט-רינג.

שפּאַס פון פאַמיליען-ווינקעל

געשעפטליך.

— האָט איהר עפּעס פערבינדונגען מיט דער פאַמיליע גרין?

— יאָ, געשעפטליכע.

— דהיינו?

— איך האָב התונה געהאַט מיט זייער טאָכטער.

אויסגערעכנט.

ווייב: — פאַרוואָס זאָגסטו, אַז איך בין פעט ווען אַלע זאָגען אַז איך בין מאָגער?

מאַן: — איך זאָג עס אומזיסטען, ווייל ווען איך וועל דיר זאָגען, אַז דו ביזט מאָגער וועסטו פון נחת פעט ווערען.

אין טעאַטער.

פרוי: — די פּיעסע איז נישט רעאַליסטיש. די פרוי האַלט אין איין פאָדערען געלד פון׳ם מאַן.

מאַן: — דאָס איז דאָך זעהר לעבענס-געטריי.

פרוי: — יאָ, אָבער ער גיט איהר נישט, און זי שווייגט.

אַ גוטע אורזאַכע.

ענני: — דו ווייסט, אַז סערע וויל מעהר נישט וויסען פון איהר חתן.

פעני: — ווייל זי ווייסט שוין צופיל פון איהם.

ספּאָרט.

יונה: — דורך ספּאָרט זענען אַ סך אומגליקען פאָרגעקומען.

שלמה: — ווי אַזוי?

יונה: — איך האָב מיט מיין ווייב זיך בעקענט ביי אַ פוטבאָל-מעטש.

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני
גרויסע דראמע אין 12 אקט.
אין די הויפט-ראלען
דער ליבלינג פון אלע

היינט פרעמיערע פון גרויסען פילם-שלאגער!
דער אורטייל אהן געריכט
(אנעקטע ביי דער שוועל פון גליק)
Harry Liedtke, Lee Parry, Vivian Gibson

אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גראשען.
פערשטארקטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' שימקעוויטש.
דער נעבסטער פראגראם: „דער לעצטער וואלץ"

אכטונג! פרייזען בעדייטענד פערקלענערט
פון היינטיגען טאג און ווייטער אויף אלע קאסמעטישע ארטיקלען
Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 11
tel. 75-92

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה.
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
האט זיך איבערגעצויגען אויף אנדזשעיא 5
נעמט אן פון 8 — 10 פריה און פון 5—9 אין אווענד.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

LEKARZ DENTYSTA צאהן-ארצט
St. GELBERG
זאבארניא 15, טעל. 08-31.
היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע צייהן- און מונד-קראנקה
צאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראה
לונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציינער
נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

אכטונג, קאלאשען-פעדריכטער!
ווילט איהר, אז אייער ארבייט זאל נישט אומזיסט זיין,
זאלט איהר נור נוצען דעם קלעב-שטאף
„Cement Renoma"
צו בעקומען אין אלע געוועלבער פון שוסטער-צודאטען.

Dr. med. ALBERT GOTLIB
פיעטריקאווער 26, טעל. 77-50
אקושער און פרויען-קראנקהייטען
נעהמט אן פון 4 ביז 7 אין אווענד.
2611

אינדישע גומי אויף זוילען
אויף פערטיגע גומענע זוילען אויף לודאווע לאפשען
אין גרויסען אויסוואהל צו קאנקורענץ-פרייזען עמפפעהלט
די פירמא
EICHENBAUM i FAJGENBAUM
Warszawa, Franciszkanska 22 tel. 404-79

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	10—11 2—5 6—7
ד"ר ראזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יאקאבזאן	נערוועז קראנקהייטען	12—2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—6
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11—1½ 3—6
ד"ר קאנטאר	אינערלישע-קראנקהייט.	4-5 און 1—2
ד"ר גיינבערג	אונ. חצר, לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר מאזעפעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענסקי	צאהן-ארצט	3—7
ג. ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-אנדראהלונג, בעליכטונג, קוואצען, מאסאזש א. א. וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילט אלע הויט קראנקהייטען און קאפ (פארך) ...
רענטגען-פאטאגראפיען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונג ...
קוואצ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע ...
ספעציעלע אנשטאלטען. א קורס פאר ...
טיפאגענע געגען שוויסער (שקאלדערין) פון 4—5 ...
די לעטשניצע איז אויך אפען אום ...
חיזים אין דער שבת
ערצטליך-קאסמעטיש. קאבינעט
פרי'. מ. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענט

עלץ-אויסארבייטונגען
פ
פון די נייעסטע מאדעלען אין א רייכען אויסוואהל ווי אויך ענצעלנע פעלעכלעך
אלערליי רעפארטורען אויף די בעסטע בעדינגונגען עמפפעהלט
I. SZWARCMAN
Narutowicza 42 tel. 66-31

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 4-go do poniedziałku, dnia 10-go grudnia 1928 r. wł.

Dla dorosłych: Dla dorosłych:
„ŻÓŁTY PASZPORT"
Dramat życiowo-obyczajowy w 10-ciu aktach z życia rosyjskiego.
W roli Marji Andrejewny – **ANNA STEN.**

Dla młodzieży i dorosłych:
GRUŹLICA
(W objęciach niewidzialnego wroga)

8-ונג, פאליסען-אינהאבער!
שוין די לעצטע טעג ווערען נאך רעגיסטרירט די
רוסישע פאליסען ביים פערזיכערונגס-אינספעקטאר
ה. קאנסקער
קאמיעננא 9, טעלעפאן 75-88.
טעגליך פון 9 ביז 11 פריה און פון 4 ביז 7 אין אווענד.

2548 דער פעראיין
מחזיקי חולים, קילינסקי 120, טעלעפאן 52-65.
טיילט מיט, אז עס ווערען ערלעדיגט אלער ארט
דאקטוירים-וויזיטען פאר א גאנץ קליינעם אפצאהל
ארימע איינגאנצען בחנם. טעגליך פון 9 ביז 1 און
פון 3 ביז 9 אווענד.
עס ווערען אויך ערלעדיגט אלער ארט אנאליזען.
בכלל, ביים פ'ראיין מחזיקי חולים ווענען אנגאזשירט 12
בעוואוסטע דאקטוירים-ספעציאליסטען.
די פערוואלטונג.

שפארט-געלד!

קויפט
שירמס, שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל פון
ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19
ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט
25% ביליגער ווי איבעראל.
אכטונג! עס ווערען אנגענומען אלערליי רעפאראטורען
און דעקונג.

ב. האכבערג
שטריפט-ביורא פאנסקא 1 טעל. 36-77.
ערלעדיגט אלע ארט געריכטליכע- און שטייער-אנגעלע
גענהייטען אין אלע אמטען אויך אויף לאדזער וואיע
וואידזטווע רעיעל און פינקסליך.
בעמערקונג: וועגען פערשידענע שטייער-פראגע
נעהם איך פערזענליך אן צווישען 5—6 נאכמיטאג.
כ'קויף אויס פאטענטען אויפ'ן יאהר 1929.

Oszczędzajcie należycie – Szanowne Panie
Dobrze zakupywać jest wielką zaletą, z której dumne są szczególnie doświadczone gospodynie, że nie wydawają ani grosza na darmo. Gospodynie te radzą: nie kupować towarów najtańszych, ale też nie najdroższych. zrezygnować z opakowania i upiększenia, gdzie takowe nie koniecznie jest potrzebne, bo jest ono bez korzyści, a opłacone być musi! — Znane z dobroci mydło „Kollontay z pralką" zaraz od początku jest tak wyrabiane, że nie może być wyprzedzone nawet przez najdroższe marki. Mimo to, mydło „Kollontay" jest tańsze, a to dzięki nowoczesnemu prowadzeniu przedsiębiorstwa, skrupulatnej kalkulacji przy olbrzymich obrotach, a przedewszystkiem dzięki rezygnacji z kosztownego i bezcelowego opakowania. — Najlepszym i najkorzystniejszym zakupem jest stale: mydło „Kollontay z pralką".

Mydło KOŁŁONTAY

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט.
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן „ מ. וואלפמאן „ א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 „ 12—2 „ 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער „ א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 „ 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן „ מ. פעלדמאן פרוי ד"ר ה. זעלדאוויטש-קלאטשקא „ „ גוסטאווא זאנד טענענבוים	פון 11—1 „ 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאנ. 3-5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר מ גוטענטאג „ ל. פאמיליער	פון 12—1 „ 4—6
נערווען-קראנק	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סטופאי „ ס. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאטשקא „ באל. קאן	פון 11—1 און 7—8 „ 3½—5½
הויט- און וועגערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין „ י. מאלאווייטשיק	פון 12½—2½ „ 6—8
צאהן- און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט מ. שעהס „ פ. רעזניקאווא „ ב. משודנאווסקא „ ז. קאצענבאגען	פון 9—10½ און 8—9 „ 2½—5 „ 11—1½ „ 5½—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.
קווארץ-לאמפע און גרופען-בעשטראהלונג.
ס'ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע צייהן, קראנעס, גאלד-בריקען און פלאמבן.
וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורטס-הילף.

קינא „ERA"
פרי-הער „פלארא" זאווישא 22 (בעלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען אין געוו. טעג 5 נאכמיטאג שבת און זונטאג 2 א זייגער נאכמ. פארשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' עסטרייכער.

פון דינסטאג, דעם 4 דעצעמבער ד. י. דער טייערסטער פילם פון איצטיגען סעזאן! גרעסטער וועלט-שלאגער

„גהינם פון ליבע" (ORŁOW)

דער דערנער-וועג פון אן'אונערפאהרען מעדעל אין 10 גרויסע אקטען. אין די הויפטראלען:

IWAN PETROWICZ, BRUNO KASTNER, VIVIAN GIBSON,
EVI EVA i GEORG ALEXANDER.

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.

דער נעקסטער פראגראם: EMIL JANNINGS אין „דער איבריגער מענש".

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פילם-שלאגער!

די וואנדערין פון דער פירשטין טרובעצקא

אין דער הויפטראלע פילם געשאפען אויפ'ן גרונד פון אמת'ע פאסירונגען. דראמע פון דער רוסישער אריסטאקראטיע. אין דער הויפטראלע

MADY CHRISTIANS

צו דעם אויבינען בילד איז געווארען אנגאזשירט א ספעציעלער רוסישער כאר.

קינא-טעאטער „PALACE"
Piotrkowska 108.

היינט און פאלגענדע טעג גרויסע טו'ז פון איצטיגען סעזאן! היינט און פאלגענדע טעג

„דער רויבער פון הערצער"

מיט LYA DE PUTTI אין דער הויפטראלע

גרויסע דראמע מיט א ריהרענדען אינהאלט ביז טרערען.

אין ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

אנהויב פון די סעאנסען: טעגליך: 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג: 12 א זייגער מיטאג.

קינא „סירענא"
KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL.49-48
אלעקסאנדראווסקא 37, טעל. 48-49.

די גרעסטע וועלט-סענסאציע! די גרעסטע קאמעדיע אויף דעם ערד-קוגעל!

הויך, זאלן לעבן די רעזערוויסטן!

אין דער הויפטראלע דער גרעסטער קאמיקער SID CHAPLIN אלע אהן אויסנאהם מוזען קומען זעהען דאס בילד.

אנאנס! די נייעסטע פרעמיערע וועט זיין דער גרויסער שלאגער „זון-אויפגאנג".
פארשטארקטער ארקעסטער.

ועפארמאציע-פילזן

מיט דער מארקע גייסטליכער ... פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, ... רעוומאטיזם, לעבער-ליידען, ... דיקקייט, אטרעמיזם, דאס ... אין קאפף, שטילען די ... מאראידען, רייניגען דאס בלוט און ... געגנען צו אבסטרוקציע — ... דורכריינונגס-מיטעל.

צוגעבראכען 1 אדער 2 פילען א נאכט.
פרייז פון א שאכטעל 1.35 אויסשליסליך פון דער אפטייק

Marczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4
צו פארלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik).
644

Doktór MICHAŁ ASZ
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 9, טעל. 18-59
נעמט אן פון 9-10 און 4-5 נאכמ.
2662

עלע-ווארען

קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען
נאר ביי דער לאנג-יעהריגער פירמע
ל. ב. פעפער, וואכאדניא 42, טעלעפאן 04-78.
בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן ארט.
די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעיעל.

א ראקאר

10X11 איילען אויך איין צימער
הינטער דער טרעפ נאר אויף א פאבריקס-אונטערנעהמונג
צו פערדינגען.
נאוואַ-צעגעלניאנא 10 ביים ווירט. 2896

א פרוי מיט 2 שול-קינדער
זוכט איינצודינגען זיך פאר חודש אדער אפמרעט-געלד
צו ערפאהרען ביי
הינדה וויאטראק
בערעק יאסעלעוויטש 17.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
——— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונד. ———
פון 11 ביז 12 ביימאג און פון 2 ביז 3 נאכמיטאג נעהמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען.
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— — בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. — —
וויזיט 3 זל.

Dr. med.
J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספעציאליסט פאר אינערליכע און נערווען-קראנקהייטען.
נעהמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אוונד.

HEMOROIDY

HEMORIN KLAWE

אויף גינסטיגע בעדינגונגען! טעטאל-בעטען, ... שטראצען ... דרוטענע ... בעטען "Patent" ... אמבילינסטען!
אין פאבריקס-לאגער
"DOBROPOL" Łódź
Piotrkowska 73 w podworzu

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

ד"ר וואלינסקי נאז, האלז, אויערן קר.	4—3
ד"ר סערשנער קינדער קראנקהייטען	11-9 4½-5
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	1—11
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכט-קר.	1½—12½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גמיטינע קר.	2—1
ד"ר נאלדבלאט אויגען-קראנקהייטען	½—12½
ד"ר סליאסבערג כירורגישע קראנקה.	2—1
ד"ר בערגסאן פרויען און געבורטס-הילף	4—3

... שפראך-שטערונגען ... עלעקטריזאציע ...

ספעציעלע נעגען שקארלאטין.

ד"ר ... זקי סטאמאטאלאגע 1—10 3—6
קינסטליכע ציין, קראנען, פאמבען א. ז. ו.

די לעטשניצע איז אויך מיטוואך און זונטאג.

אל תתהלל ביום מחר!!
כי לא תדע מה ילד יום.
לייג נישט אפ אויף מארגען

נאר, אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

פעטריקאווער 17 דורכגאנג זאכאדניא 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אוסטאוו אלערליי ביטעס, קלאַוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס ציווילנע און קארנע אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין זורזשאנד-ראזיעמטשי, וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רזשאנדו און אלע פאליציי-בעצירקען, אקטען אינטערציזיעס, אקטע דאראוויזנעס, קארנע ספראוועס. ווי אויך אייבערזעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט פון שותפות-אקטען. מיט אכטונג
י. מאנעלא רעכט-קאנסולענט.

Dr.
J. POLAKOW
קינדער-קראנקהייטען
37a קאנסטאנטינער
טעל. 39-75
צוריקגעקעהרט
... פון 2 ביז 3½ נאכמ. ... 3½—5 נאכמ.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
... קראנקהייטען ... נאכמ. פון 4—7 און ...
צוריקגעקעהרט

טליתים-פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים, הורט און "עטרה" מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל ביי א.ח. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1.
אין 2, טויער, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך עמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

לאמפען

עלעקטרישע
אין א גרויסען אויסוואהל
פון איינענע אויסארבייטונג
פון בראנז
פון די נייעסטע מאדעלן צעמפפעהלט
A. REJDER
וואכאדניא 56, טעל. 64-67.
בעקוועמע בעדינגונגען.
קאנקורענץ-פרייזען.
בעמ.: רעפאראטור און איבערארבייטונג פון פארשידענע לאמפען.

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבן

נייער פאָלקסבלאַט

דעצעמבער
7
פרייטאָג
כ"ד
כסלו תרפ"ט
זון־אויפגאַנג 7.35
זון־אונטערגאַנג 3.25
ליכט־צינדען: 3,12

פּאָסט־און טעלעפאָן־טאַריף ווערט געהעכערט.

(ז) ווי עס אינפאָרמירט אונז דער לאָדזער אַמט פון פּאָסט־ און טעלעגראַף, וועט פונ'ם 1. יאַנואַר אָן געהעכערט ווערען דער טאַריף אויף איניגע פּאָסט־זענדונגען און דער אָפּצאָהל פאַר די טעלעפאָנען.

די טעלעפאָן־אַבאָנענטען וועלען צאָהלען:

די ערשטע גרופּע — 8 זלאָטעס אַנשטאָט 6, די צווייטע גרופּע — 10 אַנשטאָט 8; די דריטע — 14 אַנשטאָט 12; די פירטע — 20 אַנשטאָט 18.

די אויסערשטעטישע געשפּרעכען וועלען אויך קאָסטען אַנשטאָט 2,70 פאַר אַ געוועהנליכען געשפּרעך אויפ'ן שטח פון 100 ביז 200 קלמ. — 3 זלאָטעס.

די קהלה־סובסידיעס.

די קהלה טרעט איצט צו אויסצוצאָהלען די אינסטיטוציעס ווייטערדיגע 10 פּראָצענט פון די סובסידיעס פאַר די יאָהרען 1926 און 1927. די אינסטיטוציעס וועלען בעקומען צוגעשיקט מעלדונגען ווען זיי דאַרפען זיך מעלדען נאָך די סובסידיעס.

געשטראָכענע פּאָזיציעס
אין דעם קהלה־בודזשעט.

נעכטען האָט שוין די יודישע קהלה בעקומען צוגעשיקט דעם בעשטעטיגטען בודזשעט פאַר'ן יאָהר 1928.

אינ'ם בודזשעט זענען זעהר פיל פּאָזיציעס געשטראָכען. אַזוי זענען געשטראָכען די פּאָזיציעס פאַר די וועלטליכע שולען, אָווענט־קורסען, ספּאָרט־פעראיינען א. אַז. וו. קאַגעגען זענען געבליבען די פּאָזיציעס פאַר די קינדער־היימען, ביבליאָטעקען אז"וו

אזא שפּאַציר פון „מתים"
מ'טראָגט נעבעך אליין דאָס שווערע שטייער־פּעקעל...

(—) דאָנערשטאָג האָט זיך אַ גרויסער עולם אויף אַגראָראָווא גאַס צוגעקוקט צו אַ זעלטענער ערשיינונג:

אויפ'ן טראָטואַר זענען געגאַנגען 3 מענער מיט גרויסע פּעק אויף די פּלייצעס, הינטער זיי עפּעס אַ העער מיט אַ טעקע און נאָך זיי אַ גרויסער עולם ביינעריגע.

ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָס זענען אַ פאָטער מיט 3 זיהן און דער העער מיט דער טעקע — איז אַ סעקוועסטראַטאָר, וועלכער פיהרט אין שטייער־אַמט די בעלי־חובות.

אַזוי ווי דער בעל חוב האָט נישט געהאַט צו בעצאָהלען דעם שטייער, און אַפילו נישט געהאַט קיין געלט אויף צו בעצאָהלען פאַר אַ דראָשקע האָט ער געמוזט אַליין מיט זיינע 2 זיהן אָפּטראָגען די סעקוועסטרירטע סחורה אין שטייער־אַמט.

מ'האַלט ביים בויען אַ נייע גזאָווניע.

(מ) מיטוואָך איז אונטער'ן פאָרזיץ פון וויצע־פּרעזידענט פאָרגעקומען אַ זיצונג פון אויפזיכטס־ראַט פון דער גזאָווניע. דער אויפזיכטס־ראַט האָט בעפולמעכטיגט די דירעקציע אויסצוזוכען אַ פּלאַץ אויף צו ב'יען אַ נייע גזאָווניע און צוצוגרייטען ענטשפּרעכענדע פאָרשלאָגען.

גזאָווניע צאָהלט אויס די 13. פּענסיע

(2) היינט צאָהלט אוי סדי גזאָווניע די 13. פּענסיע פאַר די אַנגעשטעלטע.

אַפּטייקען
היינט'גע נאַכט־דיזשורען.

(2) היינט בייגאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: אַנטאָניעוויטש, (פּאַביאַניצקאַ 50); כאַנדזינסקי, (פּיעטריקאָווער 164); כאָקאָלעוויטש, (פּשעיאַזד 19); ר. רעמבעלינסקי, (אַגרושעוואַ 28); י. זונדעלעוויטש, (פּיעטריקאָווער 25); קאָספּערקעוויטש, (זגערסקאַ 54); ס. טראַווקאָווסקאַ, (בושעזשינסקאַ 56).

סאַניטאַרע קאָמיסיע
וועט ווידער רעווידירען די בעקעריען.

(מ) פון דער קומענדיגער וואָך וועט בעגיינען איהר טעטיגקייט די סאַניטאַר־קאָמיסיע, וואָס קאָנטראָלירט די טעטיגקייט פון די פּעקערייען, בעת דער

א קאַרטעל פון גרויס־אינדוסטריעלער
כדי צו נאָרמאַליזירען די פּראָדוקציע.

(2) צווישען די טעקסטיל־גרויס־אינדוסטריע־לער פיהרען זיך שוין זייט אַ לענגערער צייט אונטערהאַנדלונגען וועגען נאָרמאַליזירען די פּראָדוקציע, רעגולירען דעם פערקויף א. אַז. וו.

לעצטענס איז ענטשטאַנען דער פּלאַן צו שאַפען אַ קאַרטעל, וועלכער זאָל אין דער ערשטער ריי בעזייטיגען די אומנאָרמאַלע קאָנקורענץ, וואָס שטערט דער אינדוסטריע און רופט זיך אָפּ נעגאַטיוו אַפילו אויפ'ן האַנדעלס־בילאַנס דורכ'ן אַריינפיהרען איבער דער מאָס נישט־נויטיגע רויה־מאַטעריאַלען.

אַזוי צ. ב. האָבן די אינדוסטריעלער אין פערלויף פון די לעצטע 2 יאָהר אויסגעאַרבייט מיט 40 פּראָצ. מעהר, ווי דאָס איז נויטיג געווען פאַר'ן געברויך, און דאָס האָט געבראַכט צו די אומנאָרמאַל לאַנג־טערמיניגע קרעדיטען א. אַז. וו.

ביז איצט האָבן 12 גרעסערע פירמעס שוין אויסגעדריקט זייער הסכמה צוצוטרעטען צום קאַרטעל — שייבלער און גראָהמאַן, פּאָזנאַנסקי, נייער, זאַווערטשע, קרושע און ענדער, גאַמפּע און אַלברעכט, ראָזענבלאַט א. אַנד.

דער איכה־צירקולאַר פון הויז־בעזיצער
די איצטיגע לאַגע שליסט אויס די פּריוואַטע איניציאַטיוו.

די פיער הויזבעזיצער־פעראיינען אין לאָדז האָבן פונאַנדערגעשיקט אַזאַ מין צירקולאַר צו אַלע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, אַמטען א. אַז. וו. אין וועלכען עס ווערט פּאָלעמיזירט מיט דער אַקציע אָפּצושטעלען דאָס העכערען ס'דירה־געלט פאַר 1 שטובּיגע וואוינונגען; ס'ווערט דערביי געבראַכט אַ ריי סטאַטיסטישע ציפערן, וואָס בעווייזען, אַז אַלץ איז געשטיגען אין פערגלייך מיט דער צייט פאַר'ן קריג, אַפילו די אויסגאַבען פון די הויזבעזיצער.

אין דערועלבער צייט ווייזען אָ זרי מחברים, בעטרעפט איצט דאָ סךיהה־געלט פון איינשטובּיגע וואוינונגען ביז 146 זל. פאַר אַ רובל פון פאַר'ן קריג.

אַנווייזענדיג ווייטער, אַז אין 1927 י. זענען אויסגעפערטיגט געוואָרן בלויז 1122 וואוינשטובּען, בעת אין לאָדז געפינען זיך 130.000 מענשען אָהן וואוינונגען, קומען די מחברים פונ'ם צירקולאַר צום אויספיהר, אַז די איצטיגע בעציהונג צו די הויזבעזיצער מצד די מאַסגעבענדע מלוכה'שע און געזעלשאַפטליכע פאַקטאָרען שליסט אויס יעדע פּריוואַטע איניציאַטיוו.

——:0:——

עס ווערט אַפּיציעל אָפּגעלייקענט
די ידיעה וועגען באַנדיטען־אָנפאַל אויף גומעלטס פּלאַץ.

אין „נייעם פאָלקסבלאַט“ איז געווען געדרוקט אַ נאָטיץ וועגען אַ באַנדיטען־אָנפאַל אויפ'ן פּלאַץ פון גומעלט.

די נאָטיץ איז אונז צוגעשיקט געוואָרן דורכ'ן פּרעס־ביוראָ „פּאָלפּרעס“.

איצט בעקומען מיר וועגען דעם ענין צוגעשיקט פאָלגענדען בריף פון דער וואָיעוואָדזשטווע:

„צו דער רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט“, הי.

אויפ'ן גרונד פון אַרט. 30 פון דער פאַראָרדנונג פון מלוכה־פּרעזידענט פון 10. מאַי 1927 י. וועגען פּרעסע־רעכט (דז. אוסט. נומער 1 פּאָז. 1 פון 4. יאַנ. 1928 י.) בעט די וואָיעוואָדזשטווע צו פערעפענטליכען פאָלגענדע אויסבעסערונג:

ס'איז נישט ריכטיג, אַז ס'איז פאָרגעקומען אַ בעוואָפענטער אָנפאַל אויף גומעלטס פּלאַץ, און די פאַמיליע האָט זיך געווערט פאַר די באַנדיטען, וועלכע האָבן געשאָסען. דאַגעגען, איז אמת אַז די אָנפאַלער, וועלכע זענען נאָך ביז איצט נישט ענטדעקט געוואָרן האָבן דורך אַ לייטער זיך אַריינגעקריגען אויפ'ן 1. שטאָק פון גומעלטס הויז אין כאַיני; דאָרט האָבן זיי אויסגעשלאָגען אַ שויב, אַריין אינעווייניג, אויפ'ן פאָרטער און פון דאָרט זיך געוואָלט אַריינרייסען אין גומעלטס שלאָף־צימער. גומעלט האָט זיך אויפגעוועקט, אויפגעהויבען אַנאַלאַרם, און די אָנפאַלער זענען ענטלאָפען דורכ'ן פענסטער, כדי אָנצושרעקען זיי האָט גומעלט צוויי מאָלט אויסגעשאָסען פון אַ „רובעלטובקע“. מצד די אָנפאַלער האָט קיינער נישט געשאָסען. ענטלויפענדיג, האָבן זיי מיטגעכאַפּט אַ טאָפּ מיט 5 מענדעל אייער, מעהר איז פון דער וואוינונג נאָרנישט צוגענומען געוואָרן.

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס איז געווען אַ געוועהנליכע שטובּ־גנבה וואָס האָט נישט קיין שום סמנים פון אַ בעוואָפענטען אָנפאַל.

פאַר'ן וואָיעוואָדע

(—) י. אַרעלשטיין

לייטער פון ויכערהייטס־אַמט.

פּרינציפּיעלער אורטייל פון אַדמיניסטראַטיווען טריבונאַל
וועגען אָפּשאַצען דעם אומזאַץ־שטייער.

(2) מיט עטליכע טעג צוריק האָט דער העכסטער אַדמיניסטראַטיווער טריבונאַל אַרויסגעגעבען אַן אורטייל וועגען אַן אָנקלאַגע פון אַ סוחר צוליב דעם צו־הויכען אָפּשאַצען דעם אומזאַץ־שטייער. דער סוחר האָט דערלאַנגט זיין אָנקלאַגע צוליב דעם וואָס דער שטייער־אַמט האָט איהם נישט ערלויבט צו געבען פערזענליכע ערקלערונגען פאַר דער שאַצונגס־קאָמיסיע.

דער אַדמיניסטראַטיווער טריבונאַל האָט אַנערקענט, אַז דער סוחר איז גערעכט האָט אַנולירט דעם אָפּגעשאַצטען אומזאַץ־שטייער און בעשטימט דעם שטייער אין דער הויך ווי דער ס'חר האָט אָנגעגעבען אין זיין רעקורס.

דער טריבונאַל האָט דעם אורטייל מאָטיווירט דערמיט, וואָס דער שטייער־אַמט האָט געהאַנדעלט געגען געזעץ וועגען אומזאַץ־שטייער, ווייל דער אַרטיקל 90 פון דערמאָנטען געזעץ זאָגט, אַז אויב אַ סוחר וויל אָפּגעבען פערזענליכע ערקלערונגען פאַר דער שאַצונגס־קאָמיסיע מוז מען איהם צוזיסען געבען וועגען דעם מיט 8 טעג פאַר דער זיצונג פון דער קאָמיסיע.

דער אורטייל פון אַדמיניסטראַטיווען טריבונאַל האָט אַ וויכטיגע פּרינציפּיעלע בעדייטונג.

„אַרט“
זאַכאָדניאַ 43

יודישער קאַמער־טעאַטער
לייטונג: מ. בראָדערזאָן.

היינט, פרייטאָג,
ווערט נישט געשפּילט

מאָרגען, שבת - 3 פאָרשטעלונגען: אָנהויב 4 נאָכמ. (פּרייזען פון 75 גר. ביז 3 זל.), 7.45 (פּאָפּולערע פּרייזען) און 10 אַ זייגער אָווענד

ווידערהאָלונג פון דער פּרעמיערע פון (IX) 4. פּראָגראַם א.נ.

„לאַטקעס“

1) אובערטור	3) קאַפּעליוש	5) קיילע־ביילע	7) וואַסער־טרעגער	9) ווייב און געליבטע
2) נאָקטורען	4) באַלעבאָטיש	6) מורינו אַליבאָבאַ	8) לאַטקעס	10) ס'יודישע געסעל

טעקסטען פון משה בראָדערזאָן, משה נאַדיר, אַהרן צייטלין און ב. קאָוונער. מוזיק: דוד ביינגעלמאַן און י. בוים.

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו., שבת פון 1.30 ביז 5 נאָכמ. און פון 7 אָווענד.

בעוואונדערט

די גרויסגעשטעלטע פּרייזען
אין שוי־פענסטער פון דער
פּ ע ר פ ו מ ע ר י ע
J. DRUKIER
11 ZAWADZKA 11
— telefon 75-92. —

פון רעסטאָראַטאָרען־האַנדעל און ביר־האַלען בעזיצער פעראיין.

אויף דער לעצטער אַלגעמיינער פערזאַמלונג איז געוועהלט געוואָרן אַ נייע פערוואַלטונג פון פאָלגענדע פערזאָנען:

פּרעזעס — ה' י. קאַרא; וויצע־פּרעזעס — י. רייכמאַן; קאַסירער — י. באָרנשטיין; סעקרעטאַר — צ. סלופּסקי.

פערוואַלטונגס־מיטגלידער: מ. גרונדמאַן, ג. אַנקערמאַן, יחזקאל באַרדין, שטרויסמאַן און דער רעוויזיאָנס־קאָמיסיע שאַטאַן און ש. סלופּסקי.

א גרויסער שובערט־פּריה־מאָרגען אין פילהאַרמאָניע.

שבת פאַרמיטאָג קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע אַ גרויסער מוזיקאַלישער פריהמאָרגען געווידמעט דעם 100־יעהריגען יאָהרצייט פון וועלט־בעריהמטען גרויסען קאָמפּאָזיטאָר שובערט.

אין פּראָגראַם בעטייליגען זיך: העלענא פּאַטשגאַ, ד"ר איינעניוש שיכט, פּראָפ. יעושערסקי, דער כאָר פון מענער־געזאַנג־פעראיין און אַ פערגרעסערטער פילהאַרמאָנישער־אָרקעסטער.

אויפטריט פון אירענא פּרושיצקאַ אין פילהאַרמאָניע.

דעם קומענדיגען זונטאָג 12 פאַרמיטאָג קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע־זאַל אַ גרויסער טאַנץ־פריהמאָרגען פון אירענא פּרושיצקאַ'ס שילערינס וועלכע וועלען אויספיהרען כאָרעאָגראַפישע קונסט־פּראָדוקציעס.

אַ חוץ די שילערינס, וועט נאָך אויפטרעטען פרייליין אירענא פּרושיצקא גופא, וועלכע איז אַ גלענצענדע טענצערין און איהרע אויפטריטען געהען שטענדיג אַדורך מיט אַ גרויסען ערפאָלג.

גרויסער אינטערעס
צו הילדאַ דאַליצקאַ'ס קאָנצערט אין „הזמיר“.

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען קומט פאָר מאָרגען שבת אָווענד און זונטאָג אָווענד 2 גרויסע חנוכה־קאָנצערטען פון דער בעריהמטער יודישער זינגערין און מייסטערין פון יודישען פאָלקס־ליד, פרוי הילדא דאַליצקאַ.

פרוי דאַליצקאַ איז אַ קינסטלערין, וואָס בעזיצט אַ פּראַכטפולע שטימע, מיט וועלכער זי פערשאַפט די צוהערער גרויס פערגעניגען.

די לידער, וועלכע די קינסטלערין פיהרט אויס דרינגען אַריין אין די הערצער פון די צוהערער און לאָזען איבער אַ שטאַרקען איינדרוק. אומעטום, וואו די קינסטלערין טרעט אויף געהען איהרע קאָנצערטען אַדורך מיט שטורמישען ערפאָלג. אויך די קונסט־קריטיק פערעכענט פרוי הילדאַ דאַליצקא פאַר דער בעסטער יודישער זינגערין פון פוילען.

נעהמענדיג אין אַכט דעם רייכען פּראָגראַם פון די צוויי קאָנצערטען איז צו גלויבען, אַז די אויפטריטען פון פרוי דאַליצקא וועלען אַדורכגעהען מיט'ן פערדינטען ערפאָלג.

שפּייזע־, הערען־ און שלאָפצימערן

פון פּאַסער־בירקע, אייכען, פּאָלירטען רויזען־האָלץ, קאַווקאַזישער נוסבוים, ווי אויך פון אַלע אַנדערע איידעל־האָלץ

קויפט איהר אַם ביליגסטען

פאַר מזומן אָדער אויף בעקוועמע ראַטען־צאָהלונג אין דער מעבעל־פאַבריק

S. Salomonowicz & Co.

Narutowicza 13, tel. 37-60.

לאַנגיעהריגע גאַראַנטיע.

נייעסטע ווינער מאָדעלען.

Dr. med. A. Uryson

אינערליכע קראַנקהייטען

ספּעציעל מאָגען, דאַרם און לעבער־קראַנקהייטען

קאָנסטאַנטינער 20, טעל. 35-85

נעמט אָן פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

פאַרפאַלען בעת דער אַרבייט.

(2) אין שייבלערס פאַבריק האָט אַ טראַנס־מיסיע אַריינגעכאַפּט דעם אַרבייטער יוזעף פּאָוולאַק און ב (י. איהם אָפּגעריסען דעם לינקען אָרים. די פּאָגאָטאָוויע האָט דעם פערוואונדעטען אָפּגעפיהרט אין פּאָזנאַנסקיס שפּיטאָל.

אויף לאַגעוניצקא 18 האָט זיך בעת דער אַר־בייט אויסגעגליטשט דער 18־יעהריגער אַרבייטער יוזעף רוטא און צובראָכען אַ פוס, רוטאַ איז אָפּ־געפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל אויף דרעווניאָווסקא.

שיער נישט א באַהן-קאַטאַ-סטראָפע הינטער פּיעטריקאָוו.

(2) נעכטען אין אָוונט איז צווישען פּיעטריקאָוו און ראָספּשא געשעהען אַ באַהן־צופאַל, וועלכע נאָר על פּי נס נישט געבּרענגט קיין קאַטאַסטראָפאַלע פאָלגען.

אין שנעל־צוג וועלכער גייט האַלב 8 אין אָוונט פון וואַרשא קיין קראָקא איז אַרויס פון די רעלסען אַ וואַגאָן, וועלכער האָט מיטגע־צויגען מיט זיך נאָך עטליכע וואַגאָנעס. צווישען די פּאַסאַזשירען איז ענטשטאַנען אַ פּאַניק, צום גליק האָט קיינעם גאָרנישט געשאַדט. די באַהן־בעוועגונג איז געשטערט געוואָרען אויף אַ שעה צייט.

„עזרת אַחים“.

מאָרגען קומט פאָר אין „קאָלאָסעאום“ די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם פעראיין „עזרת אַחים“, וועלכער האָט זיך געשטעלט זעהר ברייטע אויפגאַבען פון נענענזייטיגער הילף.

פאַר'ן אויפבוי פון ארץ-ישראל.

די גרויסע זאַמעל־אַקציע לטובת דעם „קרן־היסוד“, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען אין אונזער שטאָט אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעזוך פון דער ארץ־ישראל רעלגאַציע (ל. יפה. ש. זשוכאָוויצקי און ד״ר מ. וואַלדמאַן פון בערלין), ווערט ווייטער סיס־טעמאַטיש געפיהרט. דער קאַמפּיין ווערט אָרגאַניזירט דורך פערזענליכע בעזוכען מיט דער בעטייליגונג פון די פּראָמינענטסטע עסקנים פון דער שטאָט. די עס גיבען איבער די קה״י־טוערס, איז אומעטום ווי זיי קומען צו בעמערקען אַ פּאָזיטיווע בעציהונג צום יודישען אויפבוי־ווערק אין ארץ־ישראל.

מאָרגען ,מוצאי שבת 8,30 אָוונט קומט פאָר אין ביוראָ פון קה״י אַ בעראַטונג פון די אָרטיגע קרן־היסוד־עסקנים מיט דער בעטייליגונג פון חשובי'ן שטאָט, רעד. ד״ר מ. וואַלדמאַן פון בערלין.

פון פאָלקס-אוניווערזיטעט

ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

די פרעקווענץ אויף דער פאָלקס־אוניווערזי־טעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע שטייגט פון טאָג צו טאָג. בעזונדערס שטאַרק זענען בעזוכט גע־ווען די לעצטע פאָרלעזונגען פון ד״ר וואַלדמאַן און דירעקטאָר י. קאַצענעלסאָן. (אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע), א. לובאַשיצקי (אין „בני־ציון) און אינזש. זשעלינסקי (אין „סיני“).

מאָרגען, שבת, קומען פאָר 2 פאָרלעזונגען: 5 נאָכמ. וועט דירעקטאָר יצחק קאַצענעלסאָן פאָרט־זעצען די רעציטאַציע פון זיין ניי העברעאיש ווערק „אמנון“ (אין לאָקאַל פון דער ציוניסט. אָרג.) און 7 אָוונט וועט פאָרקומען אַ פאָרלעזונג אין „בני־ציון“ (רזשגאָווסקאַ 7) וועגען די חשמונאים; פרע־לעגענט: ה׳ מ. לימאַן.

זונטאָג, ד. 9 ה. ח. 5 נאָכמ. וועט ד״ר מ. וואַלדמאַן האַלטען אַ פאָרלעזונג אין „סיני“ (גלוב־נאַ 62) אר״ט: „דער בוי פון מענשליכען קער־פער און די פונקציעס פון די בעזונדערע אָרגאַנען“. זונטאָג, 8 אָוונט וועט ד״ר מ. וואַלדמאַן, רעדאַק־טאָר פון בערלינער „יודישער רונדשוי“, האַלטען אין לאָקאַל פון דער ציוניסט. אָרג. דעם צווייטען פאָרטראַג איבער יודען און יודענטום אין דייטש־לאַנד. — דער איינגאַנג צו די פאָרלעזונגען איז פריי.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 26-02

אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע זונען־באַד. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.

צוריקגעקעהרט.

קאַמף מיט ארבייטסלאָזע

ווי אַזוי זאָל מען בעשעפטיגען די סעזאָן־אַרבייטער אין די ווינטער־חדשים

(2) אויף דער איניציאַטיווע פון דער קרייז־קאָמיסיע פון די פּראָפעסיאָנעלע קלאַסען־פעראיי־נען איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון די פּראָ־פעסיאָנעלע פעראיינען פון דער גאַנצער לאָדזשער וואָיעוואָדזטווע. ס׳איז אַרויסגערעדט געוואָרען די פראַגע וועגען פערזעהען די אַרבייטסלאָזע מיט אַר־בייט אין די ווינטער־חדשים.

ס׳איז אָנגעוויזען געוואָרען, אַז אין יאַנואַר 1929 וועלען אַלע מאַגיסטראַטען אָפּשטעלען די עפענטליכע אַרבייטען און צעהנדליגער טויזענדער אַרבייטער וועלען בלייבען אין די שווערסטע ווינטער־חדשים אָהן אַרבייט.

ס׳איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע פּאָר־גאַנגערצושיקען צו די מאַגיסטראַטען פון דער לאָדזשער וואָיעוואָדזטווע אַ געהעריגען בריף, זיי זאָלען זיך ווענדען צו דער רעגירונג מיט דער פאָדערונג צו בעקומען קרעדיטען, כדי צו קענען פיהרען די עפענטליכע אַרבייטען איבער׳ן ווינטער.

אַ חוץ דעם וועט די קרייז־קאָמיסיע שיקען אַן אייגענע רעלעגאַציע אין אַרבייטס־מיניסטעריום און אָנווייזען אויף דער קאַטאַסטראָפאַלער לאַגע פון די צעהנדליגער טויזענדער אַרבייטסלאָזע.

א ראָמאַנטישער וועקסעל.

וואָס איז געפעלשט, ווי אָפט די ליבע.

די אינהאַבערין פון דער ציגעלניע אין קרושאָ־וויץ, פרוי העלענאַ קאַמינסקאַ האָט אין איין שענעם פריהמאָרגען בעקומען אַ מעלדונג, אַז אַזוי ווי איהרס אַ וועקסעל אויף 500 זלאָטעס געפינט זיך ביים רעיענט אויף פּראָטעסט זאָל זי איהם קומען אויס־קויפען, אַזוי ווי די קאַמינסקא האָט קיין שום וועקס־לען נישט אונטערגעשריבען, האָט זי איבערגעגעבען דעם ענין דער פּאָליציי, וועלכע האָט פעסטגעשטעלט פאָלגענדעס: די וועקסלען האָט געפעלשט אַ געוויסער י. אויפ׳ן בעפעהל פון זיין שעף, דערביי האָט דער שעף אַרויסגעגעבען דעם בוכהאַלטער אַ שריפט, אַז די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די גע־פעלשטע וועקסלען נעהמט ער אויף זיך.

נעכטען איז דער ענין בעהאַנדעלט געוואָרען אין קרייז־געריכט.

דער שעף טענהט אַז זיין בוכהאַלטער האָט די „שריפט“ ביי איהם אַרויסגעפרעסט, אונטער דער דראָהונג, אַז ער וועט דערצעהלען דער „שעפּ־ווע“, אַז דער שעף האָט אַ „קאָכאַנקע“.

דאָס געריכט האָט אָבער גענומען אין אַכט נאָר דעם פאַקט פון געפעלשטען וועקסעל און פערמשפּט דעם משעף מיט׳ן אָנגעשטעלטען אויף 3 חדשים טורמע. און אָפּלעגען דאָס אויספיהרען דעם אורטייל אויף 2 יאָהר.

צוריסען פון דער קאַלעיקאַ

אומגעקומען אַן אומבעקאַנטער מאַנספערשוין.

(ב) אויף דער קליין־באַהן אונטער אָזאָרקאָוו איז נעכטען פאָרגעקומען אַ קאַטאַסטראָפע.

ווען די קאַלעיקע האָט זיך געפונען אונטער׳ן שטעטעל האָט זיך דער לאָקאָמאָטיוו פּלוצים אָנגעג־שטויסען אויף אַן אָרורכגעהענדען מאַנספערשוין און איהם צוריסען אויף שטיקער. דער גאַנצער צוג איז דערביי אַראָפּ פון די שינעס.

ווער דער איבערגעפאָהרענער אומבעקאַנטער איז, איז נאָך נישט געלונגען פעסטצושטעלען, ווייל מען האָט ביי איהם נישט געפונען קיין שום דאָקו־מענטען. די קאָלעיקע, האָבען די פּאַסאַזשירען מיט געמיינזאַמע כוחות צוריקגעשטעלט אויף די שינעס און דאָס גרויזאַמע „סאַמאָוואַרל“ האָט זיך גע־לאָזט ווייטער אין וועג, איבערלאָזענדיג נאָך זיך אַ בלוטיגען שפּור.

אַ וועקסעל־אַפערע אין קאַליש.

(—) קאַליש לעבט שוין איבער די צווייטע גרויסע וועקסעל־אַפערע־סענסאַציע.

נעכטען האָט די קאַלישער פּאָליציי אויפ׳ן וואָקזאַל אַרעסטירט דעם אָנקומענדען פון וואַרשא, בעוואוסטען אין די קאַלישער האַנדעלס־ספערען, סוחר ה׳ גאַרטשינסקי.

גאַרטשינסקי האָט אַרויסגעגעבען איף אַ גרויסע סומע וועקסלען, אונטערגעשריבען דורך בעדייטענדע פירמעס, ווי אויך פערפעסטיגט מיט די שטעמפּלען פון די פירמעס.

סיי די אונטערשריפטען, סיי די שטעמפּלען האָבען זיך אַרויסגעוויזען פאַר געפעלשטע.

די ראָזיגע אַפערע האָט אַרויסגערופען אַ פּאָרמעלע מהומה אויפ׳ן האַנדעלס־מאַרק.

חנוכה-פייערונגען.

מאָרגען שבת, 3 נ. מ. קומט פאָר אַ אימפּאָ־זאַנטע חנוכה־פייערונג אין דער שוהל „אהל־יעקב“ (גדאַנסקא 18) מיט דער בעטייליגונג פון פרנס פון דער בערלינער יודישער קהלה, רעד. פון דער „יודישער רונדשוי“, ד״ר מ. וואַלדמאַן, וועלכער וועט האַלטען אַ רעדע וועגען די מכבים, אין די פייע־רונג בעטייליגט זיך אויך דער חזן מיט׳ן כאָר פון דער שוהל.

* * *

די פערוואַלטונג פון דער אָבראַנקע „הרצליה“ אָרדענט איין זונטאָג 4 נ. מ. אין לאָקאַל פון „הזמיר“ (אַל. קאָשטשושקי 21) אַ ספּעציעלע חנוכה־פייערונג דאָס פּראָגראַם פון דער פייערונג וועט אויסגעפיהרט ווערען דורך די קינדער פון דער אָבראַנקע. צו דער פייערונג זענען איינגעלאַדענט געוואָרען פערשידענע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס און נעסט.

ביי שמיהל-פערהאַלטונג.

זייטען־שמערצען, אָטעם־נויט, האַרץ־קלאַפּען, שווינדעל, געמיטס־פערשטימונג בעווירקט דאָס נאַ־טירליכע ביטערוואַסער פון

Franciszka Józefa

אַ סך דאָקטוירים ווענדען אָן דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער פון פראַנץ יאָזעף אויך ביי באַנד־ווערם־קור מיט אַ פאָרצוגליכען ערפאָלג. צו בעקו־מען אין אַלע אַפּטייקען.

גראַנדיעזער חנוכה=אָוונט פון קרן קימת לישראל.

דער היגער קרן קימת־קאָמיטעט האָט אונטער־נענומען אַ גרויסע אַקציע, וועלכע נעהמט אַרום פערשידענע צווייגען פון די קק״ל־זאַמלונגען.

איינע פון די הויפּט־אימפּרעזעס פון דער היי־מיגער חנוכה־זאַמלונג וועט זיין דער חנוכה־אָוונט, וועלכער וועט פאָרקומען דעם קומענדיגען דאָנער־שטאָג, ד. 13. ה. ח. אין פילהאַרמאָניע־זאַל.

דער חנוכה־אָוונט איז פערזעהען מיט אַ בע־זונדער רייך פּראָגראַם, וועלכער נעהמט אַרום אַ רייהע אינסצעניזאַציעס פון די לעצטע העברעאישע שאַפונגען, כאָר, א״י־באַלעט און אויפפיהרונג פון „קבוץ־גליות“, איינע פון די לעצטע ווערק פון זעהר בעליבטען העברעאישען דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן.

דער אָוונט האָט אין די נאַציאָנאַלע קרייזען אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס.

דער בעקאַנטער רעכטס־קענער

י. איינפעלד

נעמט אויך אונטער דורכצופיהרען אין בוררים־געריכטען די שווערסטע סכסוכים געוויסענהאַפט און לויט די פערפליכטענדע געזעצען.

וואוינט איצט אויף פּעטריקאָווער 31.

שפּרעכשטונדען טעגליך פון 5—8 אָוו.

אין „אררט“

די נייע פּרעמיערע — „לאַטקעס“.

די נעכטיגע פייערליכע פּרעמיערע פונ׳ם פער־טען פּראָגראַם א. נ. „לאַטקעס“ האָט געהאַט אַ זעהר גרויסען ערפאָלג.

אַ גאַנצע רייה נומערן האָבען געטווט ביסים ווערען.

אויך דאָס מאָל פערמאָגט דאָס פּראָגראַם אָריגינעלע איינפאַלען אין וואָרט, מוזיק און קאָלאָריט און ס׳איז ממש אַן עונג ההני צו געניסען פון דער יוגענדליכער פרייד און פרישקייט, וואָס אָטעמט אַראָפּ פון אונזער אַנערקענטער קינסטלערישער „אררט“־ביהנע.

אַ נענוי קריטישע אָפּהאַנדלונג וועלען מיר געבען אין די נאָהענטסטע נומער.

היינט, פרייטאָג ווערט נישט געשפּילט.

מאָרגען, שבת — דריי פאָרשטעלונגען: 4 נאָכמיטאָג, 745 און 10 אין אָוונט.

פון יודישען טעאַטער.

אין יודישען טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע“ ווערט היינט פרייטאָג אָוונט געשטעלט אַ פּרעמיערע די אָפּערעטע „די פערשעהמטע כלה“.

שבת בייטאָג — „חלומות פון ליבע“. שבת אָוונט — „די פערשעהמטע כלה“.

„יונה פירולקעס“

אין טעאַטער „פּאָפּולאַרני“.

היינט אונאָפּרופלעך די לעצטע פאָרשטעלונגען פון „מלכה שוואַרצנקאָפּ“, פון מאָרגען אָן — דער צווייטער טייל פון דער ראָזינער פּיעסע — „יונה פירולקעס“. די ספּעציפיש יודישע בילדלעך און טענץ פיהרט אויף דער אַרטיסט פון „אררט“ ש. רזשיגאַן און די מוזיקאַלישע אילוסטראַציע דער „אררט“־קאָמפּאָניסט ד. ביינעלמאַן.

מעלדונגען.

ווי אַזוי ראַטעוועט מען דאָס פּוילישע יודענטום פון אַ עקאָנאָמישען חורבן.

רעם שבת 8 אָוונט קומט פאָר 3 מיטינגען איינגעאָרדענט פון די ציוניסטישע אַרבייטס־פּאַר־טיי „התאחדות“ אין פערשידענע פּונקטען פון שטאָט: אין „התאחדות“, שענקעוויטשאַ 3־5; האַנדווערקער־פעראיין פּאָלודניאָוואַ 4; „בני־ציון“, רזשגאָווסקאַ 7 אר״ט: „ווי אַזוי ראַטעוועט מען דאָס פּוילישע יודענטום פון עקאָנאָמישען חורבן“. אויף די ראָזינע מיטינגען וועלען אַרויסטרעטען די ה״ה: סיים־דעפּו־טאַט צבי העלער, ד״ר א. זילבערשטיין, ד״ר א. טאַרטאַקאָווער, ד״ר א. מנשה, ד״ר נ. מעלצער, ד״ר י. שאַלמאַן, און אינזש. אינזש. ה. שאַשקעס. בילעטען צו 50 גר. צו בעקומען אין סעק. פון „התאחדות“, שענקעוויטשאַ 3־5 פון 9—5 אָוונט.

פון יודישען פאָלקס=אוניווערזיטעט

שענקעוויטשע 3/5

אַ רעפעראַט פון ד״ר מ. וואַלדמאַן.

דעם זונטאָג 8 אָוונט קומט פאָר אין לאָקאַל פון פאָלקס־אוניווערזיטעט, שענקעוויטשאַ 3־5 אַ רעפעראַט פון ד״ר מ. וואַלדמאַן (בערלין) אר״ט: „דאָס דייטשע יודענטום“. די ווייטערדיגע ציקלען און קורסען, ווי פּאָליטישע עקאָנאָמיע, צו ערלער־נען די פּוילישע שפּראַך, פּאַלעסטינאָגראַפיע, איינ־פיהר אין סאָציאָלאָגיע וועלען די וואָך פאָרקומען נאָרמאַל.

2969

מעלדונג פון „בר־כוכבא“.

עס ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט אַלע סימ־פּאַטיקער פונ׳ם יודישען טורן־און ספּאָרט־פעראיין „בר כוכבא“, אַז דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג יעדען אָוונט פון 7 ביז 10 אין אייגענעם לאָקאַל קאָלעיִנע 5, וואו יעדער קען זיך פערשרייבען אַלס מיטגליד. געוועזענע מיטגלידער וועלען אויך נאָר ראַט האָבען וואָהל־רעכט אויף דער נאָהענסטער גענעראַל־פערזאַמלונג אויב זיי וועלען זיך נאָכאַמאָל אויפסניי רעקלאַרירען און איינצאָהלען מיטגלידס־בייטראַג.

רעליגיעזע אַרבייטער פּאַרטיי „פּועלי אמוני ישראל“ לאָדז, ווסכאָדניאַ 66.

מוצאש״ק פ׳ ויישב 8,30 אָוונט וועט אין אייגענעם לאָקאַל ח׳ פ. לאַנדענבערג האַלטען אַ פאָרלעזונג אר״ט: „אַרום די בעוועגונג פון שבתי צבי און יעקב פראַנק. די 1־טע פון ציקל „די נעשיכטע פון יודען אין פּוילען“. בילעטען צו 20 גר. צו בעקומען ביים אַריינגאַנג.

1975

איד בעט ענטשולדיגונג

ביי דער סעקציע טראַנספּאָרט=עקספּעדיענ־טען ביים האַנדעלס־אָנגעשטעלטען־פעראיין, אַל. קאָש־טשושקי 21, פאַר מיין נישט טאַקטישע אויסדריקען. אַלס צייכען פון בעדויערונג שפּענדע איך 10 זלאָטעס פאַר׳ן פאָנד פון דער סעקציע.

מיט אַכטונג וורובלעווסקי.

2967

לייה=ביבליאָטעק א. נ.

פון א. אייזענשלאָס

איז טעטיג יעדען טאָג פון 6—9 אין אָוונט, אַ חוץ דינסטאָג. שבת פון 10 ביז 1 מיטאָג און פון 6—9 אין אָוונט.

פרייז 2 זל. שנעל און רעיעל! פרייז 2 זל.

רעכטס=קאָנסולטענטען=ביוראָ

„פאָראַדאַ“ - „PORADA“

10 פּיעטריקאָווער 10

אונטער דער לייטונג פון אַ לאַנגיעהריגען און רוטינירטען געריכטס־סעקרעטאַר. שרייבט אַלערליי ביטעס און אַפּעלאַציעס, קלאַוזולעס און זאַבעז־פּיעטשעניעס. אינפאָרמירט און שרייבט אין אַלערליי מיליטער־ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפּראַכען.

אויסקויפען פון פּאַטענטען. אויסקויפען פון פּאַטענטען.

געדענקט איינמאָל פאַר אַלעמאָל! נאָר טעל. 36=69

Szybka Pomoc Krawiecka

ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

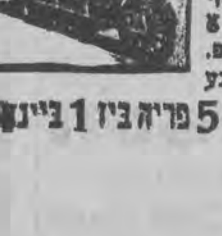

אויפפרישען אַן אָנצוג זל. 2.80 אַ קלייד 2,60 מיט׳ן אָפּנעהמען און אָפּשיקען. פאַרבען, כעמיש־וואַשען, רעפּאַראַטורען, איבערבייטונגען און קינסטליך־צערוועען. אַלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין אַ קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפ. פערלאַנג שיק איך אַרויס שיק־יונגע

דער אַנשטאַלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאַכט

LUNA | LUNA

היינט פראכטפולע פרעמיערע !!!

דאס פרעכטיגסטע פילם=מייסטערווערק פון הײַ־יעהריגען רעפערטואַר! פון דער גאלדענער סעריע פון דער פראדוקציע Bristol International-Pictus

פילם, וואס דערגרייכט צו די געהיימנישען פון דער מענשליכער נשמה, פראבלעם צווישען ליבע און מוטערשאַפט, געלעזט דורך פעררעט.

„די איבער=פרוי"

Marja Korda אין דער ראלע פון דער מאס= קווער טענצערין TESHY

מאַריא קאָרדאַ גיט אזא וואונדערבאַרע, ריכטיגע קרעאציע, אז מען מוז בוי־גען דעם קאפ פאר דער גרויסער ארטיסטקע, וועלכע האט בעוויזען אזוי מייסטערהאפט צו פערקערפערן די ראָלע.

גרויסער סימפאנ. אונטער דער לייטונג פון ה' טעאדאר רידער. אנהויב פון די פארשטעלונגען: 4 א זייגער נאכמ., שבת זונטאג און יום-טוב-

12 א זייגער בייטאג, לעצטער סעאנס 10 א זייגער אין אווענד. פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס פון 1 זל. אן.

שבת, זונטאג און יום-טוב פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זלאָטי.

Grand-Kino | היינט פרעמיערע! דעם טיפּעל'ס שקלאפין

פאסצינירענדע דראמע, אין דער אויספיהרונג פון 3 פילם-סטארען:

Paweł Wegener, Iwan Petrowicz, Alice Terry

פאספארטו'ס און הנחה-בילעטען זענען אונגילטיג. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ר. קאנטאר. אנהויב פון די סעאנסען: 4.30 נאכמ., שבת און זונטאג—פון 12 א זייגער.

APOLLO | היינט און פאלגענדע טעג! „טיטאניק" (די שטאדט פון טרוימען)

די מעכטיגסטע רעאליזאציע פונ'ם מייסטער רעזשי Allan Dwan פון — — — — —

סימפאניע פון ליבע און רוהם, גיגאנטישע וויזיע פון דער שטאט פון טיטאנעס. ∴ אין די הויפט-ראלען:

GEORGE O'BRIEN, VIRGINIA VALLI i inni

מיטרייסענדער אינהאלט. פרעכטיגע דראמאטישע עפעקטען. די קאטאסטראפע פון אקעאן=קאלאס.

אנהויב טעגליך 3 נאכמ שבת, זונטאג און יום טוב 1 בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון 50 גר. :—: דער נעכסטער פראגראם:

גרויסשטעטישע יוגענד מיט HARRY LIEDTKE

אטישלעריי

מיט איינריכטונג אדער בעזונדער

וויל איך פערקויפען!

עלעקטרישער מאָטאָר 5 פפערדע-קראַפט, בויזעג מיט א פרעזערקע פון דער פירמע „קירכנער", א היבעל-מאשין מיט א זעג און בוי-מאשין. צוגענגליכער פרייז.

צו ערפאהרען: לאדז, שאפען=גאַס 2. 2919

בלעכער=צעך אויף לאָדז און אומגעגענד

זונטאג, דעם 9-טען דעצעמבער ד. י. 5 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין פאלקס-הויז (זאוואדזקא 5

א פערזאמלונג

פאר מיטגלידער און נישט=מיטגלידער וועגען זעהר וויכטיגע פאר=פראַגען.

גלייכצייטיג וועלען די שוין-פערשריבענע צעך-מיטגלידער ארויסקריגען זייערע צייג-נישען. מיר נעמען אן נייע מיטגלידער און פראווינצער וועלען קריגען צוגעשיקט זייערע צעך-לעגיטימאציעס דורך דער פאסט.

אכטונג, פאר די פראווינץ! איינגיכען ווערט צוזאמענגערופען א צוזאמענפאהר פון אלע בלעכער-מייסטער פון לאָדז און אומגעגענד. די פער-איינען, וועלכע ווילען זיך בעטייליגען מוזען צושיקען זייערע אדרעסען אין דער האנדווערקער-צענטראלע אויף לאָדזער וואיעוואודזטווע זאוואדזקא 5.

2955 דער עלטסטער פון צעך.

Komitet V Powszechnej Wystawy Łódzkiego Stowarzyszenia Hodowli Drobiu

אָרדענט איין דעם 7-טען, 8-טען און 9 טען דעצעמבער ד. י.

אין גארטען „TIVOLI" 1 Przejazd 1

א געפליגעל, טויבען, און קראָליקעס-שוי.

ערעפנונג דעם 7 דעצעמבער ד. י. 3 א זייגער נאכמ.

פאבריק פון האלץ-אויסארבייטונגען

„DELTA" Sp. z ogr. odp.

Łódź, Nowaka 24, tel. 33-12

פיהרט אויס: טישלער= און בוי=ארבייטען, שוי=פענסטער, —— ווי אויך פערשידענע טישלער=ארבייטען. ——

סאלידע אויספערטיגונג און צוגענגליכע פרייזען.

די בעסטע איינקויפס=שטעל

טוך= און קארד=לאגער א. פ.

Reizbaum i Pozner

לאדז, פּיעטריקאווער 45

זשעלאנא 1 טעלעפאן 75=05

עמפפעהלט אנציג- און מאנטעל-שטאפען פון ערשטקלאסיגע אינלענדישע הורט און דעטייל פערקויף. פי מעס צו פאבריקס-פרייזען.

א קעלנער=ביירעך

עס ווערט געזוכט

וועלכעס זאל קענען שיקעווען. ס'קען אויך זיין אלס א שותפ'טע. 2956

ס'ווערען אויך געזוכט צוויי אנשטענדיגע פריי=ליינט צו שלאפען. צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

רענדער צו הענטשקעס

נעהם איך אן אויף לוין צו בילינע פרייזען

אלתר ראזמארין

אלט-שטאט 6 2954

אלטערן-יונגעל

פון אנשטענדיגע עלטערן ווערט פון זאפאָרט געזוכט אין דער דרוקעריי פון ב. שטראוויים, צעגעלניאנא 51. 2950

א שמוקלער=געזעלען

ווי אויך א לערן-יונגעל ווערען געזוכט ביי ברענער גדאנסקא 22

א צימער

אפצוגעבען פאר אנשטענ-דיגע יונגעלייט ביי א אנ-שטענדיגע פאמיליע

ווינשטאק יאמינע 9

צו פערמיטען

2 שטובען

אין דער אלטשטאט פראנט 3-טער שט. צו ערפאהרען פאנסקא 4 שט' מאן ביז 3 נמ.

Do wynajęcia tanio

mieszkania po pokoju z kuchnią w nowym wykończonym domu przy ul. Ekerta 46, obok ul. Sierakowskiego. Wiadomości na miejscu i przy ul. Jerzego 14-16. 2953

2 אנשטענדיגע יונגעלייט

קענען בעקומען לאזשי ביי יאקובאוויטש פעטריקאווער 83. צו טרעפען 8 א זייגער אווענד.

ביזשוטעריע

קויף איך און צאהל די העכסטע פרייזען. סאלידע טראקטירונג.

„PRECYZJA", Piotrk. 123.

אנ'אזשורער (רין)

ווערט זאפארט געזוכט פעטריקאווער 116 „פעמינא" 4-טער איינגאנג אויך איין פאדרענטשנע קען זיךמעלדן

א שול=לאקאל

צו פערדינגען אויף נאכמיטאג-צייט צו אווענד-קורסען אדער צו פעראיינס-צוועקען. נאכצו-פרעגען אין אדמינ. פון דער צייטונג אונטער ליט. „ב" 2956

א טיכטיגער יונגע

מיט שול - בילדונג זוכט א פאסטען אין א געשעפט צו וואס פארע ארבייט ס'זאל נישט זיין גוטע רעפערענצען צו ערפאהרען אין אדמ.

אכטונג, שטריקער=מייסטער!

איך נעהם אן ארבייט אויף א 9-ער מאשין צו מעסיגע פריי-זען. פאר רעיעל און פינקטליך נאראנטירט. אדרעס צו ערפאה-רען אין אדמ. „נ. פ." 2953

שניגאוועס און קאלאשען

צו רעפערירען ביליג און גוט נור אויף

61 ווסכאדניא 61

פראנט געוועלב ביי'ם שירם-מאכער. 2909

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאר הויט-, וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

נאווראט 2, טעל. 79-89

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען בעזונדער פון 4—5 נאכמיטאג. פאר אונבעמיטעלטע לעמיש-ניצע-פרייזען.

געלעגענהייטליך

צו פערקויפען א

שלאף-צימער

אין גוטען צושטאנד מיט א אייז=קאסטען און נאך קלייניגקייטען. צו ערפאהרען ביי באמגארט קאנסטאנטינער 38, 2927

44 וויכטיג פאר מחותנים 44

קויפט נישט קיין

מעבל

בעפאר איהר איבערציינט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט

גדאנסקא (דלוגא

44 Ch. LAZNIK, tel. 62-56 44

נאר ביי מיר קענט איהר קויפען מעבעל שיין, גוט און ביליג.

44 בעמערקונג: אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואנעס, פעלצען ניי-מאשינען און צאהל די העכסטע פרייזען קומט און איבערצייגט אייך! 44

ליכט = רעקלאמען און עפעקטען

נעמט אן | בצמט אן

BIURO REKLAM ŚWIETLNYCH „A R S"

Łódź, Piotrkowska 82, tel, 8-75.

שיינט אייער געזונד און געלד

און טראגט נאר די אנערקענטע אלס די ערשטקלאסיגע

געטרעס

פון געבר. ראכמאן

וואס זענען פערזעהן מיט א פאבריק מארקע „גימנאסטיק" פאדערט אין אלע ערשטקלאסיגע גאלאנטעריע-, און שיך-געשעפטען. דעטייל צעגעלניאנא 48.

וויכטיג פאר דאמען!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז איך האב אנגענומען אלס מיטארבייטער

א ערשטקלאסיגן פריזיער

א ספעציאליסט צו שערען דאמען און וועלכע פארבט אויך די האר מיט הענא אין אלע קאלירן

Felicja Kantorowa Piotrkowska 39.

אכטונג, קירזשנער-ווערקשטעל!!! | שטאפערינס

ה. לופט לאדז נאוואמיעסקא 10

נעהם אן אלעראט פעלץ=ארבייט מיט פינקט-ליכע און רעיעלע אויספיהרונג צו בילינע פרייזען.

ווערען געזוכט צו ער-פאהרען ראבינאוויטש 61 צעגעלניאנא 61 רעכטס 1-טער איינגאנג 3, שט

איינצעלנע גרויסע זוניגע 2947

צימערן

ווי אויך צימערן מיט קוכען פון באלד צו פערדינגען פאטעיקי 6 רוג פאמארסקי. צופאחר מיט טראמוואי נומר 4. צו טרעפען פון 12 ביז 2 מיטאג אויפ'ן ארט. אדער פאלודניאווע 20 ראדזינער. מעקלערס בעזוינשען.

CASINO — SPLENDID

הײַנט און פאלגענדע טעג!

ווידערהאלונג פון דער גרויסער פרעמיערע!

דראמע פון פורפור-לײַדענשאפטן, אומגעזעטיגטע תאווה און פון א ווײַסער מעדעלשער רײַנקײַט.

א ראמאנס פון א מאנספערשױן פון א ברוטאלער פערגאנגענהײַט מיט א סובטעלער אומשולדיגער אריסטאקראטקע

„דער געהײַמער קוריער"

אין דער הויפטראלע דער געניאלער — Iwan Mozżuchin

ווי אויך די טײַוולאנישע — Lil Dagover

און די שטראַהלענדע — Agnes Petersen

דאס בילד איז געשאפן אויפ'ן גרונד פון דער יולי-רעוואלוציע, בעת'ן כאאס פון די סראטישע אוואנטורעס און פערראטס-אינטריגעס, האט די ערשטע ליבע פון א רײַצענדער מארקיזע בונאנדערגעבליהט מיט די שענסטע פארבען פון קרבנות און אפפערונג צו א מענש, וועלכער האט ערמארדעט זײַן אייגענע געליבטע.

אנהויב 4.30 נאכמ. — סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לײַטונג פון ה' ל. קאנטאר. — אנהויב 4.30 נאכמ.

שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זײַגער נאכמיטאג זענען די פרײַזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

קינא

בײַם קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

גרויסער פראכטפולער פראגראם!

פון דינסטאג דעם 4. דעצעמבער ביז מאנטאג דעם 10. דעצעמבער ד. י.

„דאס געהײַמניש פון רעסטאראציע-גאבינעט"

אין די הויפטראלען: Ellen Richter i Bruno Kastner

דער נעכסטער פראגראם:

„גרויסשטעדטישע יוגענד"

אין די הויפטראלען: Härry Liedtke — Marja Paudler

אנהויב אין געוו. טעג 3.30 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב 2 נאכמיטאג לעצטער סעאנס 9.00 אוונט. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרײַזען פערקלענ.

CZARY

הײַנט און פאלגענדע טעג!

די גרעסטע סענסאציע פון דער וועלט א. נ.: נײַעסטע פראדוקציע פון 1929!

„די הענד איזדער הויך, דאאיזעדיע"

EDDIE POLO

אין דער הויפט-ראלע – דער ליבלינג פון אלע פאלקער, דער בעריהמטער סענסאציע-אויספיהרער

אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

אנהויב 4 א זײַגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 א זײַגער נאכמיטאג.

קינא-טעאטער „CAPITOL"

רוג זאוואדזקא און זאכאדניא.

סימפאנישער ארקעסטער מיט'ן אנטייל פון ארגאנען אונטער דער לײַטונג פון ר. בייגעלמאן.

די איבערלעבענישען פון בריגאדיער גערהארד

דראמע אין 10 גרויסע אקטען. אין די הויפט-ראלען די פילם העלדין פון „איבריגען מענש" און „שיקאגא"

ROD LA ROQUE — ווי אויך איהר העררליכער פארטנער — PHILLIS HAVER

דאס בילד איז געשאפן געוואָרען לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון ענגלישען פאעט קאנאל דאיל.

בעמערקונג: פרײַזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס טעגליך אויך שבת און חנאות פון 12–3 צו 50 גר. און 1 זל.

פילהארמאניע-זאל

נארוטאוויטשא 20.

זונטאג, ד. 9-טען דעצעמבער, 2 טען טאג חנוכה, 8,30 אוו. ווערט אײַנגעארדענט א טעאטער-פארשטעלונג לטובת דעם הילפס-פעריין „תומכי-אורחים"

יודישער הילפס-פעראיין „תומכי-אורחים" פאמארסקא 18

געשפּילט ווערט ווערען די נײַע פרעמיערע

„פערשעהמטע כלה"

פיעסע אין 4 אקטען פון סיגאל. — מיט'ן אנטייל פון די ארטיסטען באריסאוו, ראבינאוויטש און די בעקאנטע פרימאדאנא נאריא קארעני.

צום שלוס: א גרויסער דיווערטיסמענט

ס'נעהמען אנטייל די בעסטע יודישע ארטיסטען.

בילעטען איז צובעקומען זונטאג פון 11 פריה אין קאסע פון פילהארמאניע-זאל.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

ODEON 2 פּושעיאוז — WODEWIL 1 גלובנא

דער נישט לאנג געוועהענער, דער ליבלינג פון פובליקום אין זײַן נײַעסטער פראדוקציע 1928/29

HARRY PEEL

אין דער סענסאציאנעלער סאלאן-דראמע איז 12 אקטען אונטער'ן נאמען:

פאלשע מיליארדען

די בײַדע קינא-טעאטערס „ODEON" און „WODEWIL" דעמאנסטרירען דעם אויבּיגען פילם.

CORSO 2 זשעלאנא

הײַנט און פאלג. טעג! צום ערשטען מאל אין לאדז!

FRED THOMSON

אין זײַן נײַעסטער פראדוקציע 1928–29 אין בילד א. נאמען:

„דער אויסגעשלאסענער פון די רעכט"

סענסאציאנעלע אוואנטוריסטישע דראמע אין 10 אקטען.

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

ווער עס וויל — מעבעל

קויפען שלאף-צימער, שפײַז-צימער, קאבינעטען ווי אויך ענצעל זאל זיך ווענדען נאר צו די איבעראל בעקאנטע סאלידע פירמע

I. M. Terkeltaub 12 Narutowicza 12

w podwórzu, telefon 34-18.

רײַכער אויסוואהל! גאראנטירטע ארבײַט! ביליגסטע פרײַזען בעקוועמסטע בעדינגונגען!

אנאנסען-פרײַז: [illegible]

אבאנעמענטס-פרײַז: [illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.